

sehir

ISSN: 2548-0081

kültür sanat

09

KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
www.kayseri.bel.tr

KAPALI ÇARŞI / AHI EVRAN / KORAMAZ VADİSİ

Kayseri Büyükşehir
Belediyesi

01.

Kayseri KİTAP FUARI

14-22
ekim 2017

Açılış: 14 Ekim

Ziyaret Saatleri:
10.00 - 21.00

Kayseri
Dünya Ticaret Merkezi

f kayserikitapfuvar
i kayserikitapfuari
t kayseri_kitap

kayserikitapfuari.org

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT

EYLÜL 2017 SAYI: 9

Ücretsizdir

Yerel Süreli Yayın

ISSN: 2548-0081

E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN DANIŞMANI

Yusuf YERLİ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Dursun ÇİÇEK

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU

Ahmet Selman AKYURT
Prof. Dr. Celalettin ÇELİK
Dursun ÇİÇEK
Fehmi GÜNDÜZ
Mustafa İBAKORKMAZ
Dr. Faruk KARAARSLAN

Ayşe ÖNDER
Salih ÖZGÖNCÜ
Mehmet SARIÇİÇEK
Osman YALÇIN
Yusuf YERLİ
İlyas YILDIRIM

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Ahmet Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN

Ali SARAÇOĞLU

KAPAK FOTOĞRAFI

Kapalı Çarşı / Ali SARAÇOĞLU

İLETİŞİM

Milli Mücadele Müzesi
Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No.72
38050 Melikgazi / KAYSERİ
t: (0352) 220 70 50 - 90
sehir38@kayseri.bel.tr
www.kayseri.bel.tr

şehir
kültür sanat

YAPIM

bilge tasarım atölyesi

Sahabiye Mahallesi Ahmet Paşa Caddesi
Adalet İş Merkezi No: 23 Kat: 2/8
Kocasinan - Kayseri
t: +90 352 221 16 16
f: +90 352 221 16 11
bilgi@bilgegrafik.com

BASKI

SALMAT BASIM
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1
İskitler / Altındağ ANKARA
t: +90 312 341 10 20 (pbx)
f: +90 312 341 30 50
info@salmatbasim.com
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

▲ Bedesten | F.: Hasan Zer

başkandan...

Şehir'imizden Selamlar

Kayserimiz son yıllardaki kültürel ve sanatsal niteliğini artırırken bunu, Düşünen Şehir, Okuyan Şehir, Şehir Akademi gibi somut adımlarla kalıcı hale getiriyor. Sergiler, kütüphane açılışları, seminer ve konferanslar şehrimizin bu boyutunu daha da görünür kılıyor. Çıkardığımız dergilerimizin Türkiye genelinde bulunduğu ilgi ve kültürel karşılık ayrı bir gurur kaynağı. Kayseri'yi bir kültür, sanat, akademi ve festivaller merkezi yapmaya kararlıyız ve bu konudaki çalışmalarımız adım adım geliyor.

Ancak Kayseri denilince yine ahlakıyla, düşüncesiyle, ilkeleriyle ve tarihi anlamıyla önemli bir kimliğimizi de ihmal ettiğimiz düşünülmesin. Kayseri'nin tarihin derinliklerinden gelen "ticaret ve ekonomi" şehri olma özelliği hala belirleyiciliğini muhafaza etmekte ve geleceğe doğru da bu yönünü daha da somut hale getirmeye devam etmektedir. Ticaretin ve ekonominin kalbi bugün sanayi ve teknolojiye kaysa da hala onun geleneksel ve tarihsel temeli çarşılardır. Çarşı bir şehrin kalbinin attığı, ahlakının yansıdığı, kültür ve sanatının neşv ü nema bulunduğu, geleneğinin tevarüs ettiği, geçmişle geleceğinin kesiştiği yerdir. Çarşı hayatın devam ettiğinin en önemli göstergelerinden biridir. İnsan ilişkileri sadece ekonomik anlamda değil, geleneksel yanılla da, sosyo-psikolojik boyutuyla da buralarda devam eder. Ahilik ekseninde düşüncecek olursa Çarşı bir ahlakın ve ahlak düşüncesinin insana ve toplumlara aktarıldığı yerdir. Çarşı aynı zamanda ilimlerin, ilim ahlakının da aktarıldığı yerlerdir. Geçmişimizi oluşturan temel yapı taşlarımız olan âlimlerimizin önemli bir bölümünün esnaf olması unutulmamalıdır.

Bu düşüncelerle biz de bu sayımızda Çarşı-Kapalı Çarşı-Ahilik ağırlıklı bir sayı hazırladık. Kayserimi-

zin temel dinamiğini oluşturan çarşıları ve bunun arka planını oluşturan Ahiliği kapağımıza taşıdık. Yusuf Yerli'nin insanı ve ticareti eğiten bir unsur olarak kaleme aldığı Esnaf Üniversitesi başlıklı yazısı çarşı-kapalı çarşı-ahilik-ticaret ekseninde dikkat çekici bakış açıları sunuyor. Bu bağlamda Hüseyin Arslan'ın Ahilik yazısı ile Dursun Çiçek'in Ahi Evran biyografisi ve Özcan Yurdalan ve Tolga Sezgin'in Kayseri izlenimleri de yazıyı tamamlayıcı bölümler. Yine ana dosyamızla bağlantılı olarak Yard. Doç. Dr. Aylin Yonca Gençoğlu ile yapılan söyleşi, Ahi Evran ve Esnaf Müzesi yazıları ile Kapalı Çarşı'dan şehrimizin bir yüzü olan Mustafa Filizman yazıları okunmaya değer türden..

Oğuz Celiloğlu Kayserimizin cennet köşelerinden Koramaz Vadisi'ni yazdı. Birbirinden güzel fotoğraflar eşliğinde siz de Koramaz Vadisini adım adım dolaşacaksınız. Her sayıda şehrimizin mekânlarını okumaya devam ediyoruz. Bazen bir ilçede, bazen bir yaylada bazen de bir köyde sizlere mekânımızın madde ve mana boyutunu anlatmaya çalışıyoruz. Sırada Hasancı köyümüz var. Rahmetli Akif Emre'nin de doğduğu köy olan Hasancı'yı İbrahim Şahin'in kaleminden okuyacaksınız.

Tarihçi Ruhi Akgümüş Şehitler ve Kayseri Ağıtları yazısında özellikle Sarıkamış, Birinci Dünya Savaşı ve Çanakkale Savaşlarında şehit olanlar için yöremizde yakılan ağıtları derledi. Anaların ve babaların sızılarını rikkatle okuyacaksınız. Kitabiyat bölümünde Sait Özer Bekir Oğuzbaşaran'ın kitaplarını inceledi. Kültür ve Sanat haberlerimiz, Şehir Akademi ile ilgili hazırlıklarımız yine dergimizin bu sayısında..

Yeni sayımızın hazırlık telaşı ile birlikte Kurban Bayramınızı tebrik ediyor. Bol kitaplı, kültür ve sanat etkinlikleri dolu bir Eylül ayı diliyorum..

Mustafa ÇELİK
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

KAPAK DOSYASI

Kapalı Çarşı: Esnaf Üniversitesi
Yusuf Yerli

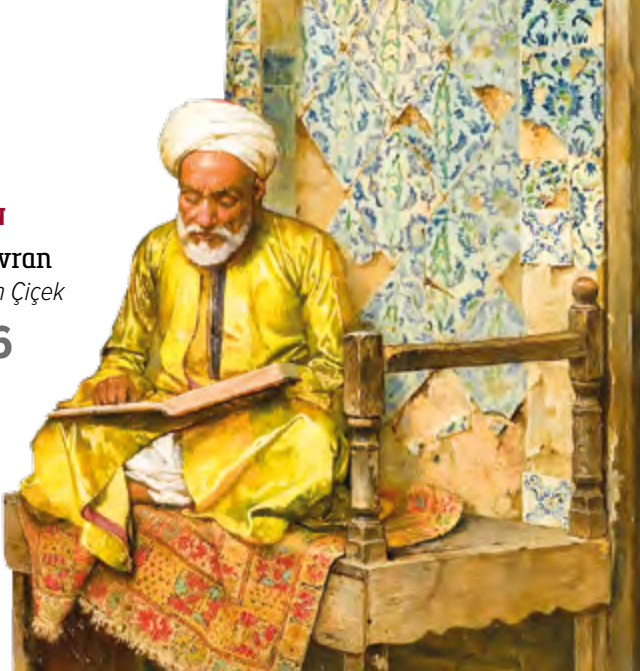
➔ 6

İNSAN

Ahi Evran
Dursun Çiçek

➔ 16

Ahîlik Teşkilatı ve Sosyo - İktisadî Etkisi
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Arslan

➔ 22

DOĞA

Koramaz Vadisi
Oğuz Celiloğlu

➔ 32

MEKÂN

Hasancı Köyü
İbrahim Şahin

➔ 38

EDEBİYAT

Topal
Recep Çelik

➔ 46

GEZİ

Kayseri Çarşıları

➔ 52

SÖYLEŞİ

Yonca Gencoğlu ile
Kapalı Çarşı Üzerine
Mustafa İbakorkmaz

➔ 60

TARİH

Şehitler ve Kayseri Ağıtları
Ruhi Akgümüş

➔ 66

ŞEHRİN YÜZLERİ

Masada Kitapla
Başlayacak Her Şey
Alper Asım

➔ 70

KİTAPİYAT

Bekir Oğuzbaşaran'ın Nesir
Kitaplarında Yapılan Alıntılar
Sait Özer

➔ 74

ŞEHİR VE HAFIZA

Ahi Evran Esnaf ve
Sanatkarlar Müzesi
Şehir Kültür Sanat

➔ 78

SOFRA

Kabak Çiçeği Dolması
Şehir Kültür Sanat

➔ 82

KÜLTÜRDEN

Şehir'den Kültür Sanat Haberleri

➔ 84

ZEKA KÖŞESİ

Kelime Avı
Bulmaca
Sudoku

➔ 94

Kapalı Çarşı: Esnaf Üniversitesi

Yusuf Yerli

*"Bir şehrin urgan satılan çarşıları kenevir
kandil geceleri bir şehrin buhur kokmuyorsa
yağmurdan sonra sokaklar ortadan kalkmıyorsa
o şehirden öc almanın vakti gelmiş demektir."*
İsmet Özel-Esenlik Bildirisi

"Kale düşerse Kent düşer. Çarşı biterse yaşam biter. Mahalle boşanırsa dayanışma biter."
Prof. Dr. Metin Sözen

/// Koç olacak kuzu çayırdaki belli olur" demişler. Esnaf olacak çocuk da sokakta belli olur. İlk deneyimlerini aile ve akraba içi asvata yapmakla edinen çocuk gözünü sokağa diker. Komşular ve sokaktan geçenler muhatabıdır artık. Bir nevi ilkokula geçmiştir anaokulundan. Ortaöğretim seviyesi semt pazarları ve şehrin farklı sokak ve mekânlarında yapılan ticari girişim ile tebarüz eder.

Kent semtlerinde, çeperlerinde, zaman zaman köylerde ticaret yapan esnaf adayları adeta şehri kuşatmakta, adım adım şehir merkezinde kendisine bir yer edinmek için şehrin kalbine yönelik dalışlar yapmaktadır. Bu gelgitler bir nevi elek vazifesi de görmektedir. Kimi esnaf adaylarının kilitleri bu mücadele esnasında kırılır ve çarşıda "otağ" kurma mücadelesinden vazgeçerler. Dayanıklı, sebatlı, sabırlı, kararlı, azimli çıkanlar surları zorlayarak şehrin merkezine, çarşıya ulaşırlar. Bu bir anlamda yükseköğrenim sınavlarını kazanmak anlamına gelmektedir. Okula kayıt yaptırılır, derslere büyük umutlarla girilmeye başlanır ama zaman içinde

■ **Yüksekokul (çarşı) her şehirde bulunur ama üniversite, hem de uluslararası nam yapmış, yüksek lisans, doktora yapılabilen üniversite (kapalı çarşı) her şehirde bulunmaz. Kapalı çarşılar esnaf üniversiteleridir adeta.**

durumlar değişmeye başlar. Derslere, ortama, arkadaşlara intibak sorunları yaşanmaya başlar. Bir eleme de bu aşamada yaşanır. Yüksekokul (çarşı) her şehirde bulunur ama üniversite, hem de uluslararası nam yapmış, yüksek lisans, doktora yapılabilen üniversite (kapalı çarşı) her şehirde bulunmaz. Kapalı çarşılar esnaf üniversiteleridir adeta. Bu üniversiteye girebilmek başlı başına bir mesele iken sınıfları bir bir geçmek, hele hele yüksek lisans, doktora yapabilmek için kabul görmek hayali bile müşkül bir durum. Bu üniversitede öğrenci olmak ne kadar zorsa, öğretim görevlisi olmak ondan da zordur.

Çarşı: Adı üzerinde dört yol kavşağı. Bir anlamda tüm yolların birleştiği, bulunduğu mekân. Anlayacağınız nasıl “Dünyada bütün yollar Roma’ya çıkarsa”, şehirlerde de tüm yollar çarşıya çıkar. Şehir olmak demek çarşı sahibi olmak demektir.

Kayseri adı; büyük ve geniş pazar yeri, büyük çarşı anlamındaki Kayseriya’dan süzülerek, dönüşerek telaffuz edilmeye başlanmış. Çarşısız kent midesiz vücut gibidir. Çarşı durursa hayat durur. Çarşı çökerse hayat çöker. Çarşı ölürse şehir ölür. Yesrib’e hicret eden Peygamber Efendimiz’in Mescit’ten sonra inşa ettiği ilk kurum Medine Pazarı’dır, çarşıdır yani. Bu nedenledir ki Müslüman şehirlerde Mabet ile Market (çarşı) yan yanadır. Birbirine karşı ya da düşman ya da rakip değil kardeştir, eştir. Bitişğinde Makber de

vardır Mabedin. Makberli şehir de çarşı gibi şehre hayat katar. Hayata anlam katar. Şairin dediği gibi “mezarlardan yükselen bir bahar vardır.” Böylece Yesrib Medineleşme (şehirleşme) sürecine girer.

MEDİNE (Şehir)=Merkezinde MAKBER olan, MABET (Mescit) ile kimlik bulan şehir; MARKET (Çarşı), MEDRESE, MARİSTAN (Hastane), MALİKHANE (yönetim mekânı), MAHALLE ile temelde yedi M’den oluşan bir mekânsal organizasyonun adıdır. Şehirlerin temelde dört kapısı vardır: Din- İlim- Siyaset- Ticaret.

Şehirlerin fiziki yapısı kadar manevi yapısı da önemlidir. Bu açıdan şehre baktığımızda bir dört kapı da manevi

şehirden bulunur: Sadakat-Adalet-Ahlak-İlim.

Sevgili Peygamberimiz kendini şehre benzeterek buyurmuşlar ki: “Ben ilmin şehriyim Ali onun kapısı. Ben Ahlakın şehriyim Osman onun kapısı. Ben Adaletin Şehriyim Ömer onun kapısı ve nihayetinde ben Sadakatin şehriyim Ebubekir onun kapısı.” Şehre kapılarının girmek gerekiyor. Peygamberimize ulaşmanın yolu sahabeden özellikle de bu sahabilerden geçiyor.

Modern zamanlar birçok şeyi ya yok etti ya da dönüştürdü, kimliksizleştirdi, kişisizleştirdi. En çok da şehirleri vurdu. Şehirlerin kendilerini var eden, ayakta tutan sütunları modern dönemin dayattığı yük altında çatırdamaya başladı ve hatta yerle yeksan olanlar oldu. Modern zamanlara direnmeye

çalışan, var olma mücadelesi veren şehrin temel sütunlarından biri de Kapalı Çarşılarıdır. Kapalı çarşılar AVM’lerle boğuşurken yeni bir rakiple daha baş etmesi gerekiyor: Sanal Marketler...

Önce AVM ile kapalı çarşı kıyaslaması ile başlayalım, sonra Kayseri Kapalı Çarşısı üzerine de bir kaç kelam ederiz.

- AVM’ler ‘firma’, kapalı çarşılar ‘insan’ ağırlıklı pazar yerleridir.
- Kapalı çarşıda mal sahibi, satıcı, imalci, tamirci ve alıcı hepsi bir yerededir. Alış veriş merkezlerinde dükkânlar el değiştirir; Kapalı çarşıda bu çok nadir bir olaydır.

► Alıcıları ve satıcılarıyla insanlar arası ilişkilerin ön planda olduğu bir ilişki vardır kapalı çarşılarda. Semt çarşısındaki bakkal, kasap, manav,

eczacı, tatlıcı, pastacı, manifaturacı gibi kapalı çarşıda da esnaf dostlarınız daima olur.

- Bilinmeyen câzibesi vardır kapalı çarşılarda. AVM’lerde her şey mekanik ve net.
- Kapalı çarşılar vakur bir halde asırlık mekânlarında, kendinden emin bir şekilde müşterilerinin gelmesini bekler.
- Büyük şehirlerde birbirinin aynısı alışveriş merkezleri her geçen gün çoğalıyor. Birer sosyalleşme mekânı olarak da tasarlanan bu tüketim mekânları mağazaları

■ **Yesrib'e hicret eden Peygamber Efendimizin Mescit'ten sonra inşa ettiği ilk kurum Medine Pazarı'dır, çarşıdır yani. Bu nedenledir ki Müslüman şehirlerde Mabet ile Market (çarşı) yan yanadır. Birbirine karşı ya da düşman ya da rakip değil kardeştir, eştir.**

örtülü olduğu ve geniş bir sahaya yayıldığı görülmektedir.

1907 tarihli Ankara Vilayeti Salnamesi'nde Kayseri Kapalı Çarşısı için, "iki binden fazla dükkân ve mağazayı içine alan muntazam kâgir bir çarşı" denilmektedir.

Tonozların büyük bir kısmı 1935 yılında açılmıştır. Çarşı genelde kuzey-güney ve doğu-batı yönünde ve aynı zamanda birbirine dik olarak düzenlenen sokaklardan oluşur.

1844 yılında Urgancılar Çarşısı'na paralel olarak ve Kapalı Çarşı'ya ilave olarak Hacı Efendi Çarşısı yaptırılmıştır. Güpgüpzade Hacı Efendi tarafından yaptırılan ve

302 adet dükkândan oluşan Hacı Efendi Çarşısı, 14 Eylül 1870 tarihinde çıkan ve bütün Kapalı Çarşı'yı enkaz haline getiren yangından zarar görmemiştir.

1849 yılında Kapalı Çarşı'da çıkan yangın, çarşının büyük bir kısmının yanmasına sebep olmuştur. Bu yıldan sonra yeni kapalı çarşılar yaptırılarak çarşı hem onarılmış ve hem de genişletilmiştir. 1859'da da Kapalı Çarşı'ya halk tarafından ilave çarşılar yapıldığı bilinmektedir.

Daha sonra Kapalı Çarşı Maraşlı Osman Paşa'nın gayretiyle, yangından önceki şekline sadık kalınarak, dükkân sahipleri hesabına Belediye tarafından taş malzeme kullanılarak 1804 adet dükkândan oluşacak şekilde yeniden yaptırılmıştır.

Kurtuluş Savaşı sırasında kocaları, kardeşleri savaşa giden kimsesiz kadınlar çarşının bir bölümünde ticaret yapmak zorunda kalmışlar ve bu sokak "Kadınlar Çarşısı" olarak adlandırılmıştır. Bunun hatırasına Kale Önü'ne bir kadın heykeli de yaptırılmıştır.

1935-1936 yıllarında Kapalı Çarşı'nın bir kısmının üzeri açılmıştır. 1987-1991 yılları arasında ise Kayseri Kapalı Çarşısı bütünüyle ele alınarak eski Osmanlı mimarisi tarzında yeniden yaptırılmıştır.

Kapalı Çarşı'nın bugünkü sokak isimleri şunlardır: Karanlık Çarşı (Hacı Efendi Çarşısı), Öz Sokak (Urgancılar), Beziciler

ve kafeleri ile neredeyse tek tip. İzmir'deki bir alışveriş merkezi ile Konya'daki bir AVM'nin havası birbirinden pek farklı değil. Kapalı çarşılar öyle mi? Her bir çarşının kendine özgü rengi, sesi ve kokusu var.

KAYSERİ KAPALI ÇARŞISI

Osmanlılar zamanında yapılan kapalı çarşılar arasında İstanbul Kapalı Çarşı'dan sonra en büyüğü olarak kabul edilen Kayseri Kapalı Çarşısı, tarihinde birkaç defa yangınlarla büyük zarar görmüş, 1987-1991 yılları arasında bütünüyle ele alınarak "eski Osmanlı mimarisi" tarzında yeniden yaptırılmıştır. Kuyumculardan baharatçılara, urgancılardan

giyim eşyası satan dükkânlara kadar içinde birçok dükkân bulunan Kapalı Çarşı, bugün tüm renkliliğiyle Kayseri ticaretindeki önemini hala korumaktadır.

Osmanlılar zamanında şehrin eski surlarının içi tamamen dükkânlarla dolu olduğu gibi, kale kapılarının civarlarında da çok miktarda dükkân bulunmaktaydı. Bu tarihlerde çarşıların kapalı olduğuna dair bir kayıt yoktur. Muhtemelen daha sonradan üstleri tonozlarla kapatılmış olup, "kapalı çarşı" oluşmuştur.

Kayseri ticari dokusunun merkezi sayılan Kapalı Çarşı, oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Eski fotoğraflarda Kapalı Çarşı'nın saat kulesine kadar uzandığı, üzerinin tonozla

(Uzun Çarşı), Sipahi Pazarı, Kadınlar Çarşısı, Börekçiler, Terziler, Damgacılar, Kürkçüler, Tabakçılar, Katrancılar, Saraçlar, Eskiciler, Gazezler, Dikiciler.

Kapalı Çarşı'nın Hacı Efendi Kapısı üstündeki kitabe-sinde şu ifadeler yer alır:

“Dünyanın mutlu insanları iyi kazanç sâhipleridir.

İyi kazanca ulaşmak alış-verişle olur.

Allah korkusu ile satış yapıp sermaye edinmeli.

Helal kazanç edinmek zevk ve sevinç sebebidir.

En kıymetli malları isteyen gelsin bu çarşıya müşteri

Âlemde en mühim yer ticaret semtinin kapısıdır. 1260 (1844).”

KAYSERİ KAPALI ÇARŞI SOSYOLOJİSİ

BÜSAM (Kayseri Büyükşehir Stratejik Araştırmalar Merkezi) danışmanlarından ERÜ Sosyoloji bölümü öğretim üyesi Aylin Yonca Gençoğlu henüz yayınlanmamış olan “Kapalı

Çarşı'da Gündelik Hayatın Sosyolojisi” başlıklı yazısında ilginç tespitlerde bulunuyor. Gençoğlu nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen derinlemesine mülakat ve gözlemlerden elde ettiği resmi okuduğu çalışmasının en temel kavramı olarak MUĞLAKLIK kavramını ön plana çıkarmış. Muğlaklık Kapalı Çarşı'nın her bir birimine sinmiş bulunuyor ve Çarşı'nın ayakta kalışını bu kavramla açıklıyor. Bu yaklaşım bana Yunan mitolojilerinde geçen Kaos'tan Kozmos'a doğru gelişen bir oluşum süreci anlatımını hatırlattı. Şimdilerde bu durumu “yaratıcı kaos” kavramı ile güncelleyip küresel ölçekteki tüm değişim, dönüşüm, paylaşım kavgalarını ve Yeni Dünya Düzeni kurma çabalarını anlamlandırmaya çalışıyorlar.

“...Böylece Osmanlı çarşıları ve onların en önemlilerinden biri olan Kayseri Kapalı Çarşısı da ekonomik (üretim) hayata geleneğe dayalı kültüre ve güven duygusuna veda

■ **Sıra sıra malların dizildiği ama mantığını sadece esnafın bildiği gizemli bir hali vardır kapalı çarşı dükkânlarının. Yine muğlaktır içerisinde düzenlemesi, böylece alışverişte yönlendirici güç esnaf olur. Müşteri, aradığı malı alışveriş merkezlerinin rasyonel düzenlemiş raflarında yaptığı gibi dükkân içinde arayıp bulamaz. Neyin nerede olduğunu tahmin bile edemez. Eснаfla yüz yüze iletişime geçip talebini dile getirmelidir.**

etmek zorunda kalmıştır. Esnaf bu yeni durum karşısında varlıklarını devam ettirmek üzere yeni stratejiler geliştirmişler, değişen sosyoekonomik koşullara kapitalizmin kâr ve büyüme hedefinin yol açtığı kaygan ve belirsiz bir ekonomik zemini çarşıya taşıyarak ya da modernliğin standartlaşmış, rasyonel yapılanmaları üzerinden değil, kendiliğinden gelişen informel bir muğlaklık alanı üreterek cevap vermişlerdir. Böylece, modern kapitalizmin bir ürünü olmayan ve yüzyıllara dayanan bir tarihe sahip olan çarşılar, kapitalist nitelikte bir ekonomik faaliyet alanına dönüşmemekle birlikte gelenekte bulunmayan muğlak bir ekonomik zeminde şekillenen yeni bir sosyoekonomik ve kültürel ortam içinde faaliyet göstermeye başlamışlardır. Muğlaklığı çarşının gündelik hayatının hemen her alanında gözlemlemek mümkündür: Mekânın örgütlenmesinde, fiyatların belirlenmesinde, toptancılarla ve müşterilerle ilişkilerde ve özellikle pazarlık sürecinde. Esnaf, bir taraftan ekonomik zeminin muğlak alanını sürekli üretip diğer taraftan geliştirdiği yeni becerilerle bu muğlaklık içinde spontane gelişen bir öngörülebilirliği sağlayarak kazandığı avantajlarla varlığını bugüne değin sürdürmeyi başarmıştır.

Muğlaklık sadece çarşının sokakları için değil dükkân için de geçerlidir. Sıra sıra malların dizildiği ama mantığını sadece esnafın bildiği gizemli bir hali vardır kapalı çarşı dükkânlarının. Yine muğlaktır içerisinde düzenlemesi, böylece alışverişte yönlendirici güç esnaf olur. Müşteri, aradığı malı alışveriş merkezlerinin rasyonel düzenlemiş raflarında yaptığı gibi dükkân içinde arayıp bulamaz. Neyin nerede olduğunu tahmin bile edemez. Eснаfla yüz yüze iletişime geçip talebini dile getirmelidir. Bu andan itibaren sürprizlerle dolu dükkânının hâkimi olarak esnaf becerisini konuşturmaya başlar, müşterinin tahmin bile edemeyeceği çeşitleri vardır, çayını ikram eder, sohbeti derinleştirir ve

müşterisi ile arasında bir bağ kurar. Müşteri doğru dükkâna geldiğini hissettiği müddetçe baktığı malı satın alsa da almasa da önemi yoktur.

Örneğin muğlaklık bir ana kategoridir, onun alt kategorileri ise mekânda muğlaklık, fiyatta muğlaklık, pazarlık sürecinde muğlaklıktır. Ya da alışkanlık üretimi bir ana kategoridir. Mekânın muğlaklığından doğan ilk temas, dükkânın muğlaklığı, pazarlığın failleştirmesi onun alt kategorilerini oluşturur.

Esnaf kimdir sorusunun cevabı ‘itimat’ kelimesinin anlamında saklıdır. Zira muğlaklık üzerine kurulu bir ekonomik zeminde beka sorunun çözümü, esnafın gerek müşterileri gerekse diğer esnaflarla ilişkilerinde muğlaklıkta mündemiç bir itimat duygusu uyandırabilecek becerilere sahip olmasından geçer. İtimat, muğlakta mündemiçtir çünkü gerek esnaf gerekse müşteri kapalı çarşıda karşılıklı olarak muğlaklığı ürettiklerinin bilincindedirler. Dolayısıyla itimat, üretilen muğlaklık alanının dışında bir aldanma ya da aldatma durumunun ortaya çıkmayacağına dair karşılıklı bir inancın varlığına işaret eder. Esnaf bu itimat duygusunu uyandıran bir kişiliğe ve bağlantılara sahip kişidir. Bu niteliklere sahip olmayan esnaflar, devamlı müşterilerden yoksun kalmanın yanı sıra faaliyet gösterdikleri alanda ancak peşin para ile varlıklarını sürdürebilir ki bu durum da kısa sürelidir.

İyi esnaf çok insan tanır. Sadece birlikte iş yaptığı esnafları, toptancıları ya da firmaları değil dükkânının önünden geçeni de. Esnafın en büyük gücü de, keyfi de çok sayıda insanı tanımaktan geçer. Diğerleri ile her koşulda ve kısa sürede tanışıklık kurabilen ve bunu keyif haline getirebilen kişidir esnaf. Bu özelliği ona hem müşteri potansiyelini artırma hem de yeni iş ilişkileri kurma yolunda önemli bir güç sağlar. İnsanları yönlendirebilme yeteneği ve diğerleri üzerinde sosyal bir güç olma yani onlara yapmak istemedikleri şeyi yaptırabilme yeteneği ve imkânını verir. Bu nedenle iyi esnaf karşılaşmalara önem veren ve onun değerini bilen esnaftır. Her vesile ile karşılaştığı herkesle bir şekilde diyaloga geçerek onlarla tanışıklık kurar ve yüz yüze etkileşimin gücünü kullanarak onlarla arasındaki mesafeyi ortadan kaldırır. Örneğin, mal beğenmeye çalışan müşterisine rasyonel şekilde yaklaşıp modellerini göstermek yerine ilk iş olarak yapacağı şey Ağrılı müşterisine patronunun karısının da Erzurumlu olduğunu söyleyerek onunla arasında kişisel bir bağ kurmaktır.

Esnaf herkesle sürekli diyalog içinde olan kişidir, piyasanın bilgisini bu diyaloglar üzerinden edinir. Diyalogun mekânı her yerdir. Yürünen yol, binilen otobüs, her şehirde gidilen her yer aynı muntıkada faaliyet gösteren esnaflar için diyalog ve gözlem ortamı sunan bir karşılaşma mekânıdır. Selamü-

naleyküm ile başlayan her sohbet aynı zamanda piyasanın bilgisinin üretildiği ve edinildiği bir diyalog süreci olarak işlemektedir esnaf için. Karşılaşmalar fiyat aralıklarının ortaya çıktığının, hangi malın nerede bulunabileceğinin, kimin ona ne kadar sahip olduğunun bilgisine ulaşmayı sağlayan bir mekanizma olarak kullanılmaktadır esnaflar tarafından. Esnaf aynı zamanda bir ayağı dükkânın içinde diğeri ise kapısının önünde olan ve böylece diğer dükkânlarda neler olup bittiğini takip eden, böylece çarşı içindeki piyasanın bilgisini üreten ve bu bilgi doğrultusunda tedbir alan kişidir. Dolayısıyla gündelik hayatının her anında neler olup bittiğini sürekli olarak gözlemleyen, diğerleri ile diyaloga

geçen, etrafı sürekli kolaçan ederek bilgi toplayan bu bilgiyi işleyip çarşının ekonomik zeminin muğlaklığı karşısında stratejiler üretme kabiliyetine ve tecrübesine sahip kişidir.

İyi bir esnaf mal nereden nasıl alınır bilendir. Malının kalitesini, hatasını bilendir. Ancak bu yetmez esnafın aynı zamanda kimin ne aldığını ve ne sattığını, kaçta aldığını ve kaçta sattığını da bilmesi gerekir. Bu niteliklere sahip olan esnaf, hem kendisinin diğerlerine itimat edebilmesini sağlayacak koşulları üretebilir hem de diğerlerine itimat edilebilir bir esnaf olduğunu kanıtlayabilir.

Esnaf ‘çekirdekten yetişir’. Çekirdekten yetişme olarak tabir edilen toplumsallaşma süreci ise dükkânda başlar ve

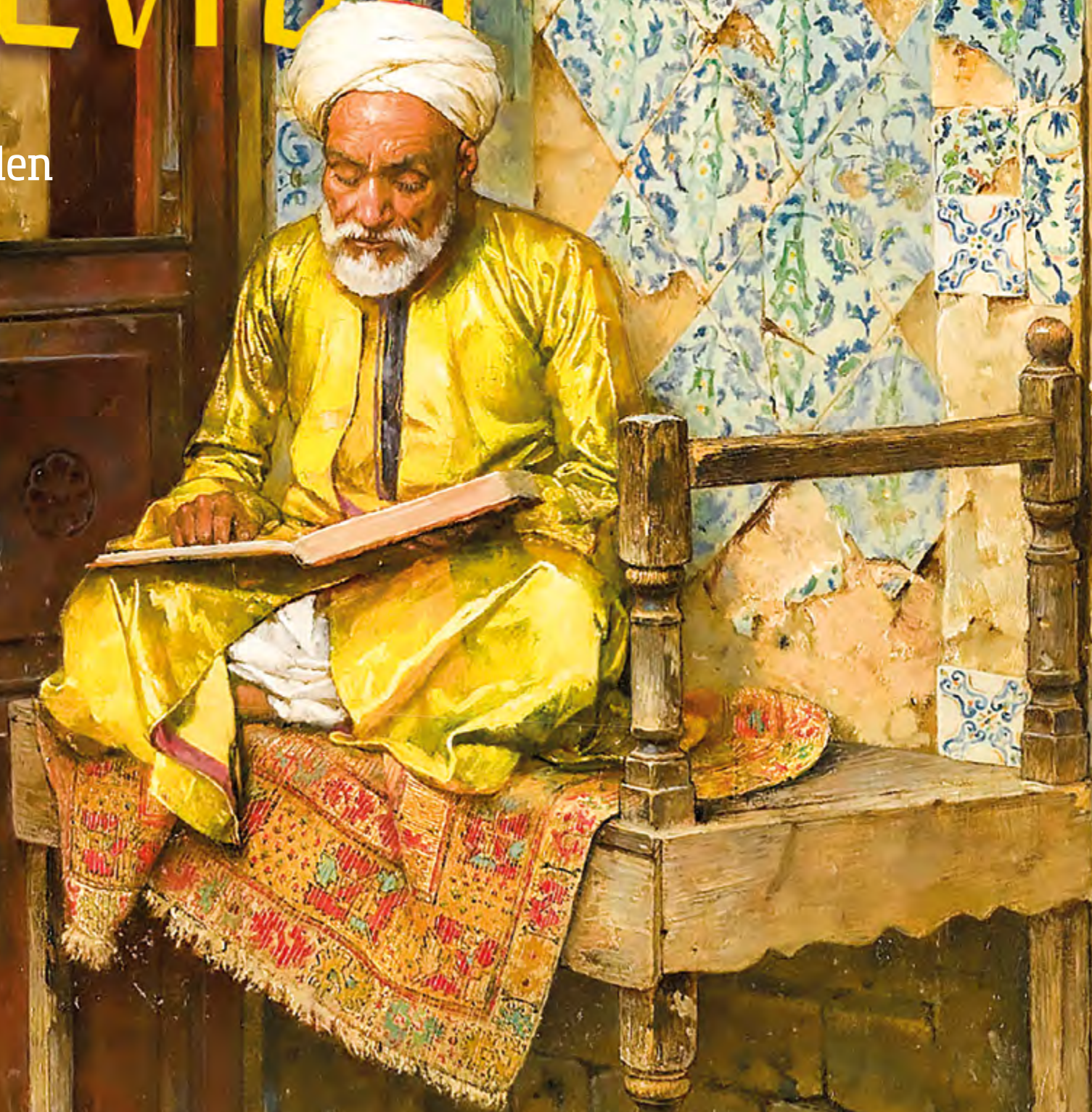
dükkânda devam eder. Dükkân esnaflık kültürünün içselleştirilip hayata geçirildiği yer olarak esnafın hayatında özel bir önem ve anlama sahiptir. Esnaf için dükkân, bir geçim kapısı yani hayatı idame ettirmek için gerekli olan bir araç, bir iş alanı olmaktan çok daha öte bir şeydir. Esnaf, bir yuva gibi kabul ettiği dükkânında kendisini ve kimliğini inşa eder. Nasıl ki kendisi olmaktan vazgeçemezse dükkânından da vazgeçemez. Esnaf için ailesi, çevresi ne ise dükkânı da odur. Dükkân ikinci evidir esnafın ve onun yaşam tarzının bir sembolüdür. Zira esnaf hayatını dükkânında geçiren, onu sabırla bekleyen, hayata ve mesleğine onun herkese açık kapısından bakan kişidir. Gerçek bir esnaf hayatı boyunca pergelin sivri ucunu dükkânına sabitler ve gerek mesleki gerekse özel yaşamının sınırlarını bu merkezden hareketle belirleyerek tüm ekonomik faaliyetlerini hatta yaşamını dükkânın bekası üzerine kurar.

Dükkânı söz konusu olduğunda esnafın ayağı kırıktır. Bu nedenle sabırlıdır, günlerce, haftalarca tek bir müşteri gelmese de dükkânını sebatla bekler. Bu sebat ve sabır, esnaf için hayatın belirsizlikleri karşısındaki en büyük güçtür. Esnaf ‘gün olur haftayı besler gün olur ayı besler’ düsturuyla hareket ettiği müddetçe gerek dükkânının, gerek kendisinin gerekse ailesinin bekasını devam ettirebilir. Bilir ki bugün olmazsa yarın, belki de şimdi sokaktan geçen bir müşteri kendisinin velinimet olacaktır. Dükkânı ile bütünleşmeyen onu sabır ve sebatla beklemeyen esnaf kısmetini de tepen kişi olacaktır ki gerçek esnaf kısmete inanan, kısmetini bekleyen ve geldiğinde onu kaçırmayacak şekilde hareket etme becerisine sahip olan kişidir.

Alışveriş merkezlerinin Kapalı Çarşı esnafı tarafından bir tehdit olarak algılanmamasında etkili olan en önemli faktörlerden biri çarşının yüzlerce yıllık tarihine duyulan güvendir. ■

Ahi Evran

Rahmanın
Sonsuz Rahmetinden
Bir Cansuyu

Dursun Çiçek

İnsan vardır; yalnızca eseriyle öne çıkar öyle bilinir. İnsan vardır; kahramanlığıyla nam bırakır dünyaya; kitap kitap, şehir şehir alp-erenliği anlatılır. İnsan vardır; silinmez bir iz bırakır yolunu şaşırırlara, gittiği yolundan, bıraktığı izinden bilinir. Ve insan vardır, eseriyle, kahramanlığıyla, izleriyle, öğrencileriyle, ilmiyle, mesleğiyle ve duruşuyla bilinir. Bir kelimeyi kavram yapar doldurur içini, bir dağı ışık yapar aydınlatır gönlüyle, bir mekâna ruh katar, mekânı koparır zamanın kısılcısından ve artık adıyla değil vasfıyla, sıfatlarıyla anılır. Gün gelir Nasırüddin olur, gün gelir Ebu'l Hakayık olur gün gelir ejderhaları dize getiren Evran suretli bir Ahi olur. O bir kadıdır ama kimse kadı diye anmaz; o bir müderristir ama kimse müderris demez, o bir dervıştır ama kimse sufi diye çağırılmaz, meydanda kılıç sallayan bir mücahittir, alperendir ama kimse cihad hikâyelerinden söz etmez; o bir abdalıdır, şeyhtir, pirdir ama adeta çağrılmayı istemez bu sıfatlarla. O bütün bu sıfatları içinde belki de en mütevacı olanı Ahi'yi siretine suret yapar ve Ahi Evran dedirtir kendine, tarihe, zamana ve mekana. Her hakikat yolcusunun Melami tavrını ismiyle, adıyla yansıtır.

Azerbaycan'ın Hoy şehriden başlayan "hay", pek çok yeri dolaştıktan sonra, Kayseri'de halk ve Kırşehir'de "hu" olur; tamamlar sözünü ve özünü. İnsanın hayatı hakikatte tecellileri bulup tezahür etmek değil mi? Gittiğimiz her

■ Karındaşlığın ne olduğunu öğretti insanlara. Cihadın ne anlama geldiğini, ermenin ve olmanın nasıl olduğunu belletti.

şehir, vardığımız her menzil aslında bir tecelli arayışı ve bir zuhur. Dünya hayatı insanın kendi hakikatini arama-sından ibaret. Yalanla gerçeği birbirine karıştıranların kafası karışık...

Bütün sufiler gibi bir seyyahdır o da, bir gezgindir... Hay ile başlayan yolculuklar Hu'nun deneceği yere kadar sürer ve biter. Nasıl ki hayat Hay'dan başlayıp Hu'ya giden bir yolculuktan ibaretse, her ikisinin arasında geçen zaman ve ona bitişik olan mekân dediğimiz şey de sıfatların tecellisinden başka bir şey değil. Hakikatte ömrümüz her gittiğimiz mekândan bir şey almakla ve her gittiğimiz mekâna bir şey götürmekle geçiyor. Bizatihi cennet sonrası insanın gezginliğinin en belirgin göstergesi bu değil mi? Bizatihi insan bu dünyada bir gezgin değil mi?

Ahi Evran'ın doğduğu dönem (1171) bir asr vakti aslında, bir zeval vakti. Büyük Selçukluların zevali ve Anadolu Selçuklularının ise asr vakti. Osmanlı ana rahminde. Analar henüz sancısız. O, vaktine doğan bir ejderha bir anlamda. Gönüllere aşk, şehirlere ilim ve insanlara bir yoldaştır. Doğru pınarlardan su içmeyen karın ağrısından duramaz. Yıl 1199... Herat'tadır... Büyük mütefekkir, müfessir ve âlim Fahreddin er-Razi'nin pınarından kana kana içmeye başlamıştır. Yolu arayan

■ Seyyah niçin gezdiğini biliyorsa seyyahdır. O niçin gezdiğini, ne aradığını, ne bulacağını bilenlerdendi. Yol halini, yolu, yoldaki yolculuğun nasıl olacağını gösterdi insanlara ve yoluna devam etti.

yolda olur. Susuzluğunu giderdikten sonra ne kadar çorak olduğunu anlar ki asıl pınara doğru yola koyulur. 1204 yılında artık tüm gönüllerin, kalplerin, gözlerin kablesine doğru gitme vakti gelmiştir. Gider, varır, erer ve olur. Ve sonra yeniden dönüş, hakikatle donanmış olarak. Bu anlamda Mekke, Beytullah bir müminin Hira'sı değil mi?

1204 yılı, olmayla beraber dolmanın da başlangıcıdır artık. Dolmanın

ve taşmanın. Bundan sonra hayatını belirleyecek en önemli şahsiyetler bu dönemde girecektir hayatına... İbni Arabi, Evhaduddin Kirmani, Muhammed el Urmevi ve Mecdu'ddin İshak. Hepsi Selçuklu'nun zeval vaktinde Anadolu'yu ışıtan kandiller... Abbasilerin fütüvvet teşkilatını da bu dönemde tanır Ahi Evran. Fütüvveti alır Ahilik yapar Anadolu'da. Evhaduddin Kirmani'yi bırakmaz. Talebesi olur. Kayseri'ye gelir. Bir yandan Kayseri'de hocasının rahle-i tedrisinde gönül yolculuğu yaparken, öbür yandan kendi zaviyesini, debbağhanesini oluşturarak ahiliği teşkilatlandırmaya, yaymaya başlar. Bir rivayet hocasının kızı Fatma Bacı ile bu dönemde evlendiğini söyler. Ama bazıları da “gönlünü kadın ateşi ile yakmadı” diyerek evlenmediğini söylerler.

Evhaduddin Kirmani onun hayatında temel taşların en önemlisi. İbni Arabi'nin arkadaşı ve öğrencisi. Mecduddin İshak'ın en yakını. İshak'ın

■ **Kayseri, Ahi Evran'ın müşahhaslaştığı, Hay'dan halka karıştığı yer. Ahilik/ Esnafılık ruhunu bu topraklara kazıdığı, insanlara öğrettiği, onlara terbiye ettiği yer. Kayseri ticaret ahlakının, fütüvvet şuurunun ve dayanışma idrakinin merkez şahsiyetidir Ahi Evran.**

oğlu Sadreddin Konevi, Ahi Evran, Hacı Bektaş-ı Veli de Kirmani'nin öğrencisi. İç içe gönüller. Selçuklunun zevali ile birlikte doğmakta olan Osmanlı'yı ısıtan kandiller. Zamanı ve mekânı fark edemeyenin idrak edemeyeceği gerçeklik.

Ahi Evran bu dönemde bir yandan ahilik ile esnafları teşkilatlandırırken bir yandan da başta orta Anadolu olmak üzere şehir şehir gezerek zeval vaktinin acısız ve sancısız geçmesi için çırpınmakta, yaklaşmakta olan Moğol tehlikesine karşı insanları uyarmaktadır. Sufilikle alp-erenlik iç içe.

Kayseri, Ahi Evran'ın müşahhaslaştığı, Hay'dan halka karıştığı yer. Ahilik/ Esnafılık ruhunu bu topraklara kazıdığı, insanlara öğrettiği, onlara terbiye ettiği yer. Kayseri ticaret ahlakının, fütüvvet şuurunun ve dayanışma idrakinin merkez şahsiyetidir Ahi Evran.

Bu dönemde Alaeddin Keykubad Kayseri'ye gelir. Ahilik yapılanması çok hoşuna gider. Bu işin piri Ahi

Evran'ı Konya'ya başkente davet eder. Muhtemelen 1227 yılında Konya'ya gider. Orada Hankah-ı Ziya ile Hankah-ı Lala'nın müderrisi olur. Önemli eserlerini bu dönemde vermeye başlar. En yakın dostu iki hocasının oğlu Sadreddin Konevi'dir. Sadreddin Konevi, İshak'ın öz oğlu, İbni Arabi'nin üvey oğludur. Konya'da her şey yolunda iken Alaeddin Keykubad'ın vefatıyla her şey tepetaklak olur... Birdenbire Ahi Evran ve tüm ahiler tutuklanmaya başlar. 1240 yılında artık hapishanededir. Tam beş yıl sürecektir bu esaret. Bugünkü din tasavvurunu meşrulaştırmak için bir heterodoksi inşa etmeye çalışan bazı tarihçilerin çok ilgilendiği, Kırşehir'de kadılık yapan Baba İlyas ismi etrafında başlayan Babai isyanında önemli ahilerin tamamı hapistedir... Ama bütün bunlara rağmen 1243 Köseadağ Savaşı sonrası Kayseri müdafaasında en büyük kahramanlık örneğini gösterenler de aynı ahiler olacaktır. Savundukları malları, canları veya kuru bir mekân değil, Kayseri ekseninde bir inanç, bir ruh, bir manadır. Kayseri bu anlamda direnişin ve dirilişin ruhunu temsil eder.

1245 yılında Denizli'ye yerleşir. Her şeyden elini ayağını çekerek bir yıl bahçıvanlık yapar. Ahi Sinan'ı yetiştirir. II. İzzettin Keykavus'un iktidara gelmesi üzerine Sadreddin Konevi vasıtasıyla yeniden Konya'ya gelir. Bu kez bir yıl kalır Konya'da. Şems-i Tebrizi'nin öldürülmesi üzerine hedef gösterilir ve Konya'dan ayrılarak Kırşehir'e yerleşir. Oysaki Konya ekolü ile anlaşmazlığı devletin zeval vaktinde ortaya çıkan çözüm önerileri ile ilgili olarak somutlaşan meşrep farklılıklarıdır.

15 yılını geçireceği Kırşehir'in güllerinden biri olur.

*Vardı key Gülşehrini tutdı mekân
İssı suyu eyledi ol dem hamam
Bir çarşu yapıdı çarpare saraç
Doydu nice benzi soluh karnı ac..*

Kırşehir'de zaviyesini kurarak kendini öğrencilerine ve ilme verir. Sadreddin Konevi ile irtibatı hiç koparmaz. Sürekli haberleşirler ve mektuplaşırlar. Ancak Kırşehir'de de ahilik bağlamında yaptıkları dikkatlerden kaçmaz. Nitekim Moğollara karşı en önemli savaşlardan

■ **Bütün sufiler gibi bir seyyahtır o da, bir gezgindir... Hay ile başlayan yolculuklar Hu'nun deneceği yere kadar sürer ve biter. Nasıl ki hayat Hay'dan başlayıp Hu'ya giden bir yolculuktan ibaretse, her ikisinin arasında geçen zaman ve ona bitişik olan mekân dediğimiz şey de sıfatların tecellisinden başka bir şey değil.**

biri olarak nitelenen 1261 yılındaki Malya savaşında Nureddin Caca Bey'in komutasındaki ordu, Ahi Evran, Mevla-na'nın oğlu Alaeddin Çelebi başta olmak üzere tüm ahi önde gelenlerini öldürür.

Adını gülden alan Kırşehir belki de bu olayla birlikte çoraklaşır Kırşehir olur. Kırşehir'in asıl ismi Gülşehri'dir. Şehrin temelleri atılırken kerpiçlere ve kaşlara gülsuyu döküldüğü için böyle isimlendirildiği söylenir. Gülşehri nasıl Kırşehri'ne döndü bilinmez ama bunda Ahi Evran gibi insanların öldürülerek mananın ve ruhun kaybedilmesinin

etkisi büyük olsa gerek. Çünkü vefat eden her âlim ve sufi bir çoraklaşmaya neden olur. O Kırşehir'de şehid edilir ama salası Kayseri'de verilir, acısı Kayseri'de çekilir. Erciyes titrer, Kayserili hüznolenir, gözyaşları Kızılırmak'a karışır.

Kırşehir'de zaviyesinin bulunduğu bahçenin köşesine defnedilen Ahi Evran yöre insanı tarafından “Nimetullah” olarak nitelenir. Nitekim bir insan manasıyla anlam ifade eder. Cesed ölse de mana kalmaya devam eder. Ahi Evran da zalime karşı bir ejderha olarak varlığını hala sürdürmektedir. Onun ölümüne sebep olan Nureddin Caca Bey'in Cebrail sıfatı Ahi Evran'ın ölümünden sonra halk tarafından Azrail olarak değiştirilmiştir. Çünkü toplumdaki irfan ve bedahet duygusu hakikatten tecelli eder. Aynı halk Ahi Evran'ın hakikatte ölü olmadığını don değiştirdiğini bir yılın suretine girerek saklandığını belirtir.

Karındaşlığın ne olduğunu öğretti insanlara. Cihadın ne anlama geldiğini, ermenin ve olmanın nasıl olduğunu belletti. Vahdet-i Vücut meşrebinin Tevhid eriydi o. Tevhid'in ve Vahdet'in sadece teorik düşünsel bir şey olmadığını hayatıyla gösterdi. Bir medeniyet tasavvurunu bir Medine ile müşahhaslaştırdı. Onun ekolünden gelen insanlar kurdu yeni Medine'yi. Onun Kayseri'de, Kırşehir'de, Konya'da, Denizli'de attığı mana, Şeyh Edebalı eli ile hikmet bayrağını ulaştırması gereken yere ulaştırdı.

Seyyah niçin gezdiğini biliyorsa seyyahtır. O niçin gezdiğini, ne aradığını, ne bulacağını bilenlerdendi. Yol halini, yolu, yoldaki yolculuğun nasıl olacağını gösterdi insanlara ve yoluna devam etti. Allah'tan gelen Allah'a gidiyor. Hoy'dan çıktı, her durakta farklı bir isimde tecelli etti ve Gülşehri'nde bitirdi yolculuğunu. Hay'dan geldi Hu'ya gitti... ■

Ahîlik Teşkilatı ve Sosyo - İktisadî Etkisi

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Arslan
İstanbul Ticaret Üniversitesi

Bu yazı, Akademik Bakış Dergisi;
Sayı: 49, Mayıs – Haziran 2015, Uluslararası
Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi'nde yayınlanmış
Hüseyin Arslan'ın "Ahîlik Teşkilatı'nın Sosyo
-İktisadî Yapısı ve Örneklik Değeri" isimli makalesi
kısaltılarak ve daraltılarak hazırlanmıştır.

GİRİŞ

Bitmeyen bir arayış içerisinde olan, sürekli daha iyisini aramakla meşgul olan insanlığın elde ettiği sosyal, ekonomik, ahlaki, siyasal, kültürel ve pek çok gelişmenin temelinde yine insanlığın tarihi tecrübeleri yatmaktadır. Bu tecrübelerden biri de tarihimizin uzun asırlarını etkilemiş olan Ahîlik ve Bacıyân-ı Rum teşkilatlarıdır. Bu deneyimlerden yararlanmak çağımız toplumlarına çok şey katacak ve kazandıracaktır.

Ahî kelimesi Arapça “ah” (أخ), “kardeş” anlamına gelmektedir. Yine ahî, kelimesi Türkçe’de eli açık, konuksever ve yiğit anlamına gelen “akı” sözcüğünün karşılığı olduğu ifade edilmiştir.

Ahîlik Teşkilatı ise Anadolu’da gelişip yaygınlaşan sanatta, ticarette dayanışma ve yardımlaşmayı esas alan sosyal ve ekonomik bir kurumdur. Ahîlik 13. yüzyılda köylere kadar yayılarak düzenli ve milli bir toplum kurmayı amaç edinen sosyal bir kurum haline gelmiştir.

Ahîlik ve Bacılık teşkilatı veya teşkilatları, başlangıç itibarıyla Abbasiler dönemindeki Fütüvvet teşkilatına kadar götürülmektedir. Şu var ki bu sözü geçen teşekküller İslâmî değerlerin ve iktisadî-sosyal, ahlaki-kültürel ilkelere bir başka ifade ile hayata dair önerilerinin pratiğe dökülmesi ve hayata ilişkin sistemlere dönüştürülmesini ön plana çıkardığından temelleri İslâm’ın ilk dönemine değin götürülebilir. Nihayette Hz. Peygamber’in getirmiş olduğu hayata ilişkin görüşlerin ve değerlerin uygulamaya konulmasını amaçlamıştır.

AHÎLİK TEŞKİLATI

Halife En-Nâsır li-dinillah (Nâsır bin Müstedî (h.577-620/m.1181-1223) dağımık, başıboş ve örgütsüz bir durumda olan fütüvvet gruplarını bir araya getirmiş ve Hilafetin değerini yükseltme yolunda büyük çabalar sarf etmiştir. Bu çabalarla da yetinmeyip komşu ülkelere “fütüvvet cihazı” denilen “Ka’s ü’l-Fütüvve” ve “Libâs-ü’l-Fütüvve”yi göndererek bu ülkelerin de fütüvvet kurumuna girmelerini sağlamıştır. Bu sırada Anadolu’da hüküm süren Selçuklu hükümdarı I. İzzeddin Keykavus, fütüvvet sisteminin kurallarına uygun olarak fütüvvet kâsesinden içmiş ve fütüvvet şalvarını giyerek bu örgüte katılmıştır. Bu olayla birlikte fütüvvet hareketinin Anadolu’da yayılmaya başladığını; Anadolu’nun kendi koşulları içinde de “Ahîlik Kurumu”na dönüştüğünü görmek mümkündür. Keykavus’un ölümünden sonra yerine geçen oğlu I. Alaeddin Keykubad döneminde de fütüvvet kurumuna ve hareketine sahip çıkılmış, yayılması hızlanmıştır. Cüneyd-i Bağdâdî (v. 297 hicri/ 927 miladi) “fütüvvet Şam’dadır, lisan Irak’tadır, sıdk ve doğruluk Horasan’dadır.” diyerek fütüvvetin sosyal bir mesele haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Özellikle I. İzzeddin Keykavus'un fütüvvet örgütüne girmesinden sonra, fütüvvet Anadolu merkezlerinde daha da güçlenmiş, zamanın genel eğilimlerine ve Anadolu manevi çevresindeki düşünce akımlarına uyarak biraz tasavvufi bir renk almıştır. Diğer taraftan korporasyonlara girerek onlardan güç almış ve onları daha da canlandırmış, köylere kadar yayılarak "Alpler örgütü" ile de ilişkiler kurmuştur. Ayrıca, XIII.

yüzyılın ikinci yarısı, XIV. yüzyıla kadar Anadolu'da büyük devlet ricalinin, müderrislerin, kadınların, büyük tacirlerin fütüvvet kurumu/örgütüne üye olduklarını ve katıldıklarını kaynaklarda görmek mümkündür.

Ayrıca, Moğol istilasından önce Anadolu'ya büyük bir Türkmen Göçü olmuş, akın akın gelen kitleler içinde "alimler, dervişler ve mutasavvıflar" yer almıştır ve bu insanlar Anadolu'nun

Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında önemli roller oynamış; dini – toplumsal ve kültürel yapının biçimlenmesinde çok önemli etkileri olmuştur.

Başlangıçta, Ahilik kurumunda Fütüvvet-namelere dayanılarak sûfî niteliklerin olduğu söylenebilir ve yakın zamana kadar derviş tekkeleri olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Buna en iyi örnek, meşhur Ahi velisi Ahi Evren'e kadar giden Kırşehir Tekkesi'nin, Bektaşî

Hatun Ana, Kadıncık) babası Şeyh Evhadu'd-Dîn Hâmid el-Kirmânî'nin (635/1237) Sivas'taki halifesi Şeyh Şemsü'd-din Ömer et-Tiflisî'nin oğlu olan Muhammed adlı bir zattır. Bulgular; bu ikisinin bir bütün ve iki cinsin hayatta olduğu gibi bu teşkilatlarda da birbiri ile işbirliği ve dayanışma içerisinde ama bağımsız faaliyet gösterdiği yönündedir. Bazı zaviye kurucularının (Kız Bacı, Ahi Ana, Sakan Hatun, Hacı Fatma zaviyeleri gibi) ve şeyhlerinin de kadınlar olması dikkat çekici bir durumdur. Barkan'ın (1942:140) verdiği ayrıntı kanaatimizi destekler niteliktedir: "Kütahya Evkafı

içinde "Od Yakan Baba" nâmındaki dervişin bir köyde bina ettiği tekke, civardan gelen adaklar ve kurbanlarla az zamanda inkişâf bulup dinî mühim bir merkez haline gelmiştir. Bu hızlı gelişmede bu zaviyeyi idare etmiş olan "Hacı Bacı nâm salih ve mütedeyyine ehl-i velâyet hatun"un ve kendisinden sonra yerine geçen Hundi Bacı nam hatunun ve ondan sonra zikrolunan ocağı ihya etmiş olan "Sume Bacı nâm bir azize ve salih ve bakire hatunun büyük hizmetleri olmuştur. Ve hatta bu sonuncu Bacı, kendi zamanında tekkeye mal ettiği çiftliklerle, bağ, bahçe, değirmen vesâirenin, kendi ölümünden sonra akrasından kimsenin müdahale etmemesi için, kendi parası ile temin edilmeyip hayrât-i müsliminden toplanan parayla satın alındığını herkesin önünde dile getirip zabta geçirmiştir. Bu asırlarda

Anadolu'da kadın tekke şeyhleri görmek bizi hayrete düşürmemelidir. Aşıkpaşazade bu kadın dervişlerden "Bacıyân-ı Rum" namı altında bahsetmektedir. Ve Hacı Bektaş'ın Rum ahîleri, Rum abdal-ları ve Rum gazileri gibi gruplar içinde Baciyân-ı Rum'ı ihtiyar edip, kadıncık ana (Fatma) isminde bir kadına, bütün kerametini göstermesi ve tarikatı ona ısmarlaması bu bakımdan manidardır: imdi Hacı Bektaş Sultan bunların içinden Baciyân-ı Rum'ı ihtiyar itti, kim o "Hatun Ana"dır, anı kız idindi. Keşf ve kerametini ana gösterdi, teslim itdi. Kendi Allah rahmetine vardı..."

Osmanlı Devleti'nin hemen öncesi dönemde Anadolu'da etkin olan bu kuruluşlar sayesinde yeni gelenler kalacak yer ve yurt, iş ve aş bulurken, yerleşik insanların da güvenlik içerisinde hayatlarına devam etmeleri, işlerini sürdürmeleri ve süreç içerisinde kültürel ve değerler yönünden etkileşimleri, devamında ihtida etmeleri söz konusu olmuştur. Zamanın yol alması ile de inanç ve kültür bakımından İslamlaşma ve Türkleşme vuku bulmuştur.

Ahi teşekkülleri devlet otoritesinin dışında kurulmuş ve çalışıyor olsalar da

devlet ve milletin bekâsının ve devamlılığının sağlanmasında, kalkınmada, bilimde, sanatta ve hatta askerlikte önemli bir rol oynamaktaydılar. Bu çerçevede Neşri Tarihi'nde (v.55) şöyle geçer: "Murad Hüdâvendigar zamanında "dirler ki ol vakit Kala-i Ankara ahîler

Tekkesi olarak yakın tarihimize kadar var olmasıdır.

Ahîlik teşkilatının bir de kadınlardan oluşan Bâciyân-ı Rum teşkilatlanması vardır. Kimi araştırmacılar Bâciyân-ı Rum'u Ahîlik teşkilatının kadın kolları veya kadın versiyonu olarak alırken kimi de ayrı ve bağımsız bir kuruluş olarak algılamaktadır. Kadınlar arası teşkilâtın ilk bahseden, Bacı Teşkilâtının bilinen ilk lideri Fatma Bacı'nın (Kadın Ana,

■ **Tarihî pratikten yola çıkarak insanlığın ihtiyaçlarını karşılayabilecek iş ve sosyal hayat projeleri geliştirmek çağdaş Ahî Evran karakterine sahip teoriyi pratiğe aktarabilecek ve yüksek mesleki ve ahlaki niteliklere sahip insan yetiştirebilecek ilim insanların görevidir.**

elinde idi. Sultan Murad Han Gazi yakın geliyecek Ahîler istikbal idüb kal'ayı teslim etdiler. Çünkü Sultan Murad Han Gazi şehre girdi, üzerine akçeler nisâr ittiler, Kullar ol akçeyi yağma itdiler.”

Ahîlik teşkilatına sadece tüccar, esnaf ve sanatkârlar değil, aynı zamanda bilim adamları ve hatta hükümdarlar da üye olabilirlerdi. Toplumun değişik meslek ve mevkilerinde bulunan kişilerin de Ahîlik teşkilatına üye olabilmeleri, toplumsal huzur ve refah için belirli ahlaki ilke ve kuralların toplumun geneline yayılması ve toplumdaki herkesin ve her kesimin bu kuralları tanınması ve uyması açısından dikkat çekicidir.

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞUNDA AHİLİK TEŞKİLATI'NIN ROLÜ

Osmanlı kendi medeniyet havzası içerisinde miras olarak devraldığı kurumlardan biri de ahîlik teşkilatıdır. Mirastan öte bu yeni devletin kuruluşunda ve nüfus yapısında etkin rol almış, nesiller boyu insan yetiştirme ve insanı kendi değerleri ile donatma konusunda etkin olmuştur. Geniş bir halk tabakaları tarafından kabul gören ahîlik XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren siyasî bakımdan ve bu asrın sonlarında Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ve uç-sınır boylarında gazalarda bulunarak askeri bakımdan da önemli roller oynamıştır.

Kentli bir yapıya sahip olan Fütüvvet hareketi ve ahîlik, Anadolu'nun eski kent kültürü temelinde ve özellikle orta tabaka halk arasında daha hızlı kabul görmüştür. Bu durumda ahîlik, Osmanlı öncesinde ve Osmanlı döneminde hem toplum nezdinde hem de devlet nezdinde etkinliği olan bir kuruluş olagelmıştır. Ahîlik kurumunun ve ahîlerin Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ne ölçüde rol oynadıklarının izah edilebilmesi için Osmanlı Devleti'nin kurucusu sayılan Osman Gazi ve onun kayınpederi olan Şeyh Edebali'nin ahîlerle ilişkisinin

ortaya konulması gerekir. Ahî Edebâli'nin Söğüt'e gelmeden önce Ahî Evren zamanında Kırşehir'de yaşadığını bildiren bir takım belgeler bulunmaktadır. Hatta bazı yazarlarca, Ertuğrul Gazi ve Şeyh Edebali'nin özel olarak Söğüt'e birlikte gönderildiği ve yerleştirildiği iddia edilmektedir.

Ahî Evren'in, Hacı Bektaş-ı Veli ile birlikte Osman Bey'in kılıç kuşanma törenine katıldığına, Osman Gazi'nin yanında bulunan Hasan ve Turgut Alp

Ahî tekke ve zaviyelerinde edebiyat, Kurân-ı Kerim okuma, Türkçe, Farsça ve Arapça dillerinin öğretilmesinden başka hat sanatı ve musiki dersleri de verilirdi. Büyük Divan şairimiz Baki, bir saraç çırağı olarak böyle bir eğitimden geçmiştir.

ile Kara Halil'in ahîlerden olduklarına, ayrıca Osman Gazi'nin, Ahilik kurumunda kullanılan “yol atası”, “yol kardeşi” tabirlerinden hareketle “yol arkadaşı”, “yoldaş” denilen çevik gençlerle seferlere çıktığına dair bir takım bilgiler bulunmaktadır. Bizzat Osman Gazinin de bir ahî olduğu şeklinde görüşler mevcuttur. Yine Orhan Gazi'nin (1324-1362), I. Murad'ın (1362- 1389) ahî olduğu belirtilmektedir. Eğer söylendiği kadar yaygın ve güçlü ise ahîliğin, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda doğrudan ya da dolaylı olarak rol oynamış olması kabul edilebilir bir durumdur. Bu durumda bu

yeni devletin mayasında Ahî Evran'ın, Hacı Bektaş Veli'nin, Fatma Bâci'nin, Ahî Şeyh Edebali'nin eserleri vardır. Aynı zamanda Mevlana'nın, Yunus Emre'nin yetiştirdiği nesillerin eseridir.

İş, hayat, sosyal olaylar örgüsü, iktisadi olaylar örgüsü ve etik değerler örgüsü içerisinde örgütlenen bu devir (13-14.yy) insanların oluşturdukları bu teşkilatlar daha sonra Osmanlı Devleti'nde yüzyıllar içerisinde yeni şartlara uyum sağlayarak lonca ve gedik ismi altında varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu teşekküller, Anadolu'nun İslâmlaşmasını sağladıkları gibi Rumeli olarak isimlendirilen Balkanlar'ın, Makedonya'nın, Bosna-Hersek'in de hızla İslâmlaşmasına vesile olmuşlardır.

Osmanlı asırlarında bu kuruluşların ilkeleri iş hayatında; üretim-tüketim, satış ve pazarlama alanlarında etkin olduğu gibi sivil sosyal kuruluşlar olan tasavvufi oluşumlar bünyesinde bütün Osmanlı toplumlarını halesine almıştır. Artık bu devirlerde piyasaya hakim olan Osmanlı hükümdarlarının yayınladığı kanunlar ve hükümetlerin yönetim biçimleri olmakla birlikte insanların gönüllerini, işlerinde esas aldıkları iş yapma biçimlerini ve insan ilişkilerini İslâm'ı referans alan Ahîlikten-Mevlevîlikten, Bektaşîlikten gelen ilkeler şekillendirmekteydi. Dolayısı ile bu yeni coğrafyalardaki insan tipinin beklenti ve ihtiyaçlarını göz önüne alan bir anlayışla oluşup gelişmişlerdir.

Ahîlik ve Bacıyân-ı Rum teşkilatlarını, birbirini tamamlayan teşkilatlar diye ele alırsak oluşumlarının; insana, olaylara, sosyo-iktisadi, kültürel ve ahlakî meselelere bakışlarının aynılık ve benzerlik arz edeceği söylenebilir. Bu örgütlenmeler; Osmanlı Devleti'nde esnaf ve sanatkâr kuruluşlarının gedik haline gelişine dek (1727) etkisini sürdürmüştür. Ahîliğin gedik sisteminin oluşturulmasında da etkisi olmuştur.

AHİLİĞİN DÜNYA'YA VE OLAYLARA BAKIŞI

Bu anlayışa göre; insan-insan, insan-eşya, insan-tabiat ilişkilerinin ana eksen, insanın dünya ve ahiret mutluluğuna göre düzenlenmiştir. Ahîlerin-bacıların dünya için ahiretini, ahiret için dünyasını terk etmeyen dengeli bir hayat anlayışı geliştirmelerini sağlamıştır. Ahilik anlayışına göre bütün insanlar, eşya, tabiat ve dünya, Allah'ın bütün insanlığa bahsettiği emanet konumundadır. Dolayısıyla emek gücünün yanı sıra tüketicinin, insanın ve tabiatın sömürülmemesi gerekir. Aralarında adalet ve denge ilkeleri korunarak bireysel ve toplumsal refah ve huzurun sağlanması esastır.

İnsan, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptir. Birlik ve beraberlik içinde büyük hedeflere yürümek mantığına dayanır. Zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet yani toplumun bütün fert ve kurumları arasında iyi ilişkiler ve denge kurularak herkesin huzur içerisinde yaşaması hedeflenmiştir. Buna bağlı olarak Ahilik, üretmeden tüketmeyi, ihtiyaç fazlasını tüketmeyi, haksız rekabeti, gücünün zayıfı sömürmesini, haksız kazanç sağlamayı, insanları aldatmayı özetle; ahlaki olmayan her türlü davranışı reddeder.

AHİLİK TEŞKİLATININ AMACI

Ana amacı; Anadolu'ya ve buradan Rumeli'ne akın akın gelen Türklerin ve diğer Müslüman unsurların kendi sanat ve ticaretlerine yeni bir yaşama ve çalışma kültürü oluşturma çabalarının yanı sıra dünya görüşlerini hayata geçirme gayretleri olarak ifade edilebilir. Buna dayanarak önce bütün esnaf ve sanatkârlar tek bir örgüt altında toplanmış ve bunlar ahlakî, meslekî ve askerî bir eğitimden geçirilmişlerdir. Bundan dolayı sadece tüccar, esnaf ve sanatkârlar değil, aynı zamanda bilim

adamları ve hatta hükümdarlar da bu teşkilata üye olabilir. Sadece esnaf ve sanatkârların değil, toplumun değişik meslek ve statü sahibi kişilerinin de üye olabilmeleri, toplumsal huzur ve refah için belirli ahlaki ilke ve kuralların toplumun geneline yayılması ve toplumdaki herkesin ve her kesimin bu kuralları tanınması ve uyması açısından dikkat çekiciydi.

Aynı dönemlerde Batıda da çalışma hayatına ilişkin örgütlenmeler mevcuttur. Bunlardan, Bizans loncaları; işverenler ve patronlar tarafından çalışanların çalışma düzeni ile ilgili olarak kurulmuştur. Oysa Ahilik teşkilatı, devlet otoritesi dışında, tamamen ustalar-çalışanlar arasındaki bir işbirliği teşkilatı olarak oluşturulmuş ama çalışanların, tüketicinin hatta toplumun, tabiatın ve bütün bir varlık örgüsünün hakkını koruyacak bir insanî sosyal, ekonomik, genel güvenlik ve sorumluluk sistemi şeklinde teşkilatlanmıştır.

Ahî Evren Şeyh Nasireddin Mahmud “Letâif-i Hikmet” adlı eserinde şöyle der: “Allah insanı medenî tabiatlı yaratmıştır. Allah insanı yemek içmek giyinmek evlenmek mesken edinmek gibi çok şeylere muhtaç olarak yaratmıştır. Kişi kendi başına bu ihtiyaçları karşılayamaz... Demircilik, marangozluk gibi birçok meslekleri yürütmek için çok insan gerekli olduğu gibi demircilik ve marangozluk da bir takım alet ve edevâtla yapılabildiğinden bu alet ve edevâtı tedarik için de çok sayıda insana ihtiyaç vardır. Böylece insanın ihtiyaç duyacağı bütün san'at kollarının yaşatılması lazımdır. Toplumun bir kesiminin san'atlara yönelmesi ve her birinin belli bir san'atla meşgul olması gerekir ki bütün ihtiyaçları görülebilsin.”

Ahilik sisteminin temel amaçlarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Dürüst, namuslu üretken insanlar yetiştirmek.

- Fert ve toplum ihtiyaçlarını gidebilecek meslek ve sanat becerisi olan insan yetiştirmek.
- Gerektiğinde vatan savunması ve otorite boşluğunun doldurulması için savunma gücü olarak gönüllü ve doğal bir refleks biçiminde görev yapmak.
- İlim, kültür, sanat ehli, huzurlu bir hayatı sürdürececek erdemli insan yetiştirmek.
- Ahîler; gündüzleri çalışırken geceleri, konuk evlerinde (zaviyelerde) toplanıp ilim, irfan ve birazda eğlence içeren sohbetlere katılırlardı. Ahilik anlayışında; “çalışmak, öğrenmek ve mükemmel insan olmak” için çaba gösterilirdi.

ÖRGÜTLENME VE YÖNETİCİ-YÖNETİLEN İLİŞKİSİ

Ahkâm-ı Sultaniyye, Mesalih ü'l-Müslimîn gibi klasik islam yönetim kaynaklarının hemen hemen hepsinde vurgulandığı gibi İbn Haldun'un Mukaddimesi'nde ve Kutadgu Bilig'de de; “bir yeri yönetenlerin uzun süre hüküm sürebilmeleri için yasaları adil ve doğru uygulamaları, halkı korumaları, halka içten merhamet ve şefkat göstermelerinin yanı sıra yakın olsun uzak olsun herkese adaletle muamele etmeleri” tavsiye edilmektedir.

Mahalli sivil idarenin de başkanı olan Ahî Babalar 16.yüzyıla kadar bu statülerini korumuşlardır. Daha sonraları ise, resmi yönetimin tayin ve tespit ettiği Kethüdâlık kurumuna dönüşerek Ahî Babalık yanı sıra resmi bir kurum haline gelmiştir. Ahîlik teşkilat yapısı, üstten asta doğru şöyle gösterilebilir:

Tablo 1. Ahîlik Teşkilat Yapısı (Durak ve diğerleri, 2010:156)

Ahî Şeyhi: Kırşehir Ahî Evran Tekkesi Şeyhi

Ahî Baba: Her ildeki bütün ahîlerin başı

Ahî: İldeki her bir zanaat şubesinin baş

Yiğitbaşı: Server, ahî'nin yardımcısı ve esnaf arasındaki düzeni sağlayan kişi

Tablo 2. Ahî Birliklerinde Yönetim, Organizasyon ve Görev Dağılımı

Ahî Baba: Kethüda, Ombudsman. Yönetim Kurulu Başkanı

Yiğitbaşı: Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

Ustabaşı ve İşçibaşı: Kalite Güvence ve Üretim Sorumlusu

Hakem Heyeti: Ehl-i Sına'a veya ehl-i Hibre. Tüketici Haklarını Koruma, Müşteri Şikayet Masası ve Ahî birliklerinin

yönetim kurulu üyeleri. Bu son ikisi Yiğitbaşı'na bağlı çalışır.

Yol atası: Ustalık yolunda yetişen kalfaların iş dışı eğitiminden sorumlu kıdemli ustalar.

- Usta
- Kalfa
- Çırak
- Yamak

Ahî teşkilatında iki çeşit üye bulunurdu. Birincisini; yamak, çırak, kalfa ve ustadan oluşan yönetilen grup, ikincisini ise Ahî Baba, Yiğitbaşı ve Kethüda'dan oluşan yönetici grup oluştururdu. Ahîlik teşkilatı Yönetim Kurulu ve Büyük Meclis olmak üzere iki kurul tarafından yönetilirdi. Yönetim Kurulu, her sanat kolunun kendi üyeleri arasından seçtikleri beş temsilciden meydana gelmekteydi. Bu seçilenler de kendi aralarında Kethüda denen bir Yönetim Kurulu Başkanı seçerdi.

Ahîlik teşkilatında, çalışanların yetiştirilmesine ve aralarında iletişimin sağlanmasına büyük önem verilmiştir. Uzun süreli istihdam, yavaş değerlendirme, terfi ve uzmanlaşmaya dayalı iş bölümü esas alınmıştır.

Ahîlikte danışma, soru sorma ve herkesin fikrine saygı esastır. Kalfanın, birbirleri ve çırakları, ustaların da birbirleri, kalfa ve çıraklar üzerinde örtülü bir kontrol sistemi vardı. Örtülü kontrol ve öz kontrol sadece iş hayatında değil sosyal hayatta da geçerliydi.

Ahîlikte, usta kalfasına dua ederek öğütler verir ve şöyle der: “Alimlerin dediklerini, nakiplerin öğütlerini, benim sözlerimi tutmazsan ana, baba, hoca, usta hakkına riayet etmezsen, halka zulüm edersen, yetim hakkını alırsan ve Allah'ın yasaklarından sakınmazsan hakkım haram olsun.” Bundan sonra usta kalfasının kalfalık peştamalını çıkarıp, kendi eliyle ustalık peştamalını beline kuşatır.

Usta; yamaklıktan çıraklığa terfi eden ferdin usta oluncaya kadar hatta usta olduktan sonra bile iş ve sosyal hayatından sorumlu olmaktaydı. Zaviyeler; iş eğitimi dışında fen bilimleri, sosyal bilimler, güzel sanatlar gibi pek çok alanda eğitim

verilen mekânlar olması itibarıyla günümüzde Japon yönetim tarzında görülen iş ve sosyal hayatın bütünleştirilmesi anlayışının bundan yüzyıllar önce Ahî teşkilatlanmasında yaşandığını göstermektedir.

MESLEKİ AHLAK VE HAYAT

Ahîlikle meslekî ahlak ve görgü kurallarının temel ilkelerini oluşturan ilkeler kısaca şu şekilde sıralanabilir :

- İyi huylu ve güzel ahlaklı olmak,
- İşinde ve hayatında, kin, hasetlik ve gıybetten kaçınmak,
- Ahdinde, sözünde ve sevgisinde vefalı olmak,
- Gözü, gönlü ve kalbi tok olmak, cömertlik, ikram ve kerem sahibi olmak,
- Küçüklere sevgi, büyüklere karşı edepli ve saygılı olmak,
- Alçakgönüllü olmak, büyüklük ve gururdan kaçınmak, gücü varken af etmek,
- Ayıp ve kusurlarını örtmek, gizlemek ve affetmek, hataları yüze vurmamak,
- Dost ve arkadaşlara tatlı sözlü, samimi, güler yüzlü ve güvenilir olmak,
- Gelmeyene gitmek, dost ve akrabayı ziyaret etmek,
- Herkese iyilik yapmak, iyiliklerini istemek,
- Yapılan iyilik ve yardımı başa kakmamak,
- Hakka, hukuka ve hakkaniyete riayet etmek,
- insanların işlerini içten, gönülden ve güler yüzle yapmak,
- Daima iyi komşulukta bulunmak, komşunun eza ve cahilliğine sabretmek,
- Yaratandan dolayı yaratıkları hoş görmek,
- Hata ve kusurları daima kendi nefsinde aramak, kimseyi azarlamamak,
- İyilerle dost olup, kötülerden uzak durma
- Fakirlerle dostluktan, oturup kalkmaktan şeref duymak,
- Zenginlere, zenginliğinden dolayı itibardan kaçınmak, kimseye yaltaklanmamak,
- Allah için sevmek, Allah için nefret etmek,
- Hak için hakkı söylemek ve hakkı söylemekten korkmamak,
- Maiyetinde ve hizmetindekileri korumak ve gözetmek,
- Açıkta ve gizlide Allah'ın emir ve yasaklarına uymak,

- Kötü söz ve hareketlerden kaçınmak,
- İçi, dışı, özü, sözü bir olmak,
- Hakkı korumak, hakka riayetle haksızlığı önlemek,
- Kötülük ve kendini bilmezliğe karşı iyilikle karışılık vermek,
- Belâ ve musibetlere sabır ve tahammüllü olmak,
- Müslümanlara lütufkâr ve hoş sözlü olmak,
- Düşmana düşmanın silahı ile mukabelede bulunmak,
- İnanç ve ibadetlerinde ihlaslı olmak,
- Fani dünyaya ait şeylerle öğünmemek böbürlenmemek,
- Yapılan iyilik ve hayırdan hakkın hoşnutluğundan başka bir şey gözetmemek,
- Âlimlerle dost olup dostlara danışmak, her zaman her yerde yalnız Allah'a güvenmek,
- Örf, âdet ve törelere uymak,
- Sır tutmak, sırrı açığa vurmamak,
- Aza kanaat, çoğa şükür ederek dağıtmak,
- Feragat ve fedakârlığı daima kendi nefsinden yapmak.

Ahînin meslekî ahlakının dayandığı prensipler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Müşteriyi aldatmamak, malı överek yalan söylemek, hileli ölçüp tartmamak
- İhtikâr (karaborsacılık) yapmamak
- Müşteriyi kızdırmamak, alışverişte iyi muamelede bulunmak
- Çalışanın sorumluluğunu bilmesi, işinde dikkatli olması, işi savsaklamaması.

KÜLTÜR VE SANAT

Ahî tekke ve zaviyelerinde edebiyat, Kurân-ı Kerim okuma, Türkçe, Farsça ve Arapça dillerinin öğretilmesinden başka hat sanatı ve musiki dersleri de verilirdi. Büyük Divan şairimiz Baki, bir saraç çırağı olarak böyle bir eğitimden geçmiştir. Saraç çıraklığından medrese müderrisliği ve kâdırlık gibi ilmi makamlara geçebilmiştir. Zaviyelerde gençlere bu terbiyeyi veren kişilere ‘muallim ahî’ veya ‘emir’ denirdi. Ayrıca şehrin kadısı ve müderrisler gibi ilmi sahada yetkili kişiler de ders verebilirdi.

Birliğin, beraberliğin ve paylaşmanın sembolü olarak senede bir defa Ahî teşekkülleri şehir dışındaki mesire yerlerinden birinde ziyafet toplantısı yapardı. Burada akşama kadar gezilir, eğlenilir, öğle ve akşam yemekleri

topluya yenilirdi. Yaz aylarında yapılan bu toplantıyı her esnaf değişik günlerde yapardı. Yine senede bir defa büyük meclis tarafından mesire yerinde düzenlenen, üç gün ve üç gece süren ‘üç günler toplantısı’ vardır. Bu toplantıya bütün esnaf, bilginler, şehrin ileri gelenleri her mahallenin ihtiyar heyetleri, köy imamaları ve fakirler katılırdı.

AHÎLİK TEŞKİLATININ ETKİNLİĞİNİ YİTİRMESİ

Ahîlik teşkilatı'nın; doğuda; Orta Asya'da, Türkistan'da ve Harezm bölgesinde 5-6. yüzyıllarda kurulduğu varsayılmaktadır. Buna göre; sosyo-ekonomik ve ahlakî-kültürel temellere dayalı bu örgütlenme yedi yüz yıla yakın bir sürede Anadolu'da, Balkanlar'da ve Osmanlı Devleti'nin geniş alanlarında ekonomik ve sosyal düzen dengelerini sağlayıp korumuştur. Her yönü ile orijinal, etkili ve çok yönlü fonksiyonları olan bir organizasyon olarak varlığını sürdürmüştür.

Ahî teşkilatının etkinliğini yitirmesinin sebeplerinden bir kaçını şöyle sıralamak mümkündür:

- Genel olarak toplumsal ahlakın, özel olarak da iş ahlakının bozulması.
- Osmanlı Devleti'nde genel olarak devletin, özel olarak da dış siyasetin zayıflaması.
- Devlet gücünün zayıflamasıyla birlikte Ahi teşekkülleri de zayıflamaya başlamıştır Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme sürecine girmesiyle birlikte savaşlardan elde edilen ganimet gelirleri kesilmiş ve savaşların çok yüksek olan maliyetleri esnafa konan vergilerle karşılanmaya çalışılmıştır. Gerileme süreciyle birlikte savaşlardan ve dış ülkelerinden elde edilen rant gelirleri kesilenlerin de esnafı başlatması, Ahiliğin itibarını ve kâr marjını düşürmüştür.
- Kanuni döneminden itibaren başlayan kapitülasyonlar ile yerli üreticilerin ve bunların ürettiği malların yerini yavaş yavaş yabancı malların ikame etmeye başlanması. Sanayi İnkılâbına ayak uydurulamaması ve makineli üretime geçilememesi en önemli gerileme sebeplerinden birisini oluşturmaktadır. Batının makineli üretimle sağladığı sermaye yoğun ve daha ucuz üretim karşısında ahîlik, emek yoğun ve daha pahalı ürünlerle rekabet edemez konuma gelmiştir.
- Sermaye birikiminin yetersiz oluşu bir başka sebep olarak tespit edilebilir. Belirli bir sanat dalında faaliyet gösterenlerin zaman içerisinde hizmet alanlarını ve üretim kapasitelerini kendi iradeleri ile genişletmeleri mesela, bir tezgâhı olanın dilediği takdirde bunun

yanına üç beş tezgâh daha eklemesi ve daha fazla mal üretmesi mümkün değildi. Dolayısıyla esnafın üretim yoluyla zenginleşmesi, diğer bir ifade ile sermaye birikimi söz konusu değildi. Ahî Birlikleri yeterince nitelikli işgücüne sahip olmalarına karşın, Batıdaki üretim düzeyine ulaşabilmek için gerekli sermaye birikimine sahip olamadıklarından dolayı gerilemeye başlamıştır da denebilir.

- Celali İsyanları ve iç çekişmeler sonucu köyden kentlere göçün artması da bir başka sebep olarak değerlendirilebilir. Hükümetin bunlardan ‘çift bozan akçesi’ adı altında bir ceza almasına rağmen bu göçlere engel olunamamıştır. Bu durum gerekli niteliklere sahip olmayan kimselerin esnaf arasına katılmasıyla, esnafın ürettiği malların kalitesinin düşmesine ve standartların bozulmasına neden olmuştur. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda devletin bütün kurumlarının gerilemesiyle beraber bazı yenicerilerin esnaflığa, bazı esnafların da yeniçeriliğe geçmeye başlaması Ahî teşkilatını olumsuz etkilemiştir. Böylece ehil olmayan kimselerin sisteme dâhil olması, kalitesiz ürünleri ve ahlaki bozulmayı artırarak Ahîlik teşkilatının çözülmesini daha da hızlandırmıştır.
- II. Mahmut döneminde Kavalalı Mehmet Ali Paşa’nın saldırılarından korunmak için İngilizlerle Mustafa Reşit Paşa tarafından 1838’de imzalanan Osmanlı-İngiliz Serbest Ticaret Antlaşması ile Osmanlı ülkeleri Avrupa’nın açık pazarı haline gelerek, Osmanlı esnaf ve sanatkârları çok zor durumda kalmıştır. Ve bunun sonucu olarak Ahilik teşkilatının

çöküşü hızlanmıştır. Böylece Batı sermayesinin baskısı altında kendi zanaatından uzak kalan esnaf ve sanatkârlarımız uzun süre dayanamamıştır.

- Batı sanayii, dışarıdan daha fazla hammadde alıp dışarıya mümkün olduğunca mamul madde satmak şeklinde özetlenebilecek merkantilist politika ile Anadolu’ya yönelmişken, Osmanlı Devleti’nin buna karşı önlemler almamakla kalmayıp kapitülasyon adı altında yabancı tüccarlara çeşitli ayrıcalıklar tanınması ve bunları gitgide genişletmesi Ahiliğin çözülüşündeki en önemli faktörlerden biridir.
- Elde ettiği kapitülasyonlarla Osmanlı esnaf ve sanatkârları karşısında avantajlı dutuma geçen Batı sanayii Anadolu pazarlarını gitgide ele geçirmeye başlamış, standart üretim tekniğini değiştirmeyen ve pek çok tahditlerle sınırlandırılması devam eden yerli sanayi ise, önceleri kendisiyle aynı üretim tarzını uygulayan, fakat sanayi devrimiyle birlikte öndeki sınırlamalar kalkan ve kitlesel üretime geçen Batı sanayii ile rekabet edebilme gücünü yitirmiş. Ayrıca Batı sanayiinin artan hammadde ihtiyacı karşılırken iç tüketimdeki azalmanın göz ardı edilmesi, yerli sanayii darboğaza itmiştir.
- Para arzının çoğalmasıyla Batı’daki fiyatların genel seviyesinin Osmanlı’dan daha yüksek bir hale gelmesi, Osmanlı sanayi hammaddelerinin Batı’ya akmasına yol açmıştır. Zaten yetersiz olan hammaddelerin Batı’ya satılması, yerli sanayide kullanılacak maddelerin fiyatlarının artmasına ve üretimin daralmasına neden olmuştur.

- Önceleri Osmanlı topraklarındaki yabancı tüccarlar yalnızca toptancılık yapabilme yetkisine sahipti. Perakende ticaret, yerli esnaf ve tüccara ait olduğundan yabancı tüccar karşısında küçümsenemeyecek bir pazarlık gücüne sahiptiler. Buna karşılık yabancı tüccarlar ise daha çok gayr-ı müslim Osmanlı vatan-daşlarıyla iş yapma eğilimindediler. Ancak transit ticaretin yerli tüccara sağladığı pazarlık gücü bu eğilimin yol açacağı zararı kolayca nötralize ediyordu. Ne var ki, ticaret yollarının değişmesiyle Müslüman nüfus bu avantajını kaybettiği gibi, iç ticaretteki etkinliğini de kaybetti ve ticaret giderek gayr-i müslim azınlıkların eline geçmeye başladı.
- Avrupalı tüccarlara, Osmanlı hakimiyeti altında bulunan transit ticaret yollarının ulaşım ve iletişim maliyetlerinin alternatif deniz ticaret yollarının ortaya çıkmasıyla yüksek gelmeye başlaması ve tercih edilmemesi de Osmanlı maliyesini, ekonomisini ve iç-dış ticaret hacmini olumsuz etkilemiştir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İnsanlık hayatının güzelleşmesi her yönü ile iyi ve güzel kurgulanan ve uygulanan kuşatıcı bir sistem ve sistemler bütünü varlığına ve zamanın seyri içerisinde güncellenerek sürdürülebilmesine bağlıdır. Ahîlik bu anlamda asırlarca etkin olabildiği. Günümüz insanı; iş ve çalışma hayatında, kalite yönetim sistemlerinde, üretim-tüketim ve pazarlama ilişkilerinde, kadın ve erkeğin hayatın her safhasında; psikolojik, biyolojik ve fizyolojik bünyelerine uygun fonksiyonları yerine getirmesinde, fert ve toplum huzurunun, refahının, birlik ve

dayanışmasının sağlanmasında ahilik sisteminden yararlanabilir.

Günümüz kadının; bacıları örnek olarak iş, çalışma, ekonomik ve sosyal hayatın çeşitli aşamalarında etkin olması mümkündür.

Bu tarihî pratikten yola çıkarak insanlığın ihtiyaçlarını karşılayabilecek iş ve sosyal hayat projeleri geliştirmek

KAYNAKÇA

- Ahmad al-Ayid, D. A. (1991). al-Mu’cam al-‘Arabî al-Asâsî. al-Munazzama al-Arabiyya li’t- Terbiyye va’s-Sakafa va’l-’Ulum, Beyrut, Lübnan.
- Arslan, H. (1994). İslamda Tüketici Hakları. Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara.
- Arslan, H. (2001).16.yy. Osmanlı Toplumunda Yönetim, Nüfus, İskân, Göç ve Sürgün, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Barkan, Ö. L. (1942). Osmanlı İmparatorluğu’nda Kolonizatör Türk Dervişleri. Vakıflar Dergisi, 11, Ankara.
- Bayram, M. (2001).Türkiye Selçukluları Döneminde Bilimsel Ortam ve Ahiliğin Doğusuna Etkisi. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 10, İstanbul.
- Bayram, M. (2002). Bâciyân-ı Rum (Anadolu Bacıları) ve Fatma Bacı. Türkler, 6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Çağatay, N. (1994). Ahiliğin Türk Ekonomisine Getirdikleri. Genel Konular Üzerine Makaleler, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Çağatay, N. (1996). Ahiliğin Ortaçağ Anadolu Toplumuna Etkileri. I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyum Bildirileri (s. 33). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Çağatay, N. (1997). Bir Türk Kurumu Olan Ahilik. Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Demirci, M. (1996). Ahilikte Fütüvvet Ahlakı. I. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildiriler, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- TÜSİAD/T-2009-06-492. (2009). Dünyada ve Türkiye’de İş Etiği ve Etik Yönetimi, İstanbul.

çağdaş Ahî Evran karakterine sahip teoriyi pratiğe aktarabilecek ve yüksek mesleki ve ahlaki niteliklere sahip insan yetiştirebilecek ilim insanların görevidir. İnsan doğasına aykırı sosyal, siyasal ve iktisadî sistemlerin dayattığı sıkıntılardan ancak bu yolla insanlık kurtulabilir.

Gelir dengesizliğinden, insanları

- Ecer, A. V. (2001). Ahmed Yesevi Dervisi Ahi Evren ve Kayseri’de Ahilik. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kayseri.
- Erbas, Ali, S. E. (2011). Ahilik ve 4 C Pazarlama Karması İlişkisi: Tarihi Perspektiften Bakış. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi,59, Ankara.
- Erken, V. (2012). Bir Sivil Örgütlenme Modeli Ahilik. Ankara.
- Fazlıoğlu, İ. (2001). Kâdî-zâde-i Rumî. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 24, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul.
- Gündüz, A. Y., Kaya, M., & Aydemir, C. (2012). Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir değerlendirme. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, XIV,II, Afyon.
- İbrahim Durak, A. Y. (2010). Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15,2, Isparta.
- Kavrakoğlu, İ. (1992). Küçük Sanayide Rekabet Gücü ve Kalite. İTO 1993-5,İTO, İstanbul.
- Kayaoğlu, İ. (1981). Halife en-Nasır’ın Fütüvvete Girişi ve Bir Fütüvvet Buyruktusu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 25, Ankara.
- Özdemir, H. (2015, 02 12). Divan Edebiyatının Kuyumcusu: Bakî. İstanbul.
- Özerkmen, N. (2004). Ahiliğin Tarihîsel –Toplumsal Temelleri ve Temel Toplumsal Fonksiyonları – Sosyolojik Yaklaşım. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 44,2,Ankara.

negatif anlamda farklı ve küçük görme, yetersiz görme, hor görme anlayışlarının doğurduğu insanlar arası nefretleşme ve gönüllerin dolayısı ile nesillerin birbirinden uzaklaşmasının önü ancak güncel kardeşlik-ahîlik anlayışının fert ve topluma, iş ve üretim hayatına... dayanışmasına kazandırılması ile alınabilir. ■

- Öztürk, N. (2002). Ahîlik Teskilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7, Ank.
- Solak, F. (2009). Ahîlik Kuruluşu, İlkeleri ve Fonksiyonları, : İTO, İstanbul.
- Sugar, P. F. (1983). Southeastern Europe under Ottoman Rule, 1354-1804. University of Washington Press, Washington, USA.
- Simsek, M. (2004). Toplam Kalite Yönetimi. Alfa, İstanbul.
- Tancî, E. A. (2000). İbn Battuta Seyahatnamesi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Uçma, İ. (2007). İsmet. Bir Sosyal Siyaset Kurumu Olarak Ahilik, İşaret Yayınları, İstanbul.
- Zaim, S. (1990). Çalışma Ekonomisi, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Zaim, S. (1992). İslam-İnsan-Ekonomi, Yeni Asya Yayınları, İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Demir, S. (12.11.2014). Ahi Birliklerinde Yönetim, Organizasyon ve Görev Dağılımı.
- İstanbul, Fatih, Türkiye: www.ahilik.net.
- Karagül, M. (2012, Eylül – Ekim). Ahilik ve Sosyal Sermaye Bağlamında İş Ahlakı ve Üretim İlişkisi. Akademik Bakış Dergisi 32, www.akademikbakis.org
- Mazak, Ali.(26.11.2014). Ahilikte Moral Değerler. www.ahilik.net
- http://www.ahilik.net/index.php?view=article&id=63%3Aahilik-makale-4&option=com_content&Itemid=41

KORAMAZ VADİSİ

Oğuz Celiloğlu

Vadiler alçak gönüllülüğü temsil eder. Boyun eğmiş de menzile giden bir derviş andırır. Pınarları yanına almış, rüzgarı sinesine sarmış, ağaçlarla üstünü örtmüş, seher sessizliği ile gece yıldızları seyrederek, gündüzleri göklerin sonsuzluğuna bulanarak usul usul giden bir derviş.. Sessizlik, sükûnet, yalnızlık, tevazu onun öne çıkan yanları. Kaybolmayı isteyenler ve bilenler için fiziğin de ötesine

geçtiği, mekanın manalaştığı zaman içinde kıvrım kıvrım akan mekan..

Dedem vadiler iki yeri ayırır gibi görünür amma aslında iki yerin elinden tutar ve onu gitmesi gereken yere götürür derdi. Dikkatle bakıldığında karşı karşıya iki dağ, iki tepe, iki yaya birbirini seyrederek sonsuzluğa doğru bekler, akar ve gider. Vadiler bundan dolayı akışı temsil eder. Çünkü o

suyla olan hemhalinin tezahürüdür. Suyun derdi, suyun sesi ve yoldaşı.. Bir müddet su onu tezahür ettirirken, bir süre sonra o suyun derdini, sırrını dinlemeye başlar.

Kapadokya bölgesi ve Kayseri sadece dağları ile değil vadileri ile de bilindik yerlerdir. Suyun, rüzgârın, taşın, ağacın ve toprağın türküsü bitmez buralarda. Her bir vadisi ayrı bir hikâye saklar derinliklerinde. Koramaz Vadisi bu vadilerin belki de en dertlisidir. Türkünden, Ermenisine ve Rumuna, Ayşe'sinden Sinan'ına, ne hikâyeler anlatır. İnsan sadaları hala ceviz ağaçlarının yapraklarından yansır. Gesi Bağları türküsünün sesi, Germir Bağları'na salınırken Koramaz'dan geçer.

Kimisi Vekse der vadiye kimisi Özlüce.. Ama bazen ismin sadece kelimeden ibaret kaldığını biliyoruz. Burası da kelimelelerin anlamını yitirdiği yerler. Bir tarafta Mimar Sinan'ın doğduğu topraklar, öbür yanda Gesi Bağları türküsünün yakıldığı topraklar. Kelime neyi ifade edebilir ki. İster Isbıdın tarafından girin vadiye, ister Turan (Dimitri) tarafından isterseniz Ağırnas tarafından girin farketmez. Cennetsi bir mekâna adım atarsınız. Bir dostum ilk gördüğünde (kendisi

Karadenizli olduğu için) Karadeniz'iniz de varmış sizin demişti. Gerçekten de vadiye girdiğinizde bazı yerlerde güneşi göremiyorsunuz. Gölgenin koyuluğu nemi daha da artırıyor.

Isbıdın da eski bir köprü ve köprünün hemen sağında eski bir mezarlık.. Sanki suyun sesini dinliyorlar huzurla. Vadiden gelen serin rüzgârları hissediyorlar. Vadideki sükûnet köye sirayet

etmiş. Yazları kalabalıklaşıyor Isbıdın. Vadide ceviz ağaçlarının arasında insan sesleri fazlasıyla var. Kışları ise büyük bir sessizlik hâkimdir vadiye.

Vadinin girişindeki çeşmeden buz gibi suyumuzu içerek yürümeye başlıyoruz. Sağımızdan ve solumuzdan akan sular adeta bize şenlik oluyor. Su sesi en güzel musiki değil mi Anadolu'da? Türküler söylediğinizde sesinizin güzelliğini ya

dağlarda hissedersiniz ya da vadilerde. Güzel değilse bile güzelleştirir dağlar ve vadiler. Ceviz yaprakları alkış çalar. Serçeler işveli ve nazlı bir eda ile öttükçe öter.

Vekse Köyü'nü vadiye bağlayan köprüye geldiğimizde hemen köprünün karşısındaki çeşmeden sularımızı tazeliyor, elimizi yüzümüzü yıkıyor ve köyün içine doğru yürüyoruz. Girişte bir kilise karşılıyor bizi ve tam karşıda

mescid. Sokaklar sessiz ve sakin. İnsanların huzurunu evlerin huzurundan hissedebiliyorsunuz. Evler.. Taş evler.. Taşın türküsünü, kaderini, yalnızlığını ve arkadaşlığını yansıtan evler...

Yolumuza devam ediyoruz. Kimi zaman sağımızda, kimi zaman solumuzda bize eşlik eden küçük çay güven ve huzur veriyor. Karşılaştığımız çobanlar hala selamın nasıl alınacağını, insanın

■ İnsanda yerin altı ile ilgili tevazu oluşmadan, yer üstü ile ilgili yücelik duygusu oluşmuyor. Alçakgönüllülük ile ulvilik birbirine zıt değil. Tabiattaki fitratı anlayan insan kendini, kendini anlayan insan da hakikati daha iyi anlar.

nasıl karşılanacağını dersini veriyorlar bize. Bazıları vadinin farkedilip kirlenmesinden korkuyor. Çünkü burada ekolojik anlamda önemli bir denge var. Bir yanda koyun sürüleri, bir yanda yayılan besili inekler ve öbür yanda sesleri birbirine karışan kuş çeşitleri vadinin dengesini oluşturuyor. İnsan buna uyum sağladığında önemli. Ama maalesef insan bunu bozan durumda kalıyor çoğu zaman. Son dönemlerde vadinin UNESCO bağlamında korumaya alınacağını duyduklarını belirtiyor köylüler.

Vadiningüneyebakancephesindeyer yer mağaralar görüyoruz. Kapadokya'nın alamet-i farikası. Bazıları yöre insanı tarafından eşyalarını ve ürünlerini koruma yeri olarak kullanılırken büyük bölümü boş duruyor.

Bir mekânı farklı mevsimlerde gezdiğinizde hem mekânın hem de kendinizin farklı yüzleri ile karşılaşabilirsiniz. Koramaz Vadisi bunun bariz olarak

hissedildiği en önemli yerlerden biri. Kışın bir mitolojik masalı andıran vadi, ilkbaharda yeniden can bulan insanı, sonbaharda ise ayrılığın ve uzaklığın hüznünü taşımaya ve yansıtmaya başlar. Sonbaharda yerdeki sararan yapraklar size ölümü hatırlatırken, ilkbaharda şırl şırl akan dere yeniden dirilmemin ve kendini yenilemenin işaretlerini verir.

Bir süre gittikten sonra vadiye çatallaşır, ikiye ayrılır. Sağ taraf Turan Köyü'ne doğru uzanırken sol taraf Ağırnas'a gider. Mimar Sinan Ağırnaslı olduğu için biz elbette onun köyünü tercih ediyoruz. Yol gittikçe daralıyor. Kayseri'yi ve Erciyes'i dünyaya taşıyan adamın doğduğu topraklara cennetsi bir vadinin içinden adım adım gitmek ise çok tarifsiz bir duygu.

Ağırnas'ta biz mola verirken vadinin Koramaz Dağı'na doğru gittiğini görüyoruz. Sonra Sinan'ı ziyaret ediyoruz. Mağara gibi doğduğu yeri gördüğümüzde yerin

altında doğan bir insanın yerin üstünü muhteşem bir biçimde mamur etmesindeki şaşkınlığı düşünüp Erciyes'i seyrediyoruz. Bir zirveden bir alçakgönüllülüğe doğru bakış da denilebilir, bir tevazudan zirveye gidiş de. Dağ ile vadiyi bu ikili anlamda daha iyi anlayabiliyor insan. Belki de insanda yerin altı ile ilgili tevazu oluşmadan, yer üstü ile ilgili yücelik duygusu oluşmuyor. Alçakgönüllülük ile ulvilik birbirine zıt değil. Tabiattaki fitratı anlayan insan kendini, kendini anlayan insan da hakikati daha iyi anlar. ■

Hayat Köylerde Nefeslenir

İbrahim Şahin

HASANCI

İnsanların olduğu gibi ülkelerin, şehirlerin, kasabaların, köylerin ve hatta evlerin dâhi yürekleri vardır. İlgilenildikçe, imar edildikçe sevildiğini, kıymet verildiğini hisseder; lisân-ı hâliyle yüzüne gülerek teşekkür eder insana sanki, ilgi kesildikçe, varlığı sıradanmış gibi hissettirildikçe de üzülür, teessüre kapılır, küser, mahzun olurlar, renkleri solar, pörsür, yıkılır viraneye dönüşürler.

Hafızaları da vardır unutmazlar, unutulmak, unutturmak istememesine zamana, olaylara, savaşımlara, istilalara karşı direnerek tarihe iz bırakmak, hissiyatlı yüreklerin dikkatini

üzerlerine çekmek isterler.

Yenilenemeyen, geleceğe bir aktarımda bulunamayan hafızalar eskir ve insanların ölümü ile her şey yokluğa düşer. Eğer acısıyla, tatlısıyla tüm birikimler gelecek kuşaklara aktarılmazsa o kültür de tarih de yok olan nesillerle birlikte kaybolur gider zamanla.

Her doğanın öldüğü, her yeninin eskidiği ve zamanın her şeyi eskittiği gibi duyguları, muhabbetleri dolayısıyla hafızaları da eskittiği inkâr edilemez. Bu eskime istem dışı olarak eşyanın ve hatta her insanın yaşayabileceği doğal bir süreçtir.

Eğer asırlar ötesinden bize bir takım

bilgi ve haberler aktarılabilirse bu hafızaların hatırlama özüllü oluşuna nispeten yazılı metin ve görsel belgelerin özünde bulunan unutmamak için direnme özelliği marifetiyle olmaktadır.

Ülkelerin hafızalarının (tarihî, sosyal, kültürel birikimlerinin) korunması, o ülke üzerinde yaşayan insanların hem kendilerini geleceğe taşımak için kendilerine hem de gelecek nesillere karşı olan kaçınılmaz borçlarındandır. Çünkü gelecek kuşaklar bu birikimlere tutunarak, bu köklerden beslenerek tarihe iz bırakabilirler.

Daha özel anlamda ise şehirlerin, ilçelerin, köylerin ve hatta o beldelede

yaşayan insanların, kabile (sülale)'lerin hafızalarının (yaşanmışlık izlerinin) de geleceğe aktarılacak biçimde korunması, gelecek kuşaklarla birlikte ecdadın da yaşayanlar üzerindeki en önemli haklarından biridir sanıyorum. Ve köyler bu anlamda şehirler kadar şanslı değildir maalesef.

Öyle inanıyorum ki her köyün ken-

disine has ve özel bir öyküsü, gelecek nesillere aktarılmasından dolayı lisân-ı halleriyle mutlu olacakları kayda değer anıları vardır.

ORTAK ÖYKÜLERİ VARDIR KÖYLERİN

Bütün köylerin kendilerine has, alâmet-i fârîka cinsinden olan özel

öyküleri olduğu gibi ortak öyküleri de vardır ortak bir kadermiş gibi yaşadıkları tabii ki.

Köy kültürü ve köylülük; sadelik, saflık ve samimiyetle anılırdı bir zamanlar.

O günlerde hayatın baskın rengi; hayat sadeliği, ruh ve gönüllerin saflığı, fedakârlık ve yardımseverlik, elindekini bölüşmekte tereddüde düşmemekti

Günümüzdeki apartman kültürünün tam tersine herkes birbirinden haberdardı.

Kimin bir derdi var, sorunu var bütün canlar bir olurdu o derde deva olabilmek için.

İnsanlık hali, bir anlaşmazlık çıksa köylüler arasında jandarmaya, karakola, mahkemeye düşmeden halledilirdi köyün bilge ve saygın insanları tarafından

Köyün imamı, muhtarı ve öğretmeni inanç, adalet ve bilgi önderleriydi, saygıda kusur edilmezdi her üçüne de.

Hayatlarımızı bölüştüğümüz gibi yan yana tarlalarda, bağ, bahçe ve harmanlarda, sofralarımızı da bölüşürdük çat kapı olur olmaz zamanlarda.

Televizyon gelip kurulmadan başköşesine evlerimizin, köy odalarında toplanırdı insanlar her akşam, kendilerince sohbetler ederlerdi; “*Battal Gazi, Kesikbaş, Hayber Kalesi cengi, Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre ve benzeri*” hikâyeler okunur ve dinlenirdi pür dikkat.

Sohbetler edilirdi ilimden uzak olsa da; dostluk, kardeşlik ve irfan duygularıyla.

Sokağa çıkan çocuk düşmezdi öyle kötü alışkanlıkların ve ahlakın pençesine; her köyün büyüğü; anası, babası, amcası, ağabeyi olur, onları her türlü yanlıştan korurdu çoğunlukla.

Kimse kimseye “*Çocuğumu azarlamışsın!*” “*Çocuğuma vurmuşsun!*” “*Çocuğumun kulağını çekmişsin!*” gibi sebeplerle darılmaz, hatta teşekkür bile ederlerdi; “*Bir bildiği vardır elbet, çocuğuma sahip çıkmış*” diye.

Günümüzde olduğu gibi öyle çalar saatimiz, akıllı telefonlarımız filan yoktu seher vakitlerinde bizi uyandıracak; ama gönül saatlerimiz vardı, yataarken kurarak yatıp sabah ezanları okunmadan bizi uyandıran. Bir de seher, kuşluk, öğle, ikindi vakitlerini hiç kaçırmadan

uyumlu bir koro halinde vakitlice öten horozlarımız tabii ki.

Gün ağarmadan önce doğardı insanlar hayata.

Aynı tas içerisinde kaşık salladıktan sonra cücük çorbası, pıtpıt çorbası ve hatta bulgur pilavına; birlikte koyulurduk daha güneş doğmadan önce, azim ve gayret koyulurdu, bereket koyulurdu

■ O günlerde hayatın baskın rengi; hayat sadeliği, ruh ve gönüllerin saflığı, fedakârlık ve yardımseverlik, elindekini bölüşmekte tereddüde düşmemekti yeri geldiğinde.

bizimle birlikte yollara.

Düğünlerimiz birlikte yapılırdı tüm köylüyle. Ve hatta çevre köylerden misafirlerimiz gelirdi düğünümüze davet olarak çıkardığımız okuyuntuyla. Kaşığımızı alıp koşar, birlikte kaşık sallardık düğün yemeğine; harmanlara, damlara, odalara kurulan yer sofralarında.

Ölülerimize birlikte ağladık; çift-çubuk, iş-güç, tarla-tapan, bağ-bahçe demeden, her nerede ve ne işte olursak olalım bırakır koşardık bir “*su salâsı*” duyduğumuzda.

Şehre, yılda bir kez, iki ya da en fazla üç kez giderdi gidebilenler, o da çeyiz düzmek veya kışlık için eksik kalan ihtiyaçları tedarik etmek için. Gidemeyenler yük olacak kaygısıyla ıkıla-sıkıla ısmarık ısmarlardık gidenlere getirsinler diye.

Gecenin bir vaktinde koyulurlardı yola şehre gidecek olanlar; kimisi eşeklere binerek kimi yaya. Erken varıp erken dönebilmekti bütün çabaları; elde avuçtaki üç beş kuruşu da vermek için hana.

Şehre bir günden fazla mesafede olan köylülerin yolculukları daha da çileli olurdu; çünkü yollar kimi bölgelerde pek tekin/emniyetli değildi o zamanlar. Bu sebeple yol üzerinde bulunan köylere denk getirecek şekilde çıkmaya gayret edilirdi yola.

İNSANLAR GİBİ BELDELER DE ÖZEL ÖYKÜLERLE İZ BIRKIR TARİHE

Bu bağlamda “köylerden bir köy” olmasına, ortak kaderi diğer köylerle aynılık göstermesine rağmen insanlık adına mâziye bıraktığı yüz ağartıcı izleriyle içimde apayrı bir saygı, takdir ve muhabbetle anılma hissi uyandıran köyümden “*Hasancı*”dan izdüşümleri paylaşmak istiyorum anısına hürmeten.

Mukimlerinin Osmanlı’nın hüküm sürdüğü asırlarda göçebe hayat tarzından bir şekilde koparak yerleşik düzene geçmeleriyle hayat bulmaya başlamış birçok köy gibi Hasancı da.

İnsan ve hayat, hayat ve yol, yol ve yolculuk, yolculuk ve han bir zamanların olmazsa olmazlarındandı taşrada yaşayanlar için.

İki menzil arasında kimi köylerde bulunan köy odaları, hâne sahibi/ misafirperver sülalelerin olması bir yana, özellikle de hanlar dar zamanda uzanan bir dost eli ya da kucağı gibi derman olurdu yolculara.

63 yılın yaptıklarını eskitmiş birisi olarak 1960’lı yıllara denk gelen çocukluğumda hayal meyal şahit olsam da köyümüzdeki hanın fonksiyonuna, rahmetli babamdan, ve o yıllarda yaşı kemale ermiş büyüklerden dinlediğime göre köyümüzdeki han da ardında anılmaya değer izler bırakan bir hanmış. Kemerlerle tavanı yükseltilmiş olan ve yaklaşık 8x8 metre çapında olan hanımızın bir tarafında insanlar dinlenmeye çalışmış, bir tarafında ise hayvanlar.

HASANCI MI, HAS HANCI MI?

Köyümüzün “*Hasancı*” olarak anılmasıyla ilgili başka rivayetler olsa bile içinde yer alan Han’ın bu ismi almasında büyük etkisi olduğuna dair bir başka rivayet daha meşhurdur.

Bu rivayete göre 14. yüzyılda Boğazlıyan Felahiye güzergâhından gelerek köyümüz yakınlarından Garamazak mevkiinden geçip Gamlıgöl, Daşkesti, Musluk, Gurucuva, Boyacı köyü arazisi ve Akin köyüne doğru inen Göğdere üzerinden Kayseri’ye ulaşan bir ipek yolu vardır ve bu menzil köyümüzden itibaren yaya olarak yaklaşık 40 km. civarındadır.

Gerek Bozok bölgesinden (Felahiye, Toraman, Çandır, Boğazlıyan) güzergâhından kömür taşımak için gerekse çeşitli mallarını satmak ya da değişik nedenlerle Kayseri’ye gitmek için yola çıkan yolculardan akşama yakın ya da gece geç vakitlerde köyümüzün yakınına ulaşanlar gece konaklamak için güzergâhtan iki km. içeride bulunan köyümüze mutlaka uğarlarmış.

Köyün Felâhiye güzergâhından geliştiki ilk giriş kısmında, küçükçe bir meydan yerini andıran boşlukta bulunan ve birbirine bitişik halde bulunan cami, han, sıcak demir işlerinin yapıldığı işlik adı verilen yapı, hamam ve caminin alt eteğinde gürül gürül akan suyuyla Gündoğdu isimli bir pınar yer almaktaydı.

Köye dışardan gelen insanları çocukluk yıllarımda (1965) işlevlerine kısmen de olsa şahit olduğum, işlevleri itibariyle zamanında mütevazı bir kervansaray hizmeti sunan bu sosyal hizmet sitesi karşılarımı.

Kahir ekseriyeti tahminen 100 km. öteden yola koyulan ve Kayseri’ye ulaşabilmek için yaklaşık 40 km. daha yol kat edecek olan bu yolcular, şimdilerde metruk bir virane halini almış olan handa geceler, hanın içinde yer alan kemerli bir bölümüne de at, deve, katır, merkep gibi yük ve binek hayvanlarını bağlarmış.

Bu insanlardan ihtiyaç hissedenler hemen bitişikte bulunan hamamda temizlik ve gusül ihtiyaçlarını giderir, camide namazlarını kılar, pınardan su ihtiyaçlarını giderir, işlikten ise hayvanlarını nallatmak ve benzeri şekilde hizmet alırlarmış.

Köylünün de büyük oranda yemek ihtiyaçlarını giderdiği bu insanlar, gör-

dükleri ilgiden ve aldıkları hizmetlerin kalitesinden dolayı köyümüzü “*iyi hancı*” anlamına gelen “*Has hancı*” lakabıyla anmaya başlamışlar ve zamanla bu isim, Mehmet’e “*Memet*” Ahmet’e “*Âmet*” denildiği gibi klasik telaffuz kırılmaları neticesinde “*Hasancı*” halini almıştır.

Köyümüzdeki cami, han ve müştemilatı olan yapıların Osmanlı’nın

son döneminde Kayseri eşrafından Güpgüpzâdeler adına kurulmuş olan bir vakıf tarafından yaptırıldığı rivayet edilmektedir.

Cami, han vb. yerlerin o zamanlar aydınlatma da kullanılan gaz yağı ve diğer bir takım ihtiyaçlarının “*Güpgüpzâde vakfî*” tarafından karşılandığı, bunun için her yıl köy muhtarlığı tarafından

görevlendirilen bir heyetin giderek bu yardımları alıp getirdiği zikredilmektedir.

Zamanla konaklamak için köyümüze gelen yolcu sayısında meydana gelen hatırı sayılır artış hanın yetersiz kalmasına dolayısıyla da kimi mahrumiyetlerin yaşanmasına yol açmış, bu durum köylümüzün Türk-İslam kültürü ve gelenekleri itibariyle akış içerisinde

doğal bir biçimde çözüme kavuşmuştur.

Bu bağlamda köyün köklü ve varlıklı birkaç sülalesi tarafından evlerinin en büyük odaları misafir odası olarak tahsis edilmiş ve misafirlerin tüm barınma ve beslenme ihtiyaçları ilgili sülaleler tarafından karşılanmıştır. Han ise misafir alan sülalelerin ahırlarında yeterli yer olmaması durumunda yolcu ve misafirlerin hayvanları için kullanılmaya devam etmiştir.

1950’li yıllardan itibaren, sınırlı sayıda da olsa, insanların ulaşım ihtiyaçlarını önceleri kamyonlarla, sonra otobüs ve minibüslerle karşılamaya başlamasıyla birlikte yavaş yavaş han da fonksiyonunu kaybetmiştir.

Bu kutlu işlevini yitirmek anlamındaki kem kader, emektar ve tarihî hanımızın duygularını nasıl tahrip etmiştir bilemiyorum ama daha da acısı köyün başıboş gezen hayvanlarının ve hatta yaramazlık yapan çocukların şaka ya da sakındırma yolu da olsa hapsedilerek ceza kesildiği bir hapis haneye dönüşmüş olması olmuştur. Şimdilerde metruk bir virane haline gelmesi de “*beterin beteri var*” anlamındaki bir deyimim müşahhas yansımasıdır.

Dağ başlarındaki manastırların, kiliselerin vb. tarihî kalıntıların yok olmaktan kurtarılacak tarihe kazandırılması gibi yok olmaktan kurtarılmayı, bir köyün adını “*Has Hancı*” olarak anılmaya değer kılan hanımız da hak etmiyor mu acaba diye hayıflanmaktan kendimi alamıyorum.

Sırası gelmişken hanımızla, o günkü şartlarda kullanılışı ile ilgili olarak yaşamış olduğum acı bir hatıramı da paylaşmadan geçemeyeceğim.

ÇOCUK AKLI DEYİP GEÇMEMEK GEREK

Sanırım 7-8 yaşlarındaydım, Ali Osman ağabeyim ise benden 2 yaş kadar büyük. Her nasılsa yolumuz Ögücce, Çatal tepe yol ayrımındaki Köşüre taşının oraya düşmüştü. Tam

Alaçorak’lara doğru geçen argı - su arkını athıyorduk ki gözüümüze argın kenarında bir elma ağacı ilişti. Elma dedimse bugünkü elmalar gibi aşı ve iri elmalar gibi değil, yaklaşık kaysı çağlası büyüklüğünde ya var ya yok, yani belki yirmi tanesini toplasan bir aşı elma etmeyecek derecede minik elmalar ve yeni yeni sararmaya başlamışlardı.

Ağabeyim “*Gardaşım sen aşşâda kişifci gal*” diyerek dala çıkıvermişti bir anda. Ben de bakınmaya başlamıştım sağa sola. O zamanlar “*Bosdan bekcisi*”/sebze dikilen tarla ve bahçelerin korucusu olan “*Arap*” lakaplı Ali Osman Altıntaş dayının nereden geldiğini dahi anlayamadan yanımda bitiverdiğini gördüğümde iş isten geçmişti bile.

Hemen benim kulağımdan yakalamış ağabeyimi de değnek keskenerek aşağıya indirmeye çalışıyordu. Ağabeyim iyice sıkışmış olmalı ki “*Biz birinci âzânın oluyuk!*” diye gözdağı vermeye kalkışmıştı sonraları kayınbabası olan Ali Osman amcaya.

Ne yalan söyleyeyim o da bu tehditten çok tırsmıştı (!) hani. Bunu, “*Hımm, öyle mi?*” diyerek her ikimizi de getirip bir zamanlar uzak diyarlardan gelen yolcuları ağırlayan, o günlerde ise bostanlarda başıboş yakalanan hayvanların hapsedilmek suretiyle muhtarlık adına cezaların kesildiği hanımıza hapsedip kapıyı üzerimize kilitlediğinde anlamıştık.

Neredeyse akşama kadar bekletil-

miştik orada. Sonradan öğrendiğimize göre Ali Osman amca olup biteni o zamanlar gerçekten birinci âzâ olarak muhtarlıkta görev almış olan babama anlatmış ve o da “*Öyle mi?!. Vay köpôlu köpekler vây!.. Burak âşama gadar dıkılı galsınlar da âzlarını bellesinler*” diyerek bize ders vermek istemez mi!..

Bu kadarla kalsak iyiydi lâkin bir de handan çıkarılınca babam “*Dimek siz birinci âzânın olusunuz öyle mi? Beni ilâleme irezil itmek neyimiş görün bakıym!*” diye bizi bir güzel patakladı ki ben beğenmiştim.

Aradan elli yıldan fazla zaman geçmiş olmasına rağmen hâlâ unutamadığım ve hatta üzerinde zaman zaman düşünerek ders çıkardığım çok önemli bir olaydı bu benim için.

Birinci âzâlığı bile o zaman çocuk aklımızla bir ayrıcalık olarak kullanmaya çalıştığımıza bakınca bu gün makam ve mevkilerin kimi insanlar tarafından istismar, haksızlık ve ikbal aracı olarak kullanılmasındaki ruh çarpıklığını daha da iyi anlıyorum.

UNUTANLAR’IN KADERİDİR UNUTULMAK

Hatıralarımın depreşerek zaman zaman kucığına koştuğum köyümün sokaklarından, yıkılmış virane olmuş evlerinin arasından geçerken 1960’lı yıllara rastlayan çocukluğum ve o zamanki gördüğüm cıvıl cıvıl köy canlanırlar hayallerimde.

Yıkıntıların arasından koyun melemeleri, inek mağırmaları, tavuk gıdıklamaları gelir kulağıma âdeta. Sanki bir zamanlar hayat taştan ve şimdilerde virane olan o evlerin arasından insanların çıkarak boynu bükük ve nemli gözlerle yüzüme garip garip baktıklarını hissedirim.

Hele beni kucığında barındıran ve şimdilerde viraneye dönüşmüş olan evimizin önünden geçerken rahmetli babamı merdivenin başında durmuş; “*böyle mi olacâdı iprâmım; dedelerimizin unutulduğu gibi bizim unutulmamıza da göz mü yumacâdınız? Eğer unudursanız gün gelir sizi de unudullar ölüm, sakın bunu unutma*” diye kahırlanıyor olduğunu hissedir, ürperir ve utanırım.

İnanıyorum ki unutulmak nasıl acı verirse insana unutmak da vicdanlara öyle azap verir ya da vermelidir. “*Hâfızâ-ı beşer nisyan ile mâlûldür*” tespitin de vurguladığı gibi insan hafızasının hatırlama özüllü olduğu gerçeğini her birimiz yaşadığımız çeşitli olaylardan dolayı yakinen biliriz, biliriz de her ne hikmetse maalesef unutulmaya mahkûm olduğumuzu da unutarak unuturuz en kısa zamanda bu gerçeği.

Rahmetli babamın zamanın ve haya-

lin perdesini yırtarak hüzünlü bir şekilde yüzüme haykırdığı “*Eğer unudursanız gün gelir sizi de unudullar ölüm, sakın bunu unutma!*” serzenişinden de yola çıkarak bir an düşündüm. Bilgi olarak da olsa dedelerimden kaç kişiyi hatırlayabilirim diye baktığımda geriye doğru iki ya da üç isimden sonra koskoca ve derin bir karanlık dikildi karşıma.

Ve anladım ki rahmetli babamın da dediği gibi bizden sonraki birkaç kuşaktan itibaren hatıra ve duygu olmanın da ötesinde ad ve san olarak dahi nice emekler ve umutlarla yetiştirdiğimiz neslimizin hafızalarından bir heyelan gibi kayarak silinip unutulmanın karanlık dehlizlerinde yok olup gideceğiz.

Unutulmak, hafızalardan adıyla, sanıyla ve hatıralarıyla silinip gitmek; hiçbir insanın, hatta beldenin kolaylıkla kabullenebileceği bir akıbet değildir. Ne var ki ardında unutulmayacak derin izler bırakarak tarihe mâl olanlar içerisinde yazılı metinlerin muhafazası altına girebilenlerden başka hemen herkes ve her şey unutmak denen serseri cellâdın acımasız infazı ile karşı karşıya kalmıştır.

Bu duygularla bundan yedi yıl önce başlamış olduğum ve köyümüzün tarihî, coğrafi, kültürel ve sosyal yönlerini araştırarak derlemeyi, ayrıca da 1830’lu yıllardan itibaren köyümüzde yaşayan insanlardan oluşan sülalelerin soy ağacını çıkarmayı hedeflediğim çalışmam, iki cilt ve 700 - 800 sayfalık bir birikim olarak sona doğru yaklaşmış durumdadır.

Eğer yayımlatabilme imkânı bulabilirsem içinde doğup büyüdüğüm, acı, tatlı hatıralar derlediğim köyümün mâziye bırakmış olduğu yaşanmışlık izlerinden toparlayabildiklerimi yazı ve belgenin unutmayan hafızasına emanet etmek suretiyle zamanın baş döndüren heyelanına kapılarak kaybolmaktan kurtarmış olmanın huzuruna kavuşacaktır ruhum inşallah. ■

EMİR KALKAN
HİKÂYE YARIŞMASI
ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ

Topal

Recep Çelik

Kopasica sol bacağı, sağ bacağımdan tam dört santim kısa. O dört santimlik mesafe öyle uzundur ki ne ölçmekle ne hesap etmekle bitirebilirsin. O dört santimle bütün memlekete yol olur. Dört santim deyip geçmeyin, o dört santim gönle oturan, doruklarını ölçecek metrelerin henüz icat edilmediği uçsuz bucaksız bir dağ olur. Velhasıl o dört santim dermansız dert, merhemsiz yara, vuslatsız kara sevdadır. Bizim köyün en zengini Durmuş Ağa'nın evinde, beş kız evladın, beş yürek sızısının üzerine nur topu, kardan aydınlık, şekerden tatlı, aslan parçası bir erkek evlat olarak dünyaya gelmişim. Köy kahvesinde oturup evden gelecek uğursuz haberi duymamak için kulaklarını tıkan, "Bu sefer vallahi bu karyı boşarım." diye antlar içen babama yani Durmuş Ağa'ya muştuyu ırgatımız Kel Ali ulaştırmış. "Ağam, ağam! Bu seferki oğlandır." dediğinde Kel Ali'ye salma atlarından at, Hz. Musa'nın kavmine kesmesi buyrulan cinsten bir inek, Hz. İsmail'in diyeti için Hz. İbrahim'e gönderilen koçun soyundan bir koç bağışlamış ve Kel Ali'yi abat eylemiş. Yetmemiş, bütün köylüye yedirmiş, içirmiş. Koca koca sığırları, küçücük kuzuları benim doğum için kestirmiş. Köylüye ziyafetler vermiş. Anamın da ablalarımın da babamın bütün mirasının da kurtarıcısı olarak dünyaya gelişim evdeki en çok sevilen şey haline getirmiş beni. Bir kucakta sıkılınca diğer kucağa geçişim an meselesi olmuş. Otuz beş yaşındaki Durmuş Ağa, bir çocuk olup benimle yerlerde yuvarlanmış, taklalar atmış,

oyunlar oynamış. Bu saltanatım dört yaşına kadar sürmüştü. Pek bir şey hatırlamasam da hayatımın en mesut dört yılı olduğuna eminim. Babam Durmuş Ağa, her sabah elimden tutar ve çocuk aklımla algılamakta güçlük çektiğim uçsuz bucaksız arazimizi bana gezdirirdi. Usandırıcı sorularına bıkmadan cevap verir, tarlalarda çalışan ırgatlara nasıl sert ve adil davranılması gerektiğini gösterirdi. Bana sık sık "Bir gün bütün bu araziler senin olacak, buralarda dilediğin gibi at koşturacaksın." dediğini hatırlarım. Bense babamın herkesi kıskandıran Delioğlan adlı tayına binmenin hayalini kurardım o günlerde.

Dört yaşında, sol adımımı atarken sola doğru eğildiğimi ilk Gülizar Ablam fark etmiş. Ablam beni bir müddet gözlemledikten, gönlü bunu kabul etmek istemese de aklı buna mutmain olduktan sonra doğruca anama gitmiş. Ablalarımın tamamı babama bir şey söylemekten çekinirdi. Hatta kimi zaman bazı ablalarım günlerce babamla bir kelimelik olsun muhabbet etmezdi. Bu onu sevmedikleri ya da az sevdikleri anlamına gelmez asla. Bizim oralarda her babanın bir otoritesi vardır ve bunca arazi ile ırgata hükmetmekten olsa gerek Durmuş Ağa'nın bu babalık otoritesi biraz fazlacadır. Bu otorite de ufak bir hatada acısı ve kızarıklığı günlerce geçmeyecek olan bir tokat olarak zuhur ederdi çoğu zaman. Bu da hem anamı hem de ablalarımı içine kapanık ve özellikle de babama karşı itaatkâr eylemiş. Babama, baba kokusunu iliklerinde dahi hissedecek kadar yaklaşan yegâne evlatları

en büyük ablam İlknur ve ben olmuşum muhtemelen. Benim doğumumla kız evlatlarına biraz daha yakınlık göstermeye başlamış, onların küçük hatalarını görmezden gelir olmuştu. Tam da bu sebepten ablalarım beni çok severdi.

Anama durumu anlatınca anam inanmamış başlarda. Kendi doğurduğu karga da olsa nasıl kondursun ki kadıncağız böyle bir şeyi. Üstelik bunca yıldan sonra koskoca Durmuş Ağa'nın kucağına bir erkek evlat vermişken. Ancak Gülizar ablam, anamın aklına da, gönlüne de bir kurt düşürmüştü nihayetinde. Geceleri uykusu kaçmış, gündüzleri tadı tuzu kalmamış. Beni izlemiş uzunca bir süre. En nihayetinde biricik oğluna, kurtarıcısına konduramasa da içi kan ağlaya ağlaya kararını vermiş: Tek oğlunun sol ayağı sakat ve erkek bir varis bulmanın mutluluğu ile gözü hiçbir şey görmeyen Durmuş Ağa'ya bu söylenmeli.

Anadolu'nun garip analarından birisidir benimki de. Genç kızlık dönemini hatırlayan pek kimse yok şimdi ama bir yağmur tanesi kadar saf, bir kelebek kadar narin, dünyanın hiçbir yerinde küçük çocuklar ölmüyormuşçasına masum, leylak kadar güzel kokan, az konuşan ama konuştuğunda da bülbülleri dahi kendine hayran bırakan, arı gibi çalışkan bir kadıymış benim anam. Zaten bu özellikleri olmasa koskoca Durmuş Ağa, kendisine uzun süre bir erkek varis veremeyen bu kadını çoktan boşardı. Ne babasının ne kocasının evinde yokluk görmüş anam. Ancak koca konağı çekip çevirebilmek için var gücüyle çalışmış. Üstelik her kız evlatla biraz daha horlanmış, biraz daha kumayla korkutulmuş, onuru incitilmiş, aşağılanmış, gönlü kırılmış. Ben doğmuşum nihayetinde. Durmuş Ağa'dan duymayı tahayyül dahi edemeyeceği iltifatlar işitmiş. Ancak beş yıl gibi kısa bir sürede bitmenin kıyısına gelen benim saltanatımla birlikte onun beş yıllık huzuru ve mutluluğu da saman alevi misali bir anda sönmeye yüz tutmuş. Her şey gibi Durmuş Ağa'ya bir erkek evlat vermenin mutluluğu da ona çok görülmüş. Aksayan sol bacağı o saadeti çiğneyip geçmiş.

İşte o garip anam, bir gece her şeyi göze alıp babama anlatmış durumu. "Ağam, bizim oğlanın ayağında bir tuhafılık var gibi ve uzun süredir, belki doğduğundan beri böyle." dediğinde Durmuş Ağa kükretilmiş: "Olur mu hiç öyle şey? O, benim gibi bir adamın evladı." demiş. Demiş lakin anam şöyle bir yürütünce beni gözünün önünde ve ben her sol adımda sola doğru eğilince anlamış Durmuş Ağa yanıldığını. "Peki." demiş, "Bunu ben nasıl fark edemedim." Tabi ki bir cevap beklememiş ev halkından. Şu anda Durmuş Ağa'ya cevap verebilmek kimin haddine ki? Divana tüm heybetiyle oturmuş. Sanki bir dağ çökmüş. Sanki fi tarihinden kalma ulu çınarlar devrilmiş. Sol ayağını büküp altına almış, sağ kolunu dirseğinden kırıp dizine dayamış. Yememiş, içmemiş, söylememiş. Ben, önünden her solumda sola doğru

eğilerek geçtiğimde sol dizine vurmuş sadece, yumruk yaptığı sol eliyle.

Müezzinin namaz uykudan hayırlıdır seslenişiyse doğrulmuş oturduğu divandan. Abdest almış, sabah namazını kılmış. Uzunca bir müddet oturmuş seccadenin üstünde. Ellerini açmış, bunca yıl sonra kendine bir oğul veren Rab-bine yakarmış. Yusuf'u yitiren Hz. Yakup misali yürekten bin ah ile gözyaşı dökmüş.

Gün ışımaya başladığında anamı bölük pörçük uykusundan uyandırmış. "Kalk, kalk da bir şeyler hazırla. Sonra da şehre, hekimlere gidelim demiş." O günü dün gibi hatırlarım. Belki de hayatımın en güzel günü olarak hep hatırlayacağım. Babam Delioğlan'ı çılgınlar gibi koşturuyordu. Ben, babamın önünde Delioğlan'ın yelesinden tutmaya çalışıyordum. Babam sol eliyle beni belimden kavramış, sağ eliyle de Delioğlan'ı idare ediyor. Anam beyaz kısırağı ile epey gerimizde kalmış durumda. Delioğlan sanki koşmuyor da uçuyor. Rüzgâr yüzüme yüzüme vurmakta ve ben beş yaşındayım. Beş yaşında babasına güvenen, babasının onu her şeyden koruyacağını düşünen masum bir erkek evladım. Delioğlan'a binme hayalim ilk kez o gün gerçekleşiyor ve ben onun sırtında, bazı geceler sızlayan ama babamın ardından göndermezler diye kimseye bir şey dahi söylemediğim sol bacağı bile unutuyorum. Dünyada sadece ben, babam, Delioğlan ve rüzgâr var gibi. Yol boyunca ejderhalardan prensesi kurtaran prens, eşkıyanın elinden kraliçeyi alan şövalye ve daha neler neler oluyorum. Yol hiç bitmesin istiyorum lakin güzel şeyler gibi o da bitiyor.

Şehri ilk o gün görüyorum. İnsana küçük dilini yutturan sıra sıra ve üst üste dizilmiş evler. İnsan, bahçesi olmayan bir evde nasıl yaşar diye düşünürken caddelerde yüzlerce insan görüyorum. Bir gün köyümüze bir aşık gelmişti. Herkes kahvehanede o n u n

için toplanmıştı. Babam, beni getirmemişti yanında ancak ben bu âşık ne menem bir şeydir diye gizlice kahvehaneye gitmiş ve pencereden içeriye bakmıştım. Civar köylerden gelen insanlarla birlikte kahvehane dolmuş taşmıştı. Zihnimdeki kalabalık ölçütü o ana kadar oydu; ancak o gün caddede gördüğüm kalabalıkla bu ölçüt de değişmişti.

Sonra ilk kez dondurma yedim o gün. Daha önce yediğim hiçbir şeye benzemiyordu. Sade, kakaolu, muzlu, limonlu; rengârenk, çeşit çeşit dondurmalar. Dilim ve dişim uyumuş ama ben dondurmayı çok sevmişim. Anamın bütün kızmalarına rağmen üç külah dondurma yedim o gün. Her birini denedim tabiri caizse, limonluda karar kıldım. Şehir çocuklarının bir an olsun boş bırakmadığı atlıkarıncalara gittik. Delioğlan'ın üzerinde babamı taklit edercesine kuruldu bir atlıkarıncaya ve atının üzerinde bir komutan misali arkamdaki çocuklara alınması güç kaleleri hedef gösterdim. Bütün bunları abamlara ve köydeki çocuklara anlatmam bile beş günümü alacaktı.

Hastanenin kantininde oturup sıramızı bekledik bir müddet. Neden sonra ismim söylendi. Babam elimden tuttu. Öyle bir tutuştu ki bütün dünya düşman olup saldırsa herkesi yenebilecek kuvveti kendimde bulmuştum. Gözlüğü burnun tam ucuna takan, epey göbekli, saçları kırçillaşmış ve yer yer dökülmüş olan doktor babamı dinledikten sonra röntgen filmi istedi. Alman fizikçi Wilhelm Conrad Röntgen'den hiç haberdar olmadan, x ışınlarını bilmeden çekirdim ilk röntgen filmimi. Yaklaşık iki saat sonra aynı doktorun yanına gittik yeniden. Çektirdiğim röntgen filmine burnunun ucuna yerleştirdiği gözlükleriyle uzun uzun baktı ve sonra yüzüne çaresizliğinin hüznü yayıldı. Babam, anam ve beni dışarı çıkardı. Doktorla uzun uzun konuştular. Dışarı çıktığında babamın yüzünde hüznün ve çaresizliğin en koyusu vardı. Elimden tuttu ve diğer doktorların odalarına girdik lakin röntgen filmi gören her doktorun yüzünden aynı his okunuyordu. O gün dört doktorun odasına aynı umutlarla girip aynı umutsuzlukla çıktık. Bundan sonra sol bacağımın kaç röntgen filmi çekilecek, kaç doktor gözlüğünü takıp uzaklarda bir şey arıyormuşçasına ona bakacak, baktığında yüzü düşecek hatırlıyorum.

Sonra köye dönüyoruz. Babam, Delioğlan'ı ağır aksak yürütüyor. Bu sefer arkasındayım babamın. Ben, ona sarılmışım ama şehre giderken beni sarıp sarmalayan vücut değil bu. Annem hemen arkamızda. Tek kelam etmiyorlar. İkisi

de üzgün. Yol uzuyor, Delioğlan yürümek istemiyor sanki. Sırtında taşıdıklarının hüznü ona da sirayet etmiş olmalı. Tan yeri ağarırken çıktığımız köye güneş battıktan çok sonra dönebildik. O gece bir milat oldu ve artık hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Ertesi gün, sonraki gün ve daha sonraki gün, babam hep benden kaçtı. Aramıza tuğla tuğla duvar örüyordu bir el. Lakin ben küçük aklımla ne olduğunu bir türlü anlayamıyordum.

Babam beni başka başka doktorlara getirmeye devam ediyordu ama ben hep arkasında oturuyordum ve önde oturmak, Delioğlan'ın yelesinden tutmak istediğimi bir türlü söyleyemiyordum. Bazı doktorlar bir dizi tedavi yöntemi uyguladı. Babam Durmuş Ağa hepsinde umutlandı ancak her biri sonuçsuz kaldı. Nihayetinde babam da beni doktorlara getirmekten vazgeçti, pes etti. Aksayan sol bacağımı o da kabullendi.

Yaşadığım tedavi sürecinden dolayı okula iki yıl gecikmeli başladım. Dokuz yaşındayım. Sınıfın en büyüğü ve öğretmenime göre en şapşalıyım. Duvar dibindeki sıraların en gerisinde tek başıma oturuyorum. İlk tahtaya çıkışım tam bir işkenceydi. Oysa öyle umutlarla kalkmışım ki. Tabiri caizse sol bacağımı sürükleyerek tahtaya yöneldiğimde sınıfta bir kahkaha tufanı koptu. Hepsi onlar gibi olmayışına, olamayışına gülüyordu.

O günden sonra tahta benim için bir cellat oldu ve ben hep ondan kaçtım. Duvar dibindeki sıraların en gerisinde, yalnızlığımın dipsiz kuyusunun karanlığına gömüldüm ve o karanlıktan çıkmak için hiç çaba sarf etmedim. Teneffüslerde ve beden eğitimi derslerinde bir köşeden top oynayan, ip atlayan, birbirini yakalamaya çalışan çocukları izlerdim. Top oynasam topa vuramayacak, yakalamak oynasam hep ilk yakalanan olacaktım. Ben de yalnızlığımın baş başa kalmayı ve kitap okumayı tercih ettim. Okul kütüphanesinden elime geçirdiğim her tür kitabı yalayıp yutuyordum. Şiirler, hikâyeler, romanlar, tiyatro eserleri... Ne bulursam okuyordum ama en fazla şiir seviyordum. On bir yaşındayım. Sadece kitap okuyorum. Konuştuğum çok az insan var. Onların da bir kısmı aksayan ayağımla dalga geçmek için konuşuyor. Bir tek anam hala ilk günkü gibi başımı okşuyor, ilk günkü gibi öpüyor.

Sıcak bir bahar günü Çoban Memo'nun peşine takıldım. Ben aksayan ayağımla sürünün epey gerisinde kalsam da mutluyum. Acımasız insanlardan uzaklaşıyordum bu sayede. Yalnız kalmak, aksayan bacağımın acısını yüreğime saptırmak, canımı acıtmak beni mutlu ediyordu. Sonra elbette kitap okumak beni tarifsiz bir şekilde neşelendiriyordu. Bir köknara sırtımı dayamış Beyaz Diş'i okuyup hayallere dalarken Memo'nun sesi uyandırdı beni. “Koş ağam, köye haber ver. Sarıkız, kurtboğan yemiş, zehirlendi. Durmuş Ağa,

baytarla hemen yetişsin.” dedi. Beyaz Diş'in sayfalarını açık bırakıp sağ bacağıma yüklenerek ve köknardan destek alarak doğruldum yerimden. Beni geriye doğru çeken sol bacağıma rağmen koşmaya çalışıyordum. Sarıkız bizim sürünün en eski ineklerindendi. Ahırın üçte biri onun yavrusu sayılırdı. Buna rağmen süt verimi bir an olsun azalmamış uslu başlı bir hayvancağızdı. Bu nedenle bizimkiler çok severdi. Güneş ışığının altında altın gibi parlayan tüyleri Sarıkız adını getirmişti ona. Ben kaşığı ile o altın sarısı tüylerini kaşırken öyle güzel bakardı ki bana, sakatlığımı hiç yüzüme vurmadan. Hayatımın en hızlı koşusunu yapmalıydım. Sarıkız ölmeme-lydi. Evden bu kadar uzaklaştığımıza inanamıyordum. Sol bacağım iyice kasılmış, bana dayanılmaz bir acı veriyordu. Lakin şimdi duramazdım, durmamalıydım.

Nihayet evin avlusundan girdiğimde ablamları gördüm. Güçlülkle aldığım nefeslerle anlattım durumu onlara. Hemen, yukarıya babamın yanına çıktılar ve haberi yetiştirdiler. Babam yıldırım gibi indi avluya. Tıpkı benim gibi on bir yaşında olan ve en güçlü dönemlerini yaşayan Delioğlan'a atladı ve yüzüme dahi bakmadan, başımı okşamadan avlu kapısından çıktı. Beş ablam ve ben avluda bekledik. Anam büyük bir endişe ile ev işlerini yapmaya çalışıyordu.

Güneşin gurubu görünürken ufukta sürünün çan sesleri işitildi uzaktan. Sonra Çoban Memo'nun “Ahırın kapısını açın.” nidası duyuldu. İki ablam hayvanların girebilmesi için ahırın kapısını açmaya koştu. Hemen sonra da Delioğlan'ın sırtında babam ve başka bir atın sırtında baytar girdi avluya. Babamın çok öfkeli olduğu gözlerinden ve Delioğlan'ın dizginlerini hışımla çekişinden belliydi. Delioğlan'ın sırtından atlayıp bana doğru gelmeye başladı. Her adımında yer titriyor, sanki bir karıncanın üzerine bir fil geliyordu. “Senin yüzünden Sarıkız öldü.” dedi. “Biraz daha erken haber verebilseydin, o total bacağımla biraz daha hızlı koşabilseydin biz de yetişebilirdik. O total bacağın kopsun, total.” diye bağırırken bir de tokat patlattı suratıma. Ayakta kalsam ikinci tokadı da yemem muhakkaktı ama yıkılıp toza toprağa bulanmama Durmuş Ağa'nın bir tokadı yetmişti. Asla tokat değildi yerde yatarken acı veren. Tokadın acısı elbette birkaç saat sonra geçerdi, kızarıklığı kalırdı belki bir iki gün. Lakin o total sözcüğü balyoz olmuş gönlüme iniyordu sürekli. Babam ilk kez total diyordu bana. İlk kez yüreğimin bu kadar örselendiğini hissettim. Babam ve baytar yukarıya yemeğe çıkarken olanlardan habersiz anam da yardım etmeleri için abamlara seslenmişti. Babam ve baytarın ardından onlar da mutfığa yönelmişti. Bense yattığım yerden onları izliyor ve gözyaşlarım toza toprağa bulanıyordu. O geceden sonra total kaldı adım. Anam hariç herkes total diye seslenmeye başladı. O şefkatli kadınsa bana karşı ne zaman total diye seslenilse başımı eğip hüznе dalar dı totalın anası olarak.

Babamla artık hiç konuşmuyoruz. Zaten bir şey de söylemesine gerek yok. Gözleri her an işe yaramaz topal diyerek bakıyor bana. Bense ondan ve gözlerinden köşe bucak kaçıyorum. İki yıl gecikmeli başladığım ortaokulu on altı yaşında bitirdim. Delioğlan da on altı yaşında ve bacakları hiç olmadığı kadar kuvvetli. Bacakları gücünün zirvesinde, benimse sol bacağım ağırlar içinde. Nereye gitsem bir cenazeyi sürükler gibi çekistiriyorum peşimden onu. Delioğlan'a sadece uzaktan bakabiliyorum. Onu, bu kırlarda koşturma düşüncem çoktan hayal olmuş durumda. Sarıkız'ın zehirlenme haberini aldığım da dibinde oturup Beyaz Diş'i okuduğum köknar, benim sığınağım oldu. Kitaplarımı orada okuyorum, şiirlerimi orada ezberliyorum. Üç ablam evlendi. Durmuş Ağa'ya damat olma bahtıyarlığına erişen enişterim başlarda bana sıcak davranmaya çalışsalar da babamın bile beni konuşmaya değer bir mahlûk olarak görmediğini idrak ettiklerinde bana total diye seslenmeye başladılar. Hatta bazen yürüyüşümü taklit ederek ablamları kahkahalara boğdular.

On sekiz yaşında gördüm onu ilkin. Dördüncü ablam Gülnaz'ı istemeye gelenlerin arasında Ayşe de vardı. Müstakbel eniştemin amcasının kızı Ayşe. O güne kadar gözlerim öyle bir güzel görmüş değildi. Total bacağımın acısıyla tuzla buz olan gönlüm ilk kez böyle bir işaret veriyordu. Kaşlarını yay eylemiş, kirpiklerini ok etmiş ve her bakışı ile gönlüme ateşli oklar salmıştı. Utandım, total sol bacağımı göstermemek için çok çaba sarf ettim. İlk kez biri topallığımı görmesin diye çaba harcıyordum. Ancak ne yaptımsa nafile bu minareye kılıf biçilemezdi ve Ayşe total bacağımı fark etti. Fark ettiğinde kaçırmaya çalıştığım bakışlarım onun gözlerine saplandı kaldı. Bakışlarında acıma yoktu. Belki de ilk kez bir başkası bana acıyarak bakmıyordu. Bir tebessüm etti. O tebessüm ki en kıymetli

hazinemdir. Kaç gece Ayşe ile evlendim düşlerimde bilmiyorum. Ayşe adını en şatafatlı şekilde kazıdım köknarıma gizlice aldığım babamın sedefkakmalı çakısıyla. Ablam Gülnaz'ın düğününden bir yıl kadar sonraydı. Askerlik yapamaz kâğıdım elime yeni ulaşmıştı. Babam, askerlik dahi yapamayan, işe yaramazın tekisindergibi baktı. Anam, doğurduğu, besleyip büyüttüğü oğlunun askerlik bile yapamadığına kahroldu. Bense topal bacağıma lanetler ettim. Yüreğime bir yara daha açtım.

O günün gecesinde anamı ilk kez babama karşı sesini yükseltmiş duydum. Odada bir şeyler fırlatılıyor, kırılıyor bense kapının gerisinden onları dinliyordum. Anamın hıçkırıklarıyla son buldu bu ilk başkaldırı. Birkaç gün sonra her şey anlaşıldı. Babam koşabilecek, Delioğlu'na gönlünce binebilecek, askerlik yapabilecek, sağlıklı bir erkek evlat istiyordu. Ayrıca dört ablam evlenmiş, koca evin tüm işi elli beşini bulan anama ve en küçük ablama kalmıştı. İşte bu sebeplerden ötürü bu civarın en zengini Durmuş Ağa evlenmek istiyordu. Kendine sağlıklı bir erkek evlat verecek, evi çekip çevirecek genç bir kadın olmalıydı bu.

O kavgalı geceden tam bir hafta sonra babam Durmuş Ağa takım elbisesini çekti üzerine, eline bir kutu çikolata ile bir demet çiçek aldı. Artık ihtiyarlığa doğru adım atan Delioğlu'nun süslenmiş, sırtına işlemeli bir koşum takımı yerleştirilmişti. Yanına bizim köyün büyüklerinden üç kişi daha alarak yola revan oldu. Anam, merdiven basamağına oturup ardından bakakaldı. Tek yaptığı ağlamaktı. Başkaldırısı şiddetli bir şekilde bastırılmıştı anlaşılan. Anamın yanına sokuldum. Bu dünyada ikimiz de mutlu olamamıştık. Hep bir erkek evlat vermeyi istemişti Durmuş Ağa'ya lakin anamın çilesi beni doğurmakla katlanmıştı.

Hiçbir şeyden haberim yokmuş gibi, konuşmuş olmak için “Ana ne oluyor?” dedim. Anam sarıldı, saçlarımdan öptü. “Eniştenin amcasının bir kızı vardı, hani adı Ayşe olan hatırladın mı?” dedi. O anda yüreğimi tuttum. Tutmasam yerinden fırlayacak, anamın gözü önünde “Ayşe, Ayşe” diye bağırarak koşturacaktı. “Hatırladım ana.” dedim. “İşte, baban o kızı kuma yapacak bana, size de analık elbette.” dediğinde başım dönmeye, gözlerim karmaya başladı. Bir daha çiçekler hiç açmayacak, kuşlar hiç ötmeyecek, bebekler doğmayacak, dünyanın hiçbir yerinde şarkı söylenmeyecek,

şairler şiir yazmayacaktı.

Babam, elli beş yaşındaki Durmuş Ağa ayaklarının altına toz olacağım Ayşe'yi kendine ikinci hanım yapacaktı. Sol ayağımda başlayan sızı dalga dalga tüm vücuduma yayıldı ve kalbime ulaştı. Adını köknarıma kazıdığım, yazdığım şiirleri adadığım Ayşe babama eş olacaktı. Şimdi burada ölme zamanıydı Rabbim. Şimdi bu oturduğum basamaktan kalkamama vaktiydi. Avludan yukarıya çıkan merdivenin üçüncü basamağında öylece otuyordum. Anam yanımdan ne zaman, nasıl gitti onu bile fark etmedim. Tam burada zaman durmuştu. Ateşler içinde yanıyor, zor nefes alıyorum. Dünya zifiri karanlığın olduğu bir yerd bundan gayrı benim için. Bu topal bacağımla ne yapmam gerektiğine bir türlü karar veremiyordum. Benim halimden kim anlardı ki? Gün burada doğmamalıydı. Topal bacağımlı, kırık gönlümü, hayallerimi umutlarımı ve başımı alıp gitmeliydim buralardan.

Gece yarısını geçerken Delioğlu'nın sırtında babam girdi avluya. Peşinde de avenesi elbette. Gecenin o göz gözü görmez karanlığında dört adam atlarından indi. Birbirlerine sarıldılar. Gülüşmeler, kahkahalar, şakalaşmalar... Belli ki istediklerini almışlardı. Yıkılan, harap olan hayallerim üzerinde tepiniyorlar, mutluluk naraları atıyorlardı. Neden sonra diğer üçü tekrar atlarına binip evlerinin yolunu tuttu. Bense kara haberi aldığım yerde, merdivenin üçüncü basamağında oturmakta ve gecenin karanlığına sessizce ağıtlarımı bırakmaktayım. Kapkaranlık bir gökyüzü var. Uçsuz bucaksız karanlığı ne ay, ne de bir yıldız kirliyor. Benim içimse çok daha karanlık. Kopasica sol bacağıma içimden lanetler ederken Durmuş Ağa geçiyor yanımdan merdiveni gıcırdata gıcırdata. Oturduğum basamağa geldiğinde fark ediyor anca beni. Şöyle bir tepeden bakıyor, hissediyorum. Bense çenemi, sağ dizime koyduğum sağ koluma dayamış karanlığı seyrediyor, sessizliği dinliyorum. Birkaç saniye başımda dikeliyor. Belki bir şeyler söylemek istiyor, belki anladı Ayşe'yi ne kadar çok sevdiğimi, belki Ayşe'nin adını köknarıma kazımak için sedefkakmalı çakısını kaçırdığımı dahi biliyor lakin hiçbir şey söylemeden basamakları çıkmaya devam ediyor. Birkaç basamak daha çıkıyor babam sonra gecenin sessizliğini bir bıçak gibi kesen bir patlama sesi duyuluyor. Hemen ardından bir tane daha. Babam, içi dolu bir çuval misali hemen yanımdaki boşluktan yuvarlanarak iniyor merdivenin bitimine kadar ve orada öylece kalıyor. Gözleri açık, doğruca bana bakıyor. Ufak bir hırıltı dahi yok. İki kurşunu da karnından yemiş. Sızmadan ziyade fışkıran kan ilk önce gömleğini kızıla boyuyor, sonra da toprağa karışıyor. Topraktan gelen yine toprağa gidiyor.

Büyük bir dehşetle arkama dönüyorum. Burada, aynı

pozisyonda ne kadar oturdum bilmiyorum ama her tarafım çatırıyor. Anamla göz göze geliyoruz o anda. Dedemden kalma çifte var elinde. İki gözünden süzülen gözyaşları yanaklarına doğru hücum etmiş durumda lakin başı dimdik. Kalkıp anamın yanına gidiyorum önce. “Ana, ana” diye sarsıyorum tüfekten tutup, hiç tepki vermiyor. Gürültüye ablam da uyanmış, şaşkın gözlerle bizi izliyor. Sonra babamın yanına iniyorum. Hayatımdaki en hızlı merdiven inişim olmalı. Vücudundan kan çekilmiş. Nefes alıp vermiyor, kalbi atmıyor. Hiçbir yaşam belirtisi yok. Bizim buraların en zengini, en varlıklı, Delioğlu'nın binicisi, sayısını benim bilmediğim sürülerin sahibi Durmuş Ağa ölmüş. Anama baktım babamın soğumaya başlayan cansız bedeninin yanından. Başı dik bir şekilde “Gebermiş mi domuz?” dedi. Sesi catallaşılıyor, boğazına bir şeyler düğümleniyordu. Ablam, anamın yanı başında elleriyle yüzünü kapatmış içini çeke çeke ağlıyordu. Anamın sorusuna başımı sallayarak cevap verdim. Yanaklarımdan süzülen yaşlara engel olamıyordum. Her şey bu topal sol bacağım yüzündendi.

Anamın yanına çıktım tekrar. “Ana, ver şu tüfeği.” dedim. Tüfek sesini duyan köylü birazdan burada olurdu. Çok geçmez, onların arkasından da çoktan haber verildiğini tahmin ettiğim jandarma müfrezesi buraya düşerdi. Anamın elinden tüfeği güçlükle aldım. Ablam derin bir şok halindeydi. Bir kenara onu, bir kenara da anamı oturttum. Çok geçmeden erkekli kadınlı bir grup avluda toplanmaya başladı. Benim elimdeki tüfeği ve merdivenin dibinde cansız yatan Durmuş Ağa'yı görünce “Katil, katil Topal.” diye bağırarak merdivene doğru yürümeye başladılar. Tüfeği doğrultup “Yaklaşan olursa vururum. Jandarma gelsin, teslim olacağım.” dedim. Halbuki tüfek dahi boştu. Benim, köknarıma Ayşe'min adını yazdıktan sonra onu yaraladığım için üzülen yüreğim bir insana nasıl kıyardı ki? Bir müddet sonra devriyedeki jandarma ekibi geldi. Komutana teslim olacağımı, her şeyi benim yaptığımı söyledim. Yaşlı anam bir kenarda, ablam bir uçta sessizce otuyordu. Bu yaşlı kadın hapse düşerse bir ayda kara haberini alırdık. Bu vücut, bu sıklıti çekemezdi.

Komutan, boş tüfeği elimden alıp ere uzatarak muhafaza etmesini istedi. Bileklerime kelepçe vurulurken Ayşe geldi aklıma. Adını köknarımdan önce yüreğime kazıdığım, gözlerinde yeni bir dünya kurduğum, ayağının altına bir toz zerresi olmak için ser vereceğim Ayşe. Yoluna, gülüşüne can vereceğim Ayşe. Saçlarından yapılan kementle darağacına asıldığımda tebessüm edeceğim Ayşe. Topal bacağım sızlıyor. Ben, iki jandarmanın arasında, ellerim kelepçeli

topal bacağımlı sürüye sürüye uzaklaşıyorum anamdan, Ayşe'mden, her şeyden ve herkesten.

Üç hafta hapis kalıyorum. Kimseyle görüştürmüyorlar. Üç hafta sonra hâkim karşısındayım. “Ben öldürdüm, ben yaptım.” dedikçe anam arkada hüngür hüngür ağlıyor. Kararını veriyor Hâkim Bey: Tasarlayarak, kasten adam öldürmek suçundan otuz iki yıl hapsime hükmediyor. Kulaklarımda sağır eden bir uğultu başlıyor. Hâkimi duymuyorum. Gezeceğim yerler, koklayacağım çiçekler, dinleyeceğim kuşlar. Sonra, “Okuyacak bir sürü kitabım, yazacak şiirlerim var Hâkim Bey, ben o kadar kalamam.” diye avaz avaz bağırıyor gönlüm. Lakin hâkim hiç oralı olmuyor.

Şimdi, elimde sadece çocukluğumu ve o güzel günü hatırlatan bir röntgen filmiyle otuz iki yılın günlerini tüketmeye gayret ediyorum. Çay içiyorum bazen ve çay içerken Alman mucit Wilhelm Conrad Röntgen'in hayatını anlatan beş sayfalık bir yazıyı kaç bininci kez okuduğumu bilmeden okuyorum. Kâğıt kalem bulabildiğim sayılı günlerde şiir yazıyorum. Mektup yazabileceğim anamdan başka kimsem yok çünkü. O da her görüşmeye gelip halimi hatırlıyor soruyor sağ olsun. Oysa Ayşe'ye bir mektup yazabilmeyi ne çok isterdim. Ne diyebilirdim ki? Ben müstakbel kocanı öldürmedim mi diyecektim?

Mahkûmlar Topal Ağa, gardiyanlar Baba Katili diye sesleniyor. “Baba Katili, ziyaretçin var.” Üstad'ın “Zindan iki hece Mehmed'im lafta” Baba katiliyle baban bir safta” dizesi hücum ediyor zihnime her seferinde. “Üstad, en iyisini sen bilirsin de baba katili yaftasını taşımak yüreğe kurşun gibi otururken bir de sen yıkmasaydın bu virane gönlü.” Diye düşünüyorum. Gönlüm, “Gelen anandır, bekletme ihtiyarı.” diyor ve topal bacağımlı ayağıma geçirilmiş pranga misali sürüye sürüye gidiyorum. ■

Kayseri Çarşıları

Şehrin meydanı, Kent Müzesi'ndeki devasa maketi aratmayacak kadar düzenli, temiz pak, hatta steril görünüyordu. Kayserililer, Anadolu'nun diğer kentlerinde görmeye alışık olmadığı kadar büyük ve ilk bakışta şaşırtıcı etki bırakan bu meydandan alışkın adımlarla gelip geçiyor, yürüyen merdivenlerle alt geçitlere inip çıkıyordu.

Kayseri Cumhuriyet Meydanı, inceden tasarlanmış bir kent merkezi olmakla kalmıyor, imarı bitmiş, ayrıntıları tamamlanmış hâliyle, ortaya çıkarılmış tarihî yapıları ve geniş boşluklardaki oturma mekânlarıyla bir gelişkin kentin işaretlerini taşıyordu.

Çevredeki yapıların meydanla ilişkisi doğru şekillenmişti. Modern çizgili ve çağdaş görümlü olanların yanında klasik dönem yapı-

ları da geniş meydanı çepeçevre kuşatmıştı. Saat Kulesi, kümbet ve cami gibi eski yapıların çevresi gerektiği biçimde düzenlenmişti. Meydana açılan büyük bulvarlardan şehrin içlerine doğru raylı sistem araçları ve CNG ile çalışan belediye otobüsleri yolcu taşıyordu.

Taş üstüne ince işçilikle nakışlanmış Sahabiye Medresesi'nin ihtişamlı kapısının önündeki yürüyen merdivenler, Yeraltı Çarşısı'na iniyordu. Meydanın altını neredeyse tümüyle kaplayan büyük bir çarşı vardı. Sadece bu çarşı bile Anadolu'nun pek çok kentindeki tüm çarşılarından daha büyüktü.

Aydınlık vitrinli geniş dükkanlarda her türden mal satılıyor, elektronik alet, oyuncak ve hediye eşya mağazalarının yanında giyim eşyaları satan dükkânlar da bulunuyordu. Kapalı Çarşı'ya doğru gidenler, Yeraltı Çarşısı'nın sağa sola açılan sokaklarında fazla

oyalanmadan ve parlak yer döşemesinde yansıyan vitrin ışıklarına aldanmadan hızlı adımlarla karşıya geçiyorlardı.

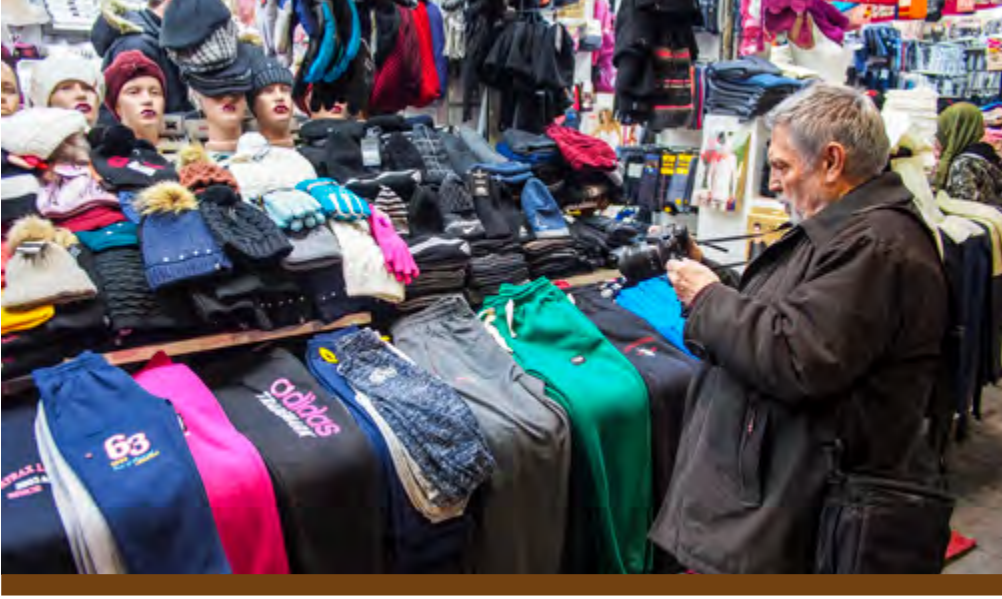
Kayseri'de eskiden ticaretin nabzını tutan Kapalı Çarşı; ilerleyen zamana, değişen yaşam şartlarına uygun olarak yer altında ve yer üstünde kurulmuş onca çarşının arasında kaybolmuştu diyemeyeceğim ama hayli mütevazı bir konuma çekilmişti. Gerçi kemerli girişleri ve insanı içeri davet eden derin dehlizlere benzeyen

sokaklarıyla hâlâ bir cazibe merkezi olmaktan geri kalmıyordu ve hâlâ büyük çarşının içindeki en önemli mekân olarak varlığını koruyordu.

KAPALI ÇARŞI'YA AÇILAN YENİ YERALTI ÇARŞISI

O sabah erken saatlerde harekete geçtiğim hâlde öğlene doğru Kapalı Çarşı'ya girebilmeyi hâlâ başaramamıştım. Sağa sola bakınıp şehrin içindeki geleneksel çarşının ağırlığını kestirmeye çalışarak, ayaklarımın beni götürdüğü yere gidiyordum. Kurşunlu Camisi'nin yanından geçip büyük parka girdim.

Kılıçarslan'ın kızı Gevher Nesibe adına 1206 yılında kurulmuş hastane, gayet sade yapısıyla o ferah parkın ortasında bulunuyordu. Dıştan bakılınca son derece güven verici ve neredeyse bugün bile dertlere derman olacak kadar inandırıcı görünüyordu. Parkın öteki

ucunda bulunan Hilton Otel'i'nin iddialı mimarisine nispet, bütün sadeliğiyle yüzyıllardır ayakta duruyordu.

Cumhuriyet Meydanı'nın çevresindeki bu iki yapının birbirine zıt görüntüsü,

geniş alanın tümünde farklı örneklerle tekrarlanıyordu. Valilik binası, modern çizgilerin hâkim olduğu köşeli görünümü ve taş yapı elemanlarıyla geçmiş dönem mimarisinden hayli ilham almış gibiydi. Karşısındaki Sahabiye Medresesi ile öte tarafındaki Hunad Hatun Medresesi'nin arasında duruyordu.

Geniş meydanı diklemesine keser gibi yükselen İç Kale'nin duvarları, neredeyse Kapalı Çarşı'yla birleşecekti. Meydanın bir yakasında 1576 yılında Mimar Sinan tarafından yapılan Kurşunlu Camisi, öte yakasında tarihî dokuyla uyumlu duran 1977 yılında yapılmış Bürüngüz Camisi vardı.

Sahabiye Medresesi'nin içi Kitapçılar Çarşısı olmuştu. Daha çok okul kitapları ve üniversiteye hazırlık yayınları satılıyordu. Medresenin taş avlusundan çıkarken yolumu kesen yürüyen merdivenlerden Yeraltı Çarşısı'na indim. Kestirmeden meydanın karşısına geçmeye çalışırken çarşı içinde yolumu kaybedince hayli oyalandım ve vitrinlerin parlak ışıklarından gözlerim kamaşmış hâlde İç Kale'nin yanındaki küçük meydana neden sonra ancak çıkabildim.

DÜZGÜN SOKAKLI KAPALI ÇARŞI

Karşımdaki tarihî yapı, fazla yüksek olmayan tonozlu çatısıyla geniş bir alanı kaplıyordu. Girişlere çerçevesiz kalın cam kapılar konulmuştu. Kapıların bir kısmı elle açılırken bazıları her yaklaşıma açılacak şekilde otomatik çalışıyordu.

Kadınlar Çarşısı'na bakan kapılara doğru giderken ortalığı pastırma rayıhası sardı. Şehrin namı sucuk ve pastırma imalathanelerinin ürünleri, bu çarşılarda satılıyordu. Kayseri'de pastırmanın bu kadar yaygın üretilen bir ürün olması, şehirde bir zamanlar dericiliğin oldukça ilerlemesine bağlanıyor. Kayseri'nin meşhur sahtiyan derileri üretilirken

üretim kalemi olan sucuk ve pastırma sektörü, Kadınlar Çarşısı'nda iştah açıcı kokular saçarak varlığını belli ediyor. Aralarından geçerek kapılardan birine yöneldim. Hemen yanımdaki İç Kale duvarına bitişik duran büyük boy levhaların üstüne, Evliya Çelebi'nin çarşının temizliğini öven satırları yazılmıştı. Çarşı her dönem bu kadar temiz ve bakımlı değildi kuşkusuz ama Evliya Çelebi'nin tanık olduğu zamanlarda da demek ki bugünkü kadar iç açııcıydı durum.

Kapalı Çarşı'nın cam kapısını iterek girdiğim sokakta, bütün Kapalıçarşıların birbirine benzeyen görünümü hâkimdi.

kullanılan doğal maddeler, şehrin kırısalında yetişen bitkilerden elde edilmiş. Oldukça nadir bulunan bu bitki, o kadar kıymetliymiş ki "altın ağacı" diye anılmış. Sultanlara, vezirlere, paşalara, beylere gönderilen Kayseri sahtiyanından yapılan ayakkabılar, imparatorluğun her yanında haklı bir şörete sahipmiş. Deri elde etmek için beslenen hayvanların etleri ise kısa süre içinde ve tamamen tüketilemeyeceği için pastırma şeklinde işlenerek hem lezzetli hem de saklanabilir bir yiyecek yapılmış.

Bugün Kayseri ticaretinde önemli bir

Tonozlu tavan, dar sokaklar, küçük ve vitrinsiz dükkânlar vardı. Mostralık mallarını dükkânın dışına taşıyarak yerleştirmiş esnaf, sohbet ederek müşterileri bekliyor, genç tezgâhtarlar yoldan geçenlerin dikkatini çekebilmek için seslerini yükselterek mallarını övüyordu.

Birkaç gün boyunca hemen her sokağına defalarca girip çıkacağım, her türlü insanıyla karşılaşacağım çarşının içinde bir tek esnaf bile gelip geçeni rahatsız ederek müşteri avlamaya çalışmıyordu. Alışveriş sırasında müşteriye karşı davranışları ise pek sık

rastlanmayan biçimde sabır ve nezaket çerçevesindeydi. Ben Doğu'nun çarşılarını, sadece bizim memlekettekileri değil, uzak ve yakın komşularımızın çarşılarını da az çok bilen biri olarak esnafın bu incelikli davranışına her yerde rastlamadığımı söylemeliyim. Temkini elden bırakmadan yapmaya çalıştığım bu genellemenin şehirdeki bütün çarşılar için geçerli olmayacağını biliyorum ama Kayseri Kapalı Çarşı'nın geleneksel esnaf kültürüne hâlen sahip olduğunu rahatça söyleyebilirim. Bu işin aslı nedir, sırrı nerededir tam olarak bilemeyeceğim ancak tanıştığım kent yöneticilerinden esnaf örgütü temsilcilerine, genç cırıklardan yaşlı esnafra kadar herkesin kıvançla söz ettiği bir gelenek vardı ki çarşının ve çarşı esnafının sırrı anlaşılan orada saklıydı...

Aslında bu eski çarşıların çoğu insana yolunu şaşırtır. Bir ucundan girip öteki ucundan çıkmak için niyetlenip yola koyulsanız bile olmadık şeyler aklınızı çeler, sokaklardan birine dalıp ötekine geçerek çıkışı unuttur, ondan sonra da yönünüzü bir türlü doğrultamazsınız. İster büyük olsun ister küçük, karmaşık sokaklarla birer labirent havasında kurulmuş geleneksel çarşılar, daima içine düşeni kendi bildiği gibi gezdirip alışveriş ettirdikten sonra kapılarının birinden dışarı salar. Kayseri Kapalı Çarşı'sı öyle değil ama. Gayet düzenli bir ızgara plan üstüne kurulmuş. Bir köşesine yerleşmiş Bedesten'iyle, onun yanı başındaki Vezir Hanı'yla birlikte nizam intizam içinde bir çarşı görünümünde. Hele eski zamanlarda her sokağın belli iş kollarına ayrılmış olduğu düşünülürse burası bir alışveriş cenneti de sayılabilir. Çarşıya her giren müşterinin aradığını kolayca buluvermesi, fiyat ve kalite karşılaştırması yapabilmesi için gayet elverişli bir ortama sahip olduğu gün gibi ortada.

Kayseri hakkında çalışmaları bulunan tarihçi Mehmet Çayırdağ, şehrin önemli

■ **Kapalı Çarşı’da yıllardır süren gelenek gereği çocuklar küçük yaştan itibaren okul dışındaki zamanlarda çarşıda çalışıyor ve bir esnafın yanına çırac olarak veriliyor. Çarşı esnafından Mehmet Tepe, “Kapalı Çarşı hem ticaretin hem hayatın mektebidir.” diyor.**

bir sanayi ve ticaret merkezi olmasının kaynağında, bu çarşının bulunduğunu belirterek şunları söylüyor: “Selçuklular zamanında Eski Bedesten’le birlikte şehir surları dışında bulunan çarşılar, Fatih döneminde Kayseri’nin Osmanlılara geçmesi ile birlikte şehir içinde şimdiki yerlerine yerleşmeye başlamış ve zamanla geniş bir alana yayılmış. Kapalı Çarşı’nın önceleri üstü açıkken daha sonra kapalı hâle gelmiş. Kapalı Çarşı ile birlikte çevresindeki han ve bedestenlerin tamamı vakıf olarak inşa

edilmiş ve daha sonra çoğu dükkân özel mülkiyete geçmiş.”

Tarihçi Mehmet Çayırdağ, Kapalı Çarşı’nın artık Kayseri’deki tek ve ana ticaret merkezi olmadığını söylerken şehir nüfusunun geçmişle karşılaştırmayacak kadar arttığını, iş kollarının çeşitlendiğini ve üretim kapasitesinin Kapalı Çarşı’ya sığamayacak kadar büyüdüğünü belirtiyor. Kapalı Çarşı’nın kuruluşuna öncülük eden Bedesten bugün hâlâ kullanılıyor. Yapım tarihi daha eskiye uzanan Kapan Hanı, Pembe Han ve Pamuk Hanı’nın ise sadece adlarından söz ediliyor.

Çarşının inşa tarihi, 1859 olarak gösteriliyor. Sultan Bayezid döneminde Kayseri valisi olan Mustafa Bey zamanında yapılmış. 1871 yılında büyük bir yangın geçirmiş. 1934 yılında dönemin hem valisi hem belediye başkanı olan Nazmi Toker tarafından tehlikeli olduğu gerekçesiyle tonoz tavanı yıktırılmış. Çarşı, 1990’lara kadar üstü açık vaziyette ve harap hâlde kalmış. Esnaf ve müşteriler için pek de uygun olmayan çalışma koşullarına rağmen varlığını sürdürmeye çalışmış. Daha sonra yapılan restorasyonla bugünkü görünümünü kazanmış.

Çarşının içinde, iki taraftaki küçük dükkânlar mal doluydu. Bir zamanlar

sokakların adlarına göre yerleşmiş olan esnaf, bugün farklı iş kollarında yan yana çalışıyordu. Kunduracının yanında iç çamaşırı satan bir dükkân, onun yanında da bir konfeksiyoncu bulunuyordu. Çarşı içinde ayakkabıcılık yapan Mehmet Tepe küçük dükkânında karşı komşusuyla sohbet ederken buldum onları. Eski bir hikâyeyi anlatıyor olsalar gerek ki birbirlerinin lafını tamamlayarak konuşuyorlardı. Olağan esnaf hâlleri, müşteri beklerken vakit geçirmek için yapılan keyifli sohbetlerden biriydi. Ben dükkâna girerken komşusu sessizce çekildi.

Mehmet Tepe, Kayseri Kapalı Çarşı’sının diğer esnafları gibi atasözleriyle, darbimesellerle konuşuyor, arada bir anlattığı hikâyelerden kıssalar çıkararak sohbeti renklendiriyordu. Genç olmasına rağmen gayet olgun, hatta bilge kıvamında bir kişiydi. Çarşının tarihini bir solukta ve ayrıntılarıyla anlattıktan sonra yapının mimarisinden söz etti. Boydan boya uzanan on beş sokaklı çarşıda on sekiz kapı ve dokuz yüz ona yakın dükkân vardı. Çarşının toplam büyüklüğü, yüz bin metrekareyi aşıyor, dükkânlarda binlerce insan çalışıyordu.

Tarihî yapının restorasyonu sonrasında eksik kalan ısıtma ve diğer altyapı sorunları çözülmüştü. Çarşı girişlerine cam kapı takılması, sevindirici bir gelişmeydi. Özellikle kış aylarında açık kapılardan giren esinti nedeniyle meydana gelen cereyan, hem esnafı hem müşterileri hasta ediyordu. Kapılar takıldıktan sonra tavanın orta yerinden geçen kalın borularla yapılan ısıtma, sorunların büyük oranda çözülmesini sağlamıştı. Çarşıda ağırlıkla ayakkabı ve giyim eşyası satılıyordu ancak gıda ürünleri de dâhil olmak üzere her türlü ihtiyacı buradan karşılamak mümkündü.

Bir dönem Osmanlı’da egemen olan çarşı anlayışının izlerine, Kayseri esnafı arasında rastlamak hâlâ mümkündü. Esnaf kendi arasında, elverdiğince

dayanışma içinde olmaya çalışıyor, bunun yanı sıra erkek çocuklar daha ilkokul çağlarındayken ilk esnafılık eğitimini almaları için çarşıya getiriliyordu. Bugün kunduracılık yapan Mehmet Tepe, ilkokul çağlarından önce babasının yanında gazeteden kese kâğıdı yaparak ticarete atılmış. Kapalı Çarşı’da yıllardır süren gelenek gereği çocuklar küçük yaştan itibaren okul dışındaki zamanlarda çarşıda çalışıyor ve bir esnafın yanına çırac olarak veriliyor. Mehmet Tepe, “Kapalı Çarşı

çarşı da olumsuz etkilendi. Aynı şekilde köylüyü ve tarımı etkileyen ekonomik problemler, Kapalı Çarşı’da işlerin kesilmesine yol açıyor.”

Çarşı son yıllardaki krizler arasında en fazla 2002 krizinden etkilenmiş. Mehmet Tepe çarşıda çok az bir hareket olsa bile esnafın kendini iyi hissedeceğini söyleyerek babasının bir sözünü hatırlatıyor: “Rüzgâr eserse her yere değer, ama az ama çok. Esnaflığın sırrı budur, bu sayede esnaf olan umudunu kaybetmez.”

hem ticaretin hem hayatın mektebidir.” diyor. “İçine kapalı, beceriksiz bir çocuğu buradaki esnaflardan birinin yanına verin, birkaç ay içinde nasıl rahatlayıp açıldığını, kendine güveninin geldiğini görürsünüz.” diye ekliyor.

Üretimin yer değiştirerek Kapalı Çarşı’dan çekilmesi gibi, perakende işinin de yeni açılan ve sayıları hızla çoğalan AVM’lere kayması konusunda şunları söylüyor: “O çarşılar bizi etkilemez. Bizim müşteriler oralara gitmediği gibi oraların müşterisi de bize gelmez. Mesela organize sanayi bölgesinde çalışan işçiler bizim müşterimizdir ama kriz nedeniyle onlar işsiz kalınca

BEDESTEN

Çarşının her sokağına girip çıktığım, defalarca boydan boya yürüdüğüm, her dükkânın önünden birkaç kere gelip geçtiğim için esnaf o kalabalık içinde varlığımı fark etmişti. Belki biraz dikkatli gözlerle süzüyordum etrafı, belli ki bu bakışlar müşteri bakışı değildi çünkü tezgâhlardaki mallardan çok insanların yüzüne, tavanların taş işçiliğine, dükkân tabelalarına falan bakmıyordum. Birkaç turdan sonra çay davetleri almaya başladım.

Bu çarşıya turistler ya da yabancılar pek uğramıyordu. Uğrasalar bile diğer şehirlerdeki herhangi bir çarşıda bulu-

nabilen çeşitler dışında pek bir şey yoktu alabilecekleri. Bedesten’deki halı-kilim dükkânlarını saymazsak turistlere göre değildi bu çarşı.

Bedesten’e gitmek için Bürüngüz Camisi ile İç Kale arasındaki Kapalı Çarşı’nın sokaklarını bir uçtan öte uca geçip, Ulu Cami’ye yakın köşesindeki Urgancılar Çarşısı’na varmak gerekiyor.

Çarşının kuruluşuna ve gelişim sürecine baştan sona tanık olan Kayseri Bedestenini, kalın taş duvarlarıyla, yüksek kubbesinin altında neredeyse loş denecek kadar güneş ışığından sakınmış hâliyle, sessiz ve bir o kadar da renkli bir mekândı. Dört kapılı Bedesten’in karşılıklı iki kapısı Kapalı Çarşı’ya açılıyordu. Duvarları boyunca sıralanmış, kulübeden hâlice, sekiz-on kadar derme çatma dükkânda halı-kilim satılıyordu. Kayseri ve yöresi, bu sanatın Anadolu’daki merkezlerinden biriydi. Bünyan ve Yahyalı gibi ilçeler kendi tarzları olan el dokuması halı ve kilim üretmeyi sürdürüyordu.

Bedesten’in eskilerinden Mehmet Başpınar, oğullarıyla birlikte çalışıyordu. Turizm sektöründen Kayseri merkezinin ve Kapalı Çarşı’nın hemen hiç nasiplenmediğini anlattı. Bedesten’deki diğer esnaf gibi onlar da turizm sezonu kapandıktan sonra alışverişe gelen kıyı esnafına ve Kapadokya’ya toptan mal veriyorlardı.

Bugün halıcılar tarafından kullanılan Bedesten’in tarihini anlatan Mehmet Çayırdağ, Kayseri’de aslında iki tane bedesten bulunduğunu, bunlardan Eski Bedesten’in Selçuklular zamanında yapıldığını ancak günümüze ulaşamadığını anlattı. Anadolu’da Selçuklulardan kalan tek bedesten örneği olan yapının yerinde şimdi bir otopark bulunuyor. Taç kapısının güzelliği hâlâ anlatılan Selçuklu Bedestenini, 80’li yılların başında bir pazar günü iş makineleriyle yerle bir edilmiş.

Kayseri’nin bugüne kadar gelen bedestenini, Osmanlılar şehri ele geçirdikten sonra başlayan ticari yatırımlar döneminde, 1497 yılında yapılmış. Dört

ayak üstüne oturtulmuş merkezî kubbe ve yanlarda ana kubbeyi tamamlayan küçük kubbelerle örtülü yapının içinde eskiden otuz sekiz dükkân varmış. Dört kapılı Bedesten’in kuzey bölümü haffaflara yani ayakkabıcılara, güney bölümü kuyumculara tahsis edilmiş. Tabii bölüm bölüm iş kollarına tahsis edilmiş bir mekân düşünerek, Bedesten’in çok büyük bir alana yayıldığını sanmayın. Günümüz ölçülerıyla sekiz-on küçük dükkânın ancak sığabileceği bir küçümen çarşıdan söz ediyoruz. Ancak zamanında satışa çıkarılan ürünlerin hiç de günümüzdeki kadar bol olmadığı dikkate alınırsa “dolap” denilen dükkânlarda satılan malların, pek kalabalık olmayan şehirdeki herkesin her türlü ihtiyacını karşıladığı anlaşılır.

TERK EDİLMİŞ GÖN HANI

Urgancılar Çarşısı’ndan geçerek Vezir Hanı’na doğru yürürken birbirine aralıksız yaslanmış dükkânların yanından geçiyordum. Çarşının adı her ne kadar Urgancılar Çarşısı olsa bile çıkışa yakın birkaç dükkân dışında burada urgan satılmıyor. Onun yerine çarşının genelinde olduğu gibi ucuz giyim kuşam bulunuyor. Birbirini izleyen tekdüze tezgâhların önünden geçerken birden alışıldık düzen bozuluverdi. Arada, iki dükkân büyüklüğünde boşluk bırakılmıştı. Birkaç kişi o boşlukta durmuş, sohbet ediyorlardı. Arkalarında, paslanmasın diye gelişigüzel boyanmış demir bir kapı vardı.

Kemerli kapının üstünde “Piri Paşa (Gön) Hanı” tabelası duruyordu. Kapının kilitli olup olmadığını sordum, “Açık, gir, ama arkandan kapat, soğuk geliyor.” dediler. Kancasından çeker çekmez sarsılarak açılan kapının arkasında belli ki bir zamanlar çok güzel olan küçük bir handan arta kalanlar duruyordu. İki katlıydı, alt kattaki dükkânlarda çalışan son ustaların belli belirsiz izleri ile birkaç esnafın duvarlara kurşun

kalemle aldığı notlar dışında hemen hiçbir şey kalmamıştı geriye. Avlunun ortasındaki ağaca zincirlenmiş eski bir bisiklet çürümeye terk edilmişti. Yapının tavanı yer yer çökmüş, avludaki döşemeler tümüyle tahrip olmuştu. Belli ki burası bir süre çöplük olarak kullanılmış, sonradan temizlenerek öylece bırakılmıştı.

Kanuni’nin ilk veziri Piri Mehmed Paşa tarafından yaptırılan han, dericilere tahsis edildikten sonra Gön Hanı adını almış. Günümüzde mülkiyetin çoğunluğu şahıslarda bulunuyor. Yapı bugünkü hâliyle Urgancılar Çarşısı, Uzun Çarşı ve Vezir Hanı arasında bulunuyor. Gayet merkezî konumdaki hanın onarılarak kullanıma açılmasıyla birlikte esnafın ve alışverişe gelenlerin dinlenebileceği, sohbet ederek çay kahve içebileceği güzel bir mekân olacağı düşünülüyor.

VEZİR HANI

Kayseri, Osmanlı’nın özen gösterdiği kentlerden biri. Sadrazamlar, valiler, paşalar ticaretin bunca gelişkin olduğu kente yatırım yapmaktan ve vakfiyeler kurmaktan geri durmamışlar. Meşhur sadrazamlardan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa da hem şehrine bir hayrı dokunsun hem de vakfiyelerine gelir olması amacıyla Kayseri’de çeşitli eserler yaptırmış. Ulu Cami ile Kapalı Çarşı arasında yer alan Vezir Hanı, 1723 yılında yapılmış.

Damat İbrahim Paşa’nın yaptırdığı hana sultan fermanıyla kumaşçılar, abacılar, çuhacılar ve kuyumcular zorla yerleştirilmiş. Hana hareket gelmesi, işlerin canlanması ve ticaretin gelişmesi için yapılan bu zorla yerleştirme talimatı, sadrazamın 1730 yılında Patrona Halil İsyanı’yla devrilmesinden sonra kaldırılmış. Her esnafın istediği yerde ikamet etmesine izin çıkmış. Hanın

bugünkü yönetiminden sorumlu Mütavelli Heyeti’nin içinde Sadrazam Damat İbrahim’in akrabalarından olan ve bir süre önce bu dünyadan geçen Sait Sadi Danişmendgazioğlu da varmış.

Çarşının Urgancılar Kapısı’ndan çıkınca, hemen bitişikteki kemerli geçitten Vezir Hanı’na girdim. Bu hanı yıllar önce ilk gördüğüm zaman üstümde kalan izlenim, hâlen değişmedi. Her gelişte aynı hislere kapılıyorum. Galiba yarı kullanılır durumda, yarı terk edilmiş hâldeki tüm yapıların karşısında insanın içine çöken bir his bu. O yapıların etrafında biraz merakla, biraz derinlerine doğru kaçamak bakışlar atarak dolaşılır, sonra sizi içine çekmesine izin verilir ve mahreme tecavüz hissiyle ürpererek yapıya dâhil olunur. Bu eski yapılar, bana hep canlıymış gibi gelir. Kaldı ki Vezir Hanı öyle hop diye neyi var neyi yoksa açık ediveren yapılardan değil. Bir kere iç içe üç avludan ve her avlunun çevresinde iki katlı ve revaklı bölümlerden oluşuyor. İçeriye doğru birkaç adım attıktan sonra daha derinlere girmemi istemez gibi yolumu şaşırtmak için karşıma çıkardığı taş merdivenler, üst katlara tırmanarak ucu görülmeyen koridorlara bağlanıyor. Tuhaf bir yapı bu. Büyük olan ikinci avlunun üst katında eskiden çalışan küçük bir çay ocağı vardı. Esnaf gün içinde burada toplanarak alçak taburelere oturup konuşur, çay içer, alışverişe gelen tüccarlarla yarenlik ederdi. Çayhane çoktan kapanmış, geride paslanmaya yüz tutmuş tabelasıyla birlikte terk edilmiş birkaç kırık taburesi kalmış.

Önceden tuzlu yaş deri toptancıları tarafından kullanılan han, restorasyon amacıyla boşaltıldıktan sonra geriye sadece yüncüler ve pamukçular ile halı-kilim tamir eden birkaç usta kalmış.

Yün ve pamuk satan esnaf, yatak yorgan yapmakta kullanılan bu malzemenin yanına yeni bir çeşit daha eklemiş. Sentetik elyaf satıyorlar. Kısa

süre sonra yünün ve pamuğun ortadan kalkarak yerlerini elyafın alması kaçınılmaz görünüyor. Endüstriyel üretilmiş yorgan ve yastıklar, çarşının içindeki dükkânlarda satılıyor. Yünlü ve pamuklu yorganlar, bir süre sonra bakır tencerede pişmiş pilavdan başkasını yemeyen ince zevk sahibi insanların özel merakı kaleminden sayılacak.

Kayseri’nin hızla büyüyen ekonomik yapısı içinde günden güne artan perakende ticaret, şehrin kalabalıklaşan nüfusu dikkate alındığında hiç kuşku yok ki geleneksel çarşıların fiziksel hacmini kat kat aşan boyutta seyrediyor. O nedenle Kapalı Çarşı başta olmak üzere Bedesten ve yeniden işlev kazandırılacak hanlar, ihtiyacın çok küçük bir kısmını ancak karşılayabilecek durumda. Yine de bu tarihî mekânların içinde gelişen esnaf kültürünün ve insan ilişkilerinin kıymetinin, ticaretle elde edilecek maddi kazançlardan çok daha büyük olduğu biliniyor. Aynı zamanda, özellikle çarşı, han, kervansaray, bedesten ve hamam türü tarihî mekânları kullanılır hâlde tutarak yaşatmak ve yeni işlev kazandırırken varoluş nedenlerine aykırı uygulamalara sapmamak gerektiği konusunda eski deneylerden çıkarılmış değerli sonuçlar bulunuyor.

Kaybolmuş el sanatları ve soyadları Bugünkü Kayseri’de halıcılık dışında tek bir el sanatı bile yaşamıyor. Birkaç kalaycı ustası var ki onlar da uzak sanayi sitelerinde çalışıyor. Birkaç mesayakkabı imalatçısı ise sentetik malzeme kullanarak üretim yapıyor. Eski ustalar çoktan bu dünyadan çekildiği gibi onların sahip olduğu ince beceri ve ayrıntı üstündeki hâkimiyetleri de birer ustalık sırrı olarak bu âlemi terk etmiş. Çarşılar tümüyle endüstriyel üretimin sıradan tekstil ve ayakkabı türü ürünleriyle dolmuş.

Tarihçi Mehmet Çayırdağ ise, Kapalı Çarşı’nın kültür hayatındaki önemini anlatırken Kayseri’nin köklü aileleri-

nin bir şekilde çarşı içinde dükkânları bulunduğunu ya da çarşıyla doğrudan bağlantıları olduğunu söylüyor. “Eski ailelerin soyadlarına bakarsanız hepsi bir mesleği işaret eder. Tıpkı Kapalı Çarşı’nın sokakları ve o sokakların adları gibi aile adları da geçmişte çarşının, üretimi ve sosyal hayatı nasıl etkilediğini gösterir.” diyor.

ESNAF MÜZESİ

Kayseri’de el üretimini sürdüren zanaatkâr kalmadığı hâlde bir Esnaf Müzesi bulunuyor. Eski Debbaglar Tekkesi, belediye tarafından restore edilerek ayağa kaldırıldıktan sonra Esnaf Sanatkârlar Odası’na tahsis edilmiş. Esnaf Sanatkârlar Kefalet Kooperatifi Başkanlığını uzun yıllar yürüten Mustafa Alan, müzenin kaybolan meslekleri tanıtmak amacıyla kurulduğunu söylüyor. “Söz uçar, yazı kalır, örneğinde olduğu gibi eski ustaların kullandıkları el aletleri en önemli mesleki uygulama araçları olduğu için geçmişin üretim biçimini anlatan güçlü belgelerdir.” diyor.

Müzenin içindeki eşyalar, Kayseri’deki oda başkanlarının ve halkın katılımıyla toplanmış. Müzeye hediye edilen eşyaların arasında nadide eserler de bulunuyor.

Kayseri Esnaf Müzesi, aslında oldukça zengin bir etnografik koleksiyon görünümünde. Bu hâliyle pek çok etnografya müzesinden daha iyi durumda olduğunu belirtmek gerek.

Mustafa Alan, değişen yaşam biçimine ve tüketim alışkanlıklarına değinirken Kayseri esnafının toplum içindeki öneminden söz ediyor ve “Küçük esnaf müşterisine dikkat eder, özen gösterir, ne istediğini kolayca anlayarak aradığını bulmasına yardımcı olur. Burada samimiyet ve nezaket önemlidir. Müşteri ilgi bekler, bu ilgiyi verebilen iyi esnaptır, bu tür esnafın çok olduğu çarşı da iyi çarşıdır.” diyor. ■

Yonca Gencoğlu ile Kapalı Çarşı Üzerine Söyleşi

Mustafa İbakorkmaz

■ Çarşı, özellikle de Kapalı Çarşı neden ilginizi çekti?

- 2005 yılında yaşadığım bir olay beni çarşı, çarşı esnafı üzerinde düşünmeye ve analizler yapmaya yöneltti.

Aynı eldivene beş dakika içinde iki farklı fiyat veren genç bir tezgâhtarın niye böyle yapıyorsunuz? diye sorduğumda gülen gözlerle ve samimiyetle “ne yapalım abla biz de esnafız” demesi üzerine... Şehre yeni gelmiş bir yabancı olarak, Kayseri’de esnafı tanımanın ve pazarlık yapabilmenin ne kadar önemli olduğunu o gün anladım. Kayseri esnafının kimliği ve esnaflığı nasıl anlamlandırdıkları kafamda hep bir soru işareti olarak kaldı. Yani esnaf gibi düşünmek nedir? Bir esnaf nasıl düşünür olaylara nasıl bakar ve değerlendirir? Kayseri’de esnaflık zihniyeti nasıldır? O zamanlarda sadece Kasseria ve Almer vardı alışveriş merkezi olarak sonra teker teker ve giderek büyüyen yeni alışveriş merkezleri ortaya çıktı. Ben pazarlık yapma yeteneği hiç olmayan biri olarak, hep buralardan alışveriş yapmaya başladım. Ama Kayseri’nin çarşıları hala canlılığını korumaya devam ediyordu. Böylece kafamdaki sorulara bir yenisi eklendi. Esnafın büyük alışveriş merkezleri karşısında nasıl hala ayakta kalmaya devam ediyor? Bir defter edindim ve kendi kendime kafamdaki bu sorulara yönelik notlar aldım yıllar içinde, ama bir türlü bu araştırmayı hayata geçiremedim. Sağ olsun BÜSAM Kayseri Büyükşehir Belediyesi Stratejik Araştırmalar Merkezi bünyesindeki Kayseri Atölyesi çalışması ile bu fırsat elime geçti. Çok da iyi oldu benim için...

■ Çalışmanızda nasıl bir yöntem izlediniz?

- Benim amacım; Kapalı Çarşı’da ki esnaflığı, esnaflık kimliğini ve kültürünü kavramsallaştırmaktı. Yani esnaf denilince hemen akla ahilik geliyor, ama günümüzün ekonomik zemini tamamen farklı, yani ahiliğin gerçekten yaşadığı dönemde ekonomi kâr üzerine kurulu değildi bugünkü gibi. Çok ciddi ve derin bir dönüşüm yaşandı. Bu

nedenle esnaflığı artık ahiliğin kriterleri ile ya da Osmanlı’nın lonca teşkilatlanması üzerinden anlamak ve kavramsallaştırmak mümkün değil.

■ Yani gelenekte bir kopukluk bir kırılma mı var?

- Esnaflık tarihsel kökenlerini tamamen kaybetmiş mi? Tabii ki hayır. O yüzden, bugünün esnaflığını kavramsallaştırmak için, bu tarihsel köklerin hala yaşamaya devam ettiği Kapalı Çarşı’daki gündelik hayata bakmak gerekiyordu ama yüzeysel bir şekilde değil derinlemesine. Böylece Sosyoloji Bölümünden sıkı pazarlık yapabilen, zeki bir öğrencimle birlikte girdik çarşının gündelik hayatına. Alışveriş yaptık, günün farklı zamanlarında Kapalı Çarşı’yı gözlemledik. Ben bir yabancı olarak o ise sıkı bir pazarlıkçı olarak. Elde ettiğimiz tüm bilgileri yazıya döktük ve ben tüm yazılanların altında yatan anlamları her bir satıra bir isim vererek çözmeye çalıştım. Sonra yeni sorularla tekrar Kapalı Çarşı’ya gittik, yeni görüşmeler yaptık esnaflarla ve yine yazıya döktük ve tekrar her bir satırı anlamaya ve çözümlemeye devam ettim. Zaman içinde muğlaklık, beka, alışkanlık üretimi gibi esnaflığın bugünkü haline yönelik temel başlıklar ortaya çıktı.

■ Araştırmanız sırasında sizi şaşırtan ya da ummadığınız olaylarla karşılaştınız mı?

- Aslında beni en çok şaşırtan şey; Kapalı Çarşı esnafının alışveriş merkezlerini benim beklediğim aksine bir tehdit olarak görmeleri idi. Görüştüğümüz esnafın büyük çoğunluğu alışveriş merkezlerini kendilerine bir rakip olarak görmediğini hatta alışveriş merkezlerinin geçici, çarşının ise kalıcı olduğunu söyledi. Açıkçası ben böyle bir şeyi hiç beklemiyordum. Pek çoğu çarşının yüzlerce

■ A alışveriş merkezleri markaların mekânı. Marka olmak, ek bir maliyet getiriyor ve bu tüketiciye yansıtılıyor. Oysa Kapalı Çarşı marka üzerinden işlemiyor bu nedenle aynı kalitedeki malı çok daha uygun fiyata edinebiliyorsunuz.

yıldır burada olduğunu, burada olmaya devam edeceğini, çok güçlü bir tarihe sahip olduklarını bu nedenle alışveriş merkezlerinin bir tehdit olmadığını özellikle vurguladı.

■ Esnaf neyi kafaya takıyor?

- Beka. Esnafın amacı ya da derdi büyümek, daha fazla kâr elde etmek veya zenginleşmek değildi. Çarşının ve dükkanlarının beka-sıydı. Bunun için yeri geldiğinde kârdan vazgeçebiliyorlardı. Benim Kayseri'ye ilk geldiğimde,

kâr için müşteriye kazıklamak olarak anladığım şeyin aslında öyle olmadığı, tam tersine müşteri ile ilişki kurmak üzere bir alan açmak olduğunu fark ettim. Yani olaya yüzeysel ve bireysel baktığınızda gerçek elinizden uçup gidiyormuş meğerse.

■ Fazla fiyat kazıklamak için değil, iletişim kurmak için mi çekiliyor?

- Müşterinin ilk fiyatla yetinmeyeceğini, bir şekilde ikram edilmesini bekleyeceğini, bu esnada kendisinin özel bir müşteri olduğunun hissedilmesinin sağlanacağını tecrübelerinden ön görüyor ve böylece diyalog ve

sonrasında samimiyet geliyor ve daimi müşteri olarak alıcı oradan ayrılıyor.

■ Çalışmanızda muğlaklık kavramını öne çıkarıyorsunuz, bunu biraz açarak muğlaklığı giderebilir misiniz?

- Evet, onunla ilişkili ama sadece onunla değil. Muğlaklık; çarşının gündelik hayatının hemen her alanına nüfuz etmiş. Sadece fiyatta ya da pazarlıkta değil. Mesela, çarşıda hangi dükkanın nerede olduğunu önceden kestirmeniz mümkün değil. Size yol gösteren levhalar yok. Ya da dükkanın içinde aradığınız şeyi

kendi kendinize bulamazsınız. Ya da fiyat etiketleri olsa bile bu etiketler sadece sizi dükkâna çekmek için var. Alışveriş merkezinde olduğu gibi etikette yazan fiyata tabi değilsiniz. Bu nedenle, kimseye ihtiyaç duymadan aradığınız dükkâna girip, hiç kimseyle muhatap olmadan istediğiniz malı bulup, deneyip çıkamazsınız çarşıdan. İstemeseniz bile bir noktada esnaflarla muhatap olmaya, onlarla yüz yüze iletişime geçmeye zorluyor sizi çarşının muğlak ortamı. Aslında çarşıya ve esnafa karakterini veren de onun bekasını sağlayan da bizzat bu muğlaklık. Çünkü bu muğlak

ortamda başarılı olabilmek ve dükkanı ayakta tutabilmek için gerçekten iyi bir esnafın sahip olduğu nitelikleri taşımak zorundasınız.

■ Araştırmanıza dayalı olarak bu muğlak alanda başarılı olabilecek

■ İyi bir esnafın özellikleri konusundaki tespitleriniz nelerdir?

- Görüştüğümüz tüm esnaflara “gerçek bir esnaf sizce nasıl olmalıdır?” sorusunu sorduk. Hepsinde ortak olan cevap şuydu: “Gerçek esnaf dürüsttür”. Bu cümleyi neredeyse tüm esnaf-

lar aynen telaffuz etti. Farklı ifadelerle olsa da, en yaygın cevaplardan bir tanesi de gerçek esnafın mal alsa da, almasa da müşterisinin dükkânından memnun ayrılmasını sağlayan kişi olduğuydu. Aslında her ikisi de muğlaklıkla ilişkili. İyi esnaf; malın niteliklerinin, kalitesinin, fiyatının, kesin standartlarının ve yazılı bir garantisinin olmadığı bir ortamda kendisine karşı bir itimat uyandırabilen esnaftır. Böyle bir esnaf ancak dürüst bir esnaf olarak nitelendirilebilir. Bunu yapabilmek için de muğlak piyasayı çok iyi bilmek, alınan satılan malların nerede hangi fiyata satıldığını, kalitesini takip edebilmek gerekiyor. Dolayısıyla; esnaf, iyi bir gözlemci olmanın yanı sıra çarşıda ve toptancıda ya da her yerde hemen her dakika diğerleri ile kolayca diyaloga geçebilmenin yollarını da bilmek zorunda. Yeterli mi? Değil; sabırlı olmak da gerekli, kısmete inanmak ve dükkânı beklemek gerekli. Çarşını ve dükkânı müşteriler için bir alışkanlığa dönüştürmek için, onlarla sohbeti ve muhabbeti derinleştirebilmek gerek. Tüm bunları yapabilmek de öyle okullarda öğretilebilecek bir şey değil. Bu nedenle gerçek esnaf, çekirdekten yetişen esnaftır demek mümkün.

■ **Kapalı çarşı esnafının alışveriş merkezlerini büyük bir tehdit olarak görmediklerini ve canlılıklarını koruduklarını söylediniz. Biraz açabilir misiniz?**

- Alışveriş merkezlerinin tüketiciye sunamadıklarını veriyor müşterilerine. Alışveriş merkezleri markaların mekânı. Marka

olmak, ek bir maliyet getiriyor ve bu tüketiciye yansıtılıyor. Oysa Kapalı Çarşı marka üzerinden işlemiyor bu nedenle aynı kalitedeki malı çok daha uygun fiyata edinebiliyorsunuz. Tüketim toplumunda yaşıyoruz. Dolayısıyla dar gelirli de tüketmek istiyor. Çarşı bir kere bu imkânı sunuyor dar gelirliye. Bir de gurbetçiler var tabii. Eskiden gurbetçiler bulundukları ülkenin mallarını Türkiye'ye taşırdı hediye etmek için ama şimdi şartlar değişti. Avrupa'da yaşamak giderek zorlaştı ve pahalılaştı. Gurbetçiler

yıllık ihtiyaçlarının önemli bir bölümünü çarşıdan gideriyor ve bu mallar taşıyor artık oralara. İkincisi; alışveriş merkezlerinde sadece belli markaların belli sezonların ürünlerini bulabilirsiniz. Kapalı Çarşı'da ise çok daha bol bir çeşitlilik var. Ayrıca geleneksel mallar da sadece Kapalı Çarşı'da var. Nişan, düğün, sünnet malzemeleri gibi. Modern kent yaşamında özlemine duyduğumuz mallar da Kapalı Çarşı'da. Ev yapımı salça, tereyağı, tarhana, aktarlarda kınalar, el yapımı çeşit çeşit sabunlar, her derde deva

bitkiler ama belki de en önemlisi tarihin ve geleneğin kokusu. Bir de alışveriş merkezlerindeki kayıtsızlığın yerine yüz yüze ilişkilerin samimiyetini koyuyor Kapalı Çarşı esnafı. Bu samimiyeti kuramayanlar, zaten birkaç yıl içinde dükkânını kapatmak zorunda kalıyor Kapalı Çarşı'da.

■ **Ama yine de Kapalı Çarşı esnafının yaşadığı sorunlar da var elbette. Bir beka mücadelesi veriyor dediniz sonuçta. Çarşıları canlandırmak ve**

esnafın koşullarını iyileştirebilmek için neler yapılabilir?

- Elbette ciddi sorunları var esnafın. Bu çalışma, esnafın sorunları üzerine olmadığından ve kişisel bir meraktan doğduğundan şunların şunların yapılması gerekiyor diyemem. Kayseri'deki çarşıların sorunlarının ve sahip oldukları potansiyellerin çok daha derinlemesine araştırılıp tespit edilmesi gerekiyor. Bu çerçevede Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Mustafa Çelik Bey'in bir talebi oldu. Kapalı Çarşı başta

olmak üzere Yer altı Çarşısı ve Sur içinde kalan, Millet Caddesi dahil çarşılarımızın durumları ile ilgili geniş bir alan çalışması, anketleme çalışması yapacağız. Elde ettiğimiz bulguları Çarşı Çalıştayı düzenleyerek değerlendireceğiz. O zaman nelerin yapılabileceği noktasında daha somut önerilerin çıkacağına inanıyorum.

■ **Yine de bir değerlendirme yapacak olursanız, Çarşı meselesi nasıl ele alınmalı?**

- Çarşını anlamak lazım. Yüzeysel ve modernist bir bakış açısıyla yapılacak her müdahale, çarşının gündelik hayatının canlılığını ve özgünlüğünü kaybetmesine yol açabilir. Mesela dükkânların belli standartlara göre düzenlenmesi ve çarşıya yön levhalarının konulması gibi öneriler duydum ki bence çok riskli olur. Çarşının gündelik hayatı içinde, kendiliğinden doğan ve esnaflık kültürünü yoğuran muğlaklığı ortadan kaldırıp, onu vasat bir alışveriş merkezine dönüştürebilir böylesi uygulamalar. Bundan kaçınmak için öncelikle; esnafın demografik özellikleri, müşteri potansiyelleri ve nitelikleri, rekabet koşulları, formel ve informal örgütlenme biçimleri, faaliyet gösterdikleri mekanların fiziki koşulları ve altyapı imkanları, potansiyel sorun ve tehditler tespit edilmeli; ardından çarşının kültürüne ve esnaflığın kimliğine uygun olarak gündeliğin işleyişini bozmayacak politikalar üretilip uygulanmalı. ■

Şehitler ve Kayseri Ağıtları

Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve Çanakkale Savaşları

Ruhi Akgümüş

1910 yılından 1922 yılına kadar geçen 12 yıllık dönem Türk tarihinin en zor ve en acılı zamanıdır. Bu zorluğu ve acıyı en iyi anlatan da üç türküdür; Çanakkale türküsü, Sarıkamış türküsü ve Yemen türküsü. Aslında ağıt olan bu üç türkünün hikâyesi ve sözleri bu 12 yılın adeta bir özeti, ön ve son sözüdür. “Gençliğim eyvah” “Giden gelmiyor acep nedendir?” “Sarıkamış’ta yatanın kanı, donmuş buza benzer”.

Bu 12 yıl Trablusgarp, Balkan, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemi aynı zamanda tarihimizin en büyük şehadet hareketidir. Biz en fazla şehidi bu tarihlerde verdik. Dolayısı ile en fazla yetimimiz, dulumuz, esirimiz ve kaybımız da bu dönemde oldu. Sarıkamış’ta 13-14 günlük bir muharebeden sonra Anadolu’da 50.000 çocuk yetim, 30.000 kadın dul kaldı. Bir Türk Sarıkamış’ın kışını ağlamadan ve utanmadan nasıl seyredebilir. Çanakkale ve Yemen türkülerini dinlerken içi sızlamayan bir Türk olabilir mi? Yemen üzerine yazılmış bestelenmiş yazarı belli olan yahut olmayan 58 adet türkünün varlığı bu acıların dile gelmiş halidir. Bunlar arasında en bilindiklerini “havada bulut yok bu ne dumandır”, “mızıkı çalındı düğün mü sandın?”, “yemen

bizim neyimize”, “kara çadır ismi tutar”, “eledin eledin hölük eledin” olarak sayabiliriz. Yemen türkülerine baktığımızda Türkiye’nin her yöresinden manzara ve hikâyeler bulabiliriz. Niğde, Gaziantep, Adana, Rumeli, Çukurova, Rize, Erzurum, Elâzığ, Kahramanmaraş, Bulgaristan, Yozgat, Diyarbakır, Sivas, İzmir, Kayseri, Kütahya, Konya gibi yurdumuzun dört bir tarafını buna örnek gösterebiliriz.

Ayrılığın kader, kavuşmanın hayal olduğu, gidip de gelmeyenlerin çok olduğu bu yıllar; oğulun anneye, annenin oğula, babanın oğula, oğulun babaya, yavukluların, nişanlıların birbirlerine hasretlerinin, özlemlerinin ümitsizliğe, arkasından acıya dönüştüğü, acının yürekleri dağladığı, dağlanan yüreklerin dile geldiği, ağıt olduğu, türkü olduğu yıllardır. Anadolu’nun her köşesi gibi Kayseri de bu acıyı resmi rakamlara göre 1771 kere yaşadı. Pınarbaşı Sindel köyünden Gara Zala, Sarız Kemer köyünden Emiş Ana, Sultan Ana ve binlercesi gidip de gelmeyenler için ağıtlar yaktılar.

Dolayısıyla Türk’ün tarihini türkü-lerde arayın diyen Yahya Kemal (veya Ahmet Hamdi Tanpınar) bu cümleyi söylerken türkülerin birincil kaynağı

olan ağıtlara işaret ediyordu. Ağıtlar Anadolu insanının ruhunun nefesi, yüreğinin sesidir. Türkiye’nin sosyal tarihi yazılırken ağıtlara başvurulmadan yazılamayacağı aşikârdır. Çünkü her ağıt tarihi bir belgedir.

Biz burada Kayseri yöresinde o dönemde yakılmış ağıtlardan birkaç tanesini sunarak, şehitlerimizin yakınlarının acısına eşlik etmeye çalışacağız. Acı paylaşıldığında azalır ve bir ortak şuura dönüşür. Ağlamayan anlamaz..

Yemen Ağıdı

*Gara çadır is mi dutar
Yağlı mavzer pas mı dutar
Anam ağılar bacım ağılar
Elin gızı yas mı dutar*

*Tarlalarda biter gamış
Uzar gider vermez yemiş
Çöl yemene can verenler
Biri memmet biri memiş*

*Günden yanı soldu m’ola
Yerden yanı uldum’ola
Memmedimin ala gözü
Garıncalar doldu m’ola*

Tomarza

Gitme Yemen’e

*Gitme Yemen’e Yemen’e
Karışın, toza dumana
Mektubunu sal da oğlum
Kalbimi koyma gümana*

*Asker uşağı dizilmiş
Hasan’ımın boyu uzun
İrahma’ma kıyamıyom
On günlük misafir kızım*

*Gitme Yemen’e Yemen’e
Yemen sıcak dayanamam
Tan borusu er çalınır
Sen cahilsin uyanamam*

*Bir mektupcuk yazsan oğlum
Okutsak sağlık, selamet
Altı yıl nasıl edeyim
Sabaha canım emanet*

*Tomarza Çanakpınar Köyü
Kır Sultan’ın Oğlu Hasan’a Ağıdı*

Yürüdü Tren

*Yürüdü tren de yolda eğlenmez
Derdim çoktur memlekete söylenmez
Tükendi cephanem geriden gelmez
Teskeremden evvel vurdular beni
Sılama hasret koydular beni*

*Gelibolu önü ordugâh yeri
Bir haftalık tayın yenmiyor kuru
Hasretli kaldık koca Kayseri
Teskeremden evvel vurdular beni
Sılama hasret koydular beni*

*Ağır makinalı da tepeden inmez
Tariyor ormanı kimse görünmez
Verilen parolalar aklıma gelmez
Gözüm göre göre vurdular beni
Sılama hasret koydular beni*

Çanakkale Ağdı/Türküsu-Düşümde Gördüm

Düşümde gördüm düşümde
Babamoğlu kaç yaşında
Babamoğlu şehit düşmüş
Çanakkale savaşında

Aşağıda ince tarla
Hacım kollarını sallı
Bir ocağın bir umudu
Aman Allah yardım eyle

Mucuklar'a varıncağız
Orda çıkardırım oyun
Ver bedeli sağma ağam
Havlu dolu bölük koyun

Pınarbaşı Aslanbeyli Köyü
Molla Mustafa'nın Oğlu Hacı'nın Ağdı

Aziziye Ağdı-Davul Zurna Çalınıyor

Davul zurna çalınıyor
Onbeşliler gelsin deyi
Onbeşliden asker m'olur
Topluyorlar ölsün deyi

Gene gavza sesleniyor
Onaltılı isteniyor
Gidenlerin biri gelmez
Silahları paslanıyor

Onaltılı onyedili
Alayından ali'm uşak
Gadan alım binbaşı bea
Belin yara eylemiş kuşak

Şu görünen el değil mi
Bayrağımız al değil mi
Onyedili dedikleri
Yeni açılmış gül değil mi

Aziziye (Pınarbaşı Tomarza Sarız)

Azık Yolu Bilmez İdim

(Birinci Dünya Savaşı İçin Yakılmış Bir Ağıt)

Azık yolu bilmez idim
Dağlarda ediyom keven
Gidin taburunu gezin
Yok mu Allahını seven

Şöyle uzun kol mu olur
Böyle çürük dal mı olur
Bir obada bir ocakta
Yedi gelin dul mu olur

Üç aylık donunu giydi
Sultan'im gitti ekine
Kimi yaralı geliyor
Kimi havale hekime

Hele Sivas'a varsanız
Ahraz olanlar dillenir
Özne donunu giymişte
Sallanır Ali'm sallanır

Sarız Çörekdere Köyünden
Okkalı'nın Kızı Cephedeki Yedi Oğlu İçin Yakmış

Kara Çekelim Beyaza

Kara çekelim beyaza
Hakk'a duralım niyaza
Acep redif vardı m'ola
İstanbul'da dar boğaza

Sarıkamış ne aralı
Kimi ölmüş kimi yaralı
Daha bunu duymuş var mı
Yalan dünya kurulalı

Binbaşı önüne düştü
Redif bayrağını açtı
Ayrıldı ana kuzusu
Ahret hakkın helalleşti

Soğanlıda bir harp oldu
Çoğu şehadete erdi
Sarıkamış'a gelince
Sağ olanlar mektup savdı

Sarızlı Sultan Ana'nın Ağdı

Avşar Ağdı

Aman avşarda uşak kalmadı
Redif gitti sürüyünen
Sabahaca yatamıyom
Gelinlerin zarıynan

Asker gitti sürüyünen
Mızıka öter boruyunan
Büyük kapılar kitlendi
Gelin kaldı anayınan

Der Seyid'im gayrı aman
Başımızdan gitmez duman
Bizim meskenimiz Kaman
Mor sümbülü Koruyunan

Tomarza Kaman Köyü

Sarıkamış

Sarıkamış altın bulak
Soğanlıyı biz ne bilek
Bizim uşak göğcek gezer
Ağca zıbın kara yelek

Yüzbaşılar binbaşılar
Tabur taburu karşılar
Bir kar yağar ince ince
Yatan şehitler ışılar

Gözünü sevdiğim eşe
Tekerin dayandı taşla
Seferberliği durdur
Elin öpem Enver Paşa

Pınarbaşı-Sindel Köyü-Gara Zala

Mızıkalar Çalınıyor

Mızıkalar çalınıyor
Asker olan gelsin deyi
Onyedili asker olmuş ;
Topluyorlar ölsün deyi.

Gittikleri yol takırdan
Karavanası bakırdan,
Zengin olan bedel verir;
Askerlerimiz fakirden.

Adam olan herg ediyor,
Onyedili harbediyor.
Her nereye vardıysam,
Gelin kız çifte gidiyor...

Aman Allah üçüncü ordu,
Daha mı gelmedi yolcu?
Onyedili isteniyor
Bilmem gelin hayledici

Atının alnını sıvar
Önüne malağma yığar.
Babam bedel versin diye;
Uğrun uğrun boynun eğer

Hasıla yavrum hasıla
Memmedim geddi yesire
Kutnu döşeklerde yatan
Nasıl dayansın hasıra?

Pınarbaşı-Sindel Köyü-Gara Zala

Sarıkamış Sana Benzer

Sarıkamış saza benzer
Gün ıştır ayaza benzer
Sarıkamış'ta yatanın
Kanı donmuş buza benzer

Yazık oldu Mehmedime
Oğul öleydim yerine
Allahüekber dağında
Zemherinin tam çağında

Sarılıp donup kalmışlar
Birbirinin kucağında
Yazık oldu Mehmedime
Oğul öleydim yerine

Sarıkamış baştan başa
Uruslar yaktı ataşa
Askerimiz telef oldu
Nere gitti Enver Paşa

Yazık oldu Mehmedime
Bacın öleydi yerine
Sarıkamış saza döndü
Yandı yürek köze döndü

Körolası düşmanların
Her biri şahbaza döndü
Yazık oldu Mehmedime
Oğul öleydim yerine

Sarız'ın Kemer Köyünden Emiş Bozkurt

Mustafa Filizman-
Geçmişten Günümüze Gelen Bir Ahi

Masada Kitapla Başlayacak Her Şey

Alper Asım

Bazen siz şehirde değil şehir sizde gezer; ya da başka bir deyişle siz şehirde değil şehir sizde yaşar... Zaten mekânı anlamlı kılan da bu değil mi? Yoksa boş bir uzam, çıkıntı, düzlük, başıboş akan su, geçip giden rüzgâr ne anlam taşır? İnsanın en temel özelliği, içinde yaşadığı zaman ve mekânı kendinde bilmesi, kendinin bu dünyaya, bu dünyanın da kendine emanet olduğu şuurunu asla kaybetmemesidir. Dünyaya, zamana, mekâna bu gözle baktığınızda elbette farklı hisseder, farklı görür, farklı yaşarsınız.

Eşya ve hadisele-
rin farkına varabilmek
insanı anlamak ve tanı-
yabilmekle mümkün-
dür. İnsan ise âlemin
sırrı, zamanın efendisi,
mekânın süsü... Kimi
yerde bir dağ, kimi yerde
bir bahçe, kimi yerde bir
pınar, kimi yerde bir hikmet...

İnsanın nitelikleri ve nicelikleri onun zaman ve mekân içindeki zuhura geliş biçimiyle bir anlam taşır. Zuhur etmeyen hiçbir şeyin varlığını bilemeyiz. Önemli

olan da insanın zuhurunun mahiyetidir. Eğer insan tek ve aynı biçimde zuhur etseydi, âlem anlamsız olurdu. İnsan Allah'ın tecelli ve tezahürünü en çok insanda anlar. Kimisi bir âlim, kimisi bir cahil, kimisi bir esnaf, kimisi bir öğretmen, kimisi şehirli, kimisi köylü, kimisi sanatkar, kimisi zanaatkar... Bu

de kimliği, kültürel ve sanatsal boyutu etkiler. Şüphesiz modern süreçle birlikte bağlamından ve ikliminden kopan esnafılık, bugünlerde sadece iktisadi anlamda kendine yer bulabiliyor. Diğer bir deyişle; sadece ekonomik içeriği ve bağlamı var esnafılığın. Oysaki bundan bir asır öncesine kadar bile, bir dükkânın

açılışından kapanışına kadar bilinen ve yaşanan dini, kültürel ve sanatsal ritüeller daha dün gibi hatırlardadır. Bir alışverişin ayinsel yönü, esnafların kendi aralarındaki dini bağ, kültürel kaygı, onların varoluş biçimlerinin en temel unsurlarıydı. Besmeleyle açılan bir dükkân, elhamdulillah ile kapanırken; paylaşım, yardımlaşma ve diğerkamlık en temel düsturlardı. Maalesef bugün artık bırakın bu boyutu, esnafılığın

bizatihi kendisi bile iktisadi anlamda ayakta durmakta zorlanıyor.

Bütün bunlara rağmen, gittiğiniz şehirlerde özellikle tarihi mekânları gezerken trajik durumlarla karşılaşabili-

farklılıklar hayatın çekilebilir olmasının, zamanın yaşanabilir olmasının en önemli göstergeleridir.

Bazen sizi bir insanın makam mevki ve statüsü çarpar ve etkilerken, bazen

yorsunuz. Özellikle de Kapalıçarşılarda hayata, zamana ve mekâna tutunmaya çalışan geleneksel esnafları gördüğünüzde biraz da duygusallaşıyorsunuz. Bir gün Kayseri Kapalı Çarşı'nın bitişiğindeki Vezirhan'da gezerken bir masa gördüm. Öyle ilginç bir masa idi ki; bir yazarın, fotoğrafçının dikkatini çekmemesi mümkün değildi. Masada imal edilmeye

çalışılan şapkalar, yanında kül tablası, bir bardak çay, makas ve bir adet de kitap... Kitap derken şapkacılıkla ilgili bir kitap da değil. Mustafa Kutlu'nun Vatan Yahut İnternet... Şaşkınlık ve afallama ile masanın sahibini aradı gözlerim. Başımı kaldırdığımda tarihi hanın o bölümdeki hücresinin kapısının üstünde Baretta Şapka yazıyordu. Bir

şapka imalatı atölyesiydi. Biraz sonra içerden güler yüzüyle geldi. Sanki şaşkınlığımı anlamıştı..." Ahh" dedi, " fotoğrafçılar, gelip gelip çekiyorlar. Neyi çekiyorlarsa?" dedi.. Ben de "ben şu masayı çektim" dedim. Şaşkınlıkla bakarak "ne var ki masada?" dedi. "Kitap var" dedim... O bana ben ona baktım bir müddet... Sanki içinden işte bu adam

beni gördü ve fotoğrafımı asıl bu adam çekti der gibi bakıyordu...

Sonra çay ikram etti bana ve okuduğu kitabı (Vatan Yahut İnternet) niçin okuduğunu sordum. Hemen ardından beni atölyeye davet etti ve içeri girdiğimde atölyenin bir köşesinde şapkalar arasında dizili kitapları gördüğümde şaşkınlığım ve sevincim bir kez daha

arttı. Neler yoktu ki kütüphanede... Edebiyatın en güzel eserleri oradaydı. Karşımdaki sanki tarihin derinliklerinden gelen bir ahi idi. Sanatını yapıyor, bunu yaparken de okuyordu. Bana Emir Kalkan'ı okuyup okumadığımı sordu. Hem en yakın dostum hem de en iyi okuyucusuyum dedim. Keşke dedi bir gün gelse de burada size yemek yapsam, çay demlesem ve sonra hikâye, şiir, edebiyat konuşsak dedi.

Aslında her kimlik, her meslek bir kitap ortak paydasında şekil almadı mı tarihsel süreçte? Ve biz o kitaba koyduğumuz mesafeler, o kitaba koyduğumuz aralar ve araçlardan dolayı masamızı boş bırakmadık mı? Sadece masamızı mı? Odalarımızı, sokaklarımızı, evlerimizi, kalplerimizi, zamanımızı ve mekânımızı...

Şaşkınlık üzerine şaşkınlık... İnsanın hayrette böylesine tıkanması ne kadar önemli bir durum. Sonra esnaflıktan, ticaretten vesaire söz ettik. Bu ülkede sanatın, kültürün durumu neyse ticaretin ve esnaflığın durumu da o dedi.

Sonra o gün oradan ayrıldım. Rahmetli Emir Ağabey ile durumu paylaştım. Emir Ağabey bu... Garipleri seven, kendi gurbetinde yaşayan abdal gönüllü bir derviş adam. Asım'ım hemen gidelim

dedi. Sonbahardı... Ayazdı... İçeride yanan sobanın etrafında kümelendik. Emir Ağabey sigarasını keyifle içerken, Mustafa Ağabey'in demlediği çayı bardaklara dolduruşundaki o sureti fotoğraflamadım bile... Gözlerim gördü ve o da yetti...

Konuştığımız kitap, sanat, kültür, türkü, hikâye insana yani hakikate dairdi. Bir yazar, bir esnaf ve bir öğretmen ortak kanaati kitaplara insanları nasıl çağırabiliriz sorusuna aradıkları cevaptaydı. Zaman değişiyordu, mekân değişiyordu ve insan değişiyordu. Bu değişim ise mana ikliminde olumsuz anlamdaydı.

Bir süre sonra Vezirhan restorasyona girdiği için Baretta Şapka da mekânsal olarak orada kapanmış oldu. Ama o masa hala muhayyilemde. O masa ile birlikte bir Kapalı Çarşı esnafı bağlamında ahilik, gelenek, kültür sanki daha da uzaklaşıyor bizden... Ve her uzaklık insanı alıp götürüyor, değiştiriyor ve dönüştürüyor...

Aslında her kimlik, her meslek bir kitap ortak paydasında şekil almadı mı tarihsel süreçte? Ve biz o kitaba koyduğumuz mesafeler, o kitaba koyduğumuz aralar ve araçlardan dolayı masamızı boş bırakmadık mı? Sadece masamızı mı? Odalarımızı, sokaklarımızı, evlerimizi, kalplerimizi, zamanımızı ve mekânımızı...

Belki de masada kitapla başlayacak her şey... ■

Bekir Oğuzbaşaran'ın Nesir Kitaplarında Yapılan Alıntılar

Sait Özer

Yazar-şâir Bekir Oğuzbaşaran'ın şimdiye kadar yayınlanmış üç adet nesir kitabı bulunmaktadır. Bunlar: Bir Yaşama Biçimi Edebiyat, Romantik Kitap, Konya, 2013; Denemeyi Deneme, Romantik Kitap, Konya, 2014; Kalem Sohbetleri, NKM Yayınları, Konya, 2016.

Öncelikle Bekir Oğuzbaşaran kimdir? Nesir kitaplarının üçünün de baş kısmında yazarın biyografik bilgilerine – çok isabetli olmuş ayrıca her eserde bu bilgiler güncellenmiş- yer verilmiş. Biz yazarın yayınlanan son eseri Kalem Sohbetleri'ndeki biyografisini alıyoruz.

Bekir Oğuzbaşaran, 01.09.1946'da Kayseri'de dünyaya geldi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1975'ten itibaren Türkçe-Edebiyat öğretmeni ve öğretim görevlisi olarak görev yaptı. 2011'de Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Öğretim Görevlisi iken memuriyetten emekli

oldu. Üç yıl daha Erciyes Üniversitesi'nde derse girdi. 1973-1975 yılları arasında İstanbul'da Yeni Sanat dergisini çıkardı. Birçok gazete ve dergide çalıştı. Kültür ve sanat sayfaları hazırladı. Pek çok gazete ve dergide şiir ve mensur şiir yanında kültür, sanat ve edebiyat konularında deneme, inceleme, makale ve eleştiri yazıları yazdı. Şâir ve yazar, Kayseri'de uzun süre çıkan aylık edebiyat dergisi Berceste'nin yıllarca yayın danışmanlığını yapmıştır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: Necip Fazıl'ın Şiiri, 1983; Kültür ve Edebiyatımızdan Manzum Portreler, Laçın Yayınları, 2007; Rubaiyyât-ı Oğuz, Ötüken Yayınları, 2007; Geleneğin İzinde, Laçın Yayınları, 2009; Bir Yaşama Biçimi Edebiyat, Romantik Kitap, Konya 2010, (2. Baskı: 2011); Necip Fazıl Gerçeği, Romantik Kitap, Konya 2011; Bir Gül Düştü, Romantik Kitap, Konya 2011; Poetika Rubâîleri, Romantik Kitap, Konya 2012; Âhîr Zaman Rubâîleri, Romantik Kitap, Konya 2012;

Söz Demi, Romantik Kitap, Konya 2013, (2. Baskı: 2013); Denemeyi Deneme, Romantik Kitap, Konya 2014; Hikmet Burcu, Romantik Kitap, Konya 2015; Kalem Sohbetleri, NKM Yayınları, Konya 2016.

Yazarın edebiyata ilgisi öğrencilik yıllarında başlar. Kayseri Askerî Anatamir Fabrikası Çırak Okulunda öğrenci iken “arkadaşım, kardeşim, gönüldaşım, hemşerim, akranım” dediği merhum Mustafa Miyasoğlu ile on dakikalık istirahatlerde bile kitap, dergi okuduklarını söyler. Mustafa Miyasoğlu'nun Ardından adlı yazısında “Mustafa dîni kitapları çok okurdu. Bense edebî kitapları. (Kalem Sohbetleri s.132) diyerek edebî eserlere ilgisinin çok erken yaşlarda başladığını belirtir.

Biz bu yazımızda, yazarın eserlerini oluştururken beslendiği kaynaklar üzerinde duracağız. Yazarın nesir kitaplarına baktığımızda yüzlerce diyebileceğimiz alıntılarla ve atıflarla karşılaşırız. Bu alıntılar ve atıflar yazarın denemelerine ciddî payanda / harç teşkil eder. Yerinde yapılan alıntılar anlatımını çok daha zevkli ve güçlü hâle getirir. Yazarın oldukça geniş bir bibliyografya

birikimi vardır. Yazarlar, şâirler, düşünürler... Yerli yabancı, eski yeni demeden onun eserlerinde yer alır. Biz bu alıntılar ve atıfları değerlendirirken konu sınırlamasına gittik ve sadece yazar ve şâirlere ait olanları konu edindik. Bunların dışında onlarca deyim, atasözü, atıf yazarın eserlerinde yer almaktadır ve bunlar ayrı bir yazının konusu olabilir.

Şimdi yayın sırasına göre Bekir Oğuzbaşaran'ın eserlerini değerlendirelim. Önce yazarın nesir kitapları kısaca tanıtılacak ardından alıntılar üzerinde duracağız. Alıntılarda yüzdelik ifadeler yuvarlak hesaplanmıştır. Eserlerde yazı konusu olan yazar ve şâirlerden yapılan alıntılar doğal olarak daha fazladır. Yapılan alıntılarda aynı alıntının farklı yazılarda karşımıza çıktığını gördük. Bunları elemedik. Her yazı kendi bütünlüğü içerisinde değerlendirilmeli mantığından hareket edip, bu alıntıları toplama dâhil ettik.

Yazarın alıntılama yaparken yaptığı tasarrufları yine toplama dâhil ettik. Meselâ, Faruk Nâfiz Çamlıbel'e ait: -Şâir! Sen Üzüldükçe ve öldükçe yaşarsın!- mısrası "Şâir, "üzüldükçe ve öldükçe" yaşayandır... şeklinde alıntılanmış. Yine Fuzûlî'nin: -Ne yanar kimse bana ateş-i dilden özge / Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı- mısraları Şâirlik, "kapısını sabah rüzgârından başka açan olmasa bile" (Fuzûlî) bir ömür boyu kendi tekkesine kendi postunu seriştir, şeklinde atıfla anılmış, biz bunları da alıntı olarak değerlendirdik.

Bir Yaşama Biçimi Edebiyat'a gelecek olursak; orta boy 175 sayfalık eserde edebiyatın muhtelif konularıyla alakalı 42 yazı yer almaktadır. Yazıların farklı türlerde kaleme alındığı görülmektedir (Deneme-Makâle-Mensur Şiir). Yazılarda herhangi bir tarih bulunmamaktadır ancak konuları itibarıyla büyük çoğunluğu 2000 yılından sonra kaleme alınmıştır. Ayrıca yine yazıların içeriğine baktığımızda, bazı yazıların tam olarak ne zaman yazıldığını çıkarabiliyoruz (Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Ardından; Türkçe'nin Bayraklaşan Şairi: Arif Nihat Asya; Abdullah Satoğlu'nun Son Eseri: Edebiyat Dünyamızdan Hoş Sedalar vd.). Kitapta yer alan yazılarda yazarın olgunluk dönemine ait şu özellikler dikkatimizi çekiyor: müthiş bir hafıza, kıvrak bir zekâ, oturmuş bir üslûp ve ifâde kabiliyeti... Bırakın cümle boyutundaki ifadeleri kelimeler seçilirken de büyük bir titizlik gösterilmiş. Kelimelerde yazım kuralları atlanmadan uygulanmış. Bu yönüyle de eser genç kalemlere -çalakalem yazarların kulaklarını çınlatalım-örneklik teşkil etmektedir. Bir Yaşama Biçimi Edebiyat'la ilgili Ahmet Vehbi Ecer, Sergül Vural, Dr. Ayşe Demir, Seyit Kılıç gibi pek çok yazar tanıtım yazıları kaleme almıştır.

Eserde 55 şâir ve yazardan 178 alıntı yer alıyor. Bunlardan en fazla alıntı yapılan şâir % 21 ile Arif Nihat

Asya'dır. Daha sonra % 10 ile Necip Fazıl Kısakürek,, % 10 Yahya Kemâl Beyatlı, % 8 ile Yunus Emre gelmektedir. Dönemler itibarıyla % 38 Cumhuriyet Dönemi, % 27 Divân Edebiyatı, % 10 Tanzimat Edebiyatı dönemlerine ait alıntılara yer verilmiştir.

Denemeyi Deneme,yine orta boy 188 sayfalık bir eser. Kitapta 43 adet -her ne kadar eserin adı deneme olsa da - farklı türlerde yazı yer alıyor. Yazarın bu eseri de ilk yayınlanan kitabı - Bir Yaşama Biçimi Edebiyat- formatında teşekkül etmiş. Eserde yine edebiyatla, sanatla, kültürle, insanla alakalı birbirinden enfes yazılar yer almış. Eserde farklı olarak, değişik yazar ve şâirlerin Bekir Oğuzbaşaran'la yaptıkları röportajların yanı sıra, yazarın 2001'de yayınlanan Necip Fazıl Gerçeği adlı eserine yönelik tanıtım ve inceleme yazılarına da yer verilmiş. Yine yazarın Denemeyi Deneme adlı eseriyle ilgili Nihal Yıldırım, Sait Özer gibi yazarlar değerlendirme yazıları kaleme almışlardır.

Denemeyi Deneme'de 38 yazar ve şâire ait 123 alıntı yer alıyor. Bunlardan en çok alıntı yapılanlar % 25 Necip Fazıl Kısakürek, % 14 Yahya Kemâl Beyatlı, % 12 Muhsin İlyas Subaşı'dır. Yukarıda da belirtildiği gibi yazar ve şâirleri konu edinen yazılarda doğal olarak onlardan daha fazla alıntı yapılmış. Edebî dönemler itibarıyla % 42 Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, % 26 Dîvân Edebiyatı dönemlerine ait alıntı yer almaktadır.

Kalem Sohbetleri, yazarın ilk iki eserine göre biraz daha büyük ve sayfa sayısı olarak da daha hacimlidir. 214 sayfalık eser iki bölüm şeklindedir. Birinci bölümde, yazara ait 37 yazı yer alırken; ikinci bölüm yine Denemeyi Deneme'de olduğu gibi farklı yazarların Bekir Oğuzbaşaran ile yaptıkları söyleşilere ve eserlerine yönelik inceleme ve tanıtım yazılarına yer verilmiş. Kalem Sohbetleri yazarın ilk iki kitabında olduğu gibi değişik zamanlarda gazete ve dergilerde yayınlanan yazılarının

bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir eser. Ben şahsen yazarın farklı dergilerde ve gazetelerde yayınlanan bu yazıların okumuştum ancak bu yazıları bir kitap bünyesinde bir arada okumak da elbette çok güzel.

Kalem Sohbetleri'nde 42 yazar ve şâire ait 114 alıntı yer alıyor. Bunlardan en fazla alıntı yapılanlar % 12 Yunus Emre, %10 Necip Fazıl Kısakürek, % 10 Muhsin İlyas Subaşı ve % 8 Seyrânî'dir. Edebî dönemler itibarıyla % 45 Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, % 19 Millî Edebiyat ve % 14 Dîvân Edebiyatı dönemlerine ait alıntıya yer verilmiştir.

Kendi çizgisinin millî ve İslâmî olduğunu belirten yazarın (Kalem Sohbetleri s.127) alıntı yaptığı yazar ve şâirlere baktığımızda bunu net olarak görebiliyoruz. Yazarın Necip Fazıl Kısakürek'in rahle-i tedrisinden geçtiğini biliyoruz. Her üç eserinde de Necip Fazıl Kısakürek'e ait alıntının fazla olması, onun üstadın rahle-i tedrisinden geçmiş olduğunun ve yine üstada olan sevgi ve sadâktinin de bir göstergesidir.

Mevlânâ'dan, Mehmet Âkif'e; Fuzûlî'den, Ziyâ Osman Saba'ya; Yaman Dede'den, Sezâi Karakoç'a; Koca Ragıp Paşa'dan, Yavuz Bülent Bâkiler'e, Mualim Nâci'ye, Behçet Necatigil'e, Ahmet Hamdi Tanpınar'a, Bâkî'ye, Âşık Veysel'e, Sabahattin Eyüboğlu'na, Mehmet Emin Yurdakul'a, Mehmet Kaplan'a, Mallarme'ye, Alain'e Ömer Rasih Öztürkmen'e varıncaya kadar onlarca edip Bekir Oğuzbaşaran'ın eserlerinde zikredilir, onlardan alıntılar yapılır. Şunu bir daha belirtelim ki yazar hiçbir komplekse kapılmadan, Türk ve yabancı diye ayırmadan arı misâli, kendisini her etkileyen, düşündüren; kendisine edebî zevk veren yerli yabancı onlarca isimlerden alıntı yapmıştır. Bunların isimlerini büyük bir titizlikle parantez içlerinde yazmış veya onlara ait sözleri tırnak içine alarak kullanmıştır. ■

EN GÜZEL ÇAY DOĞUŞ ÇAY

Ahi Evran

Esnaf ve Sanatkârlar Müzesi

Müzeler bir şehrin hafızalarıdır. Gittiğiniz şehirlerde şehri ya tarihten gelen mekânlarından tanırırsınız ya da sosyal ve kültürel değişim sonucunda ortadan kalkma tehlikesi taşıyan veya bir biçimde kaldırılan eserlerin müzeler vasıtası ile saklanması ve korunması ile tanırırsınız. Bir şehirde ideal olan elbette ki mekânın işlevini hala sürdürebilir olması, geçmişten bugüne yaşatılabilmesidir. Ancak değişim zaman zaman mekânsal anlamda tahrip edici boyutlara da gelebilmektedir. Bu durumlarda ise tarihi bir yapıyı, bir eseri veya bir unsuru saklayabilmenin önemli yolu müzelerdir.

Müzeler şehirlerin geçmişe uzanan pencereleridir. Toplumun hafızasını diri tutmak, geçmişle olan bağı muhafaza etmek, bir mekânı, bir eseri hatta bir anlayışı taşımak bu yolla, az da olsa mümkün olabilir. Kayseri özellikle son dönemlerde müzeleri ile öne çıkan bir şehir olma hüviyetini taşıyor. Gerek Büyükşehir Belediyesi ve gerekse Kültür Bakanlığı'nın çabaları müzelerin daha çok gündeme gelmesini sağlıyor. Selçuklu Uygarlığı Müzesi, Milli Mücadele Müzesi, Arkeoloji Müzesi toplumsal anlamda daha çok öne çıkıyor. Yapılan kültürel ve sanatsal faaliyetler şehrin hafızasını müzeler yoluyla daha çok gündeme getiriyor.

Ahi Evran Esnaf ve Sanatkârlar Müzesi de mütevazı yapısı ve içeriğiyle özellikle Ahilik tarihi ve Kayseri açısından hala önemli bir işleve sahip. Bilindiği gibi Ahilik (kardeşlik) İslam'ın temel ilkesi olarak, toplumun her alanında kendini belli etmesi gereken bir husustur.

Özellikle de ticari alanda bu belli ediş, ahilik gibi bir müessesenin öne çıkmasını sağlamıştır. Ticari anlamdaki bu birlik ve beraberlik, dayanışma ilkesi aslında insan fitratı düşünüldüğünde, başarılması zor bir durumdur. Buna rağmen Anadolu insanı rızık kazanma, kazandığını paylaşma ilkesi doğrultusunda ticareti bir ahlaki ve dini ilkeye dayamış, bunun sonucu olarak da Ahilik ortaya çıkmıştır.

Ahi Evran'ın Anadolu'daki bu oluşuma katkısı gün geçtikçe daha da belirginleşmeye başlıyor. Devlet yönetimindeki tecrübesi, ilimdeki

onu ahlaken yaşamakla mümkündür. Ahlak somutlaşmadığı zaman din veya inanç sadece tüketilir. İşte Ahi Evran başta olmak üzere, Anadolu insanlarının o dönemde yapmaya çalıştıkları şey; özellikle ticari alanda bir ahlaki duruşu somut hale getirmek ve bunu topluma yayarak kalıcı hale getirmektir. Bu somutluğun doğal sonucu da müesseseleşmektir. Ahi Evran kayınpederi ve hocası Kırmanî'nin terbiyesiyle yetişmiş, inancını ticari hayatında somutlaştırmış, işyerini adeta ahlakın somutlaştığı, terbiyenin insanlara aktarıldığı yer haline getirmiştir.

mertebesi, toplumu sevk ve idaredeki basireti, bir milletin millet olabilme sürecindeki ileri görüşlülüğü dinin ve ahlakın esnafılık teşkilatı bağlamında nasıl somutlaştığının en önemli göstergesi haline gelmiştir. Nitekim Moğol İstilasında Kayseri savunmasında en ön planda olan insanların Ahiler olması tesadüf değildir.

Bir mekânda dini somut kılmak

13. yüzyılda Horasan'dan Kayseri'ye gelen Ahi Evran, Kayseri de Tabaklarönü Mahallesi olarak bilinen Talas Yolu üzerindeki yerde Ahi Evran Zaviyesini yaptırarak işe başlamıştır. Kayseri'de bulunduğu süre içerisinde dericilik (Debbağlık) işi ile uğraşmıştır. Ahi Evran'ın ve Kayserili sanatkârların üretmiş olduğu deri ayakkabı ve ürünler, dünyaca

Müze Ahi Evran tarafından kullanılan deri terbiye taşının yanı sıra, çeşitli mesleklere ait araç ve gereçler ve mahalli eşyalar sergilenmektedir. Yine bu çerçevede Kayseri’de bugünün ve geleceğin Türkiye’sine ait esnaf ve sanatkârların, ticaret adamlarının, sanayicilerin, işçilerin, üretici ve tüketici durumunda olan hemen her kesimin Ahilik düşüncesinden kazanacakları temel iş; ilke ve meslek ahlak kuralları göz önünde bulundurularak, bir yönetmelik çerçevesinde resmîyet kazandırılıp 1989 yılından itibaren geleneksel hale getirilerek Ahilik Kültürü Haftası kutlanmaya başlanmıştır.

meşhur ve bilinen pazarlarda aranan mal olmuştur. İlk mal mübadelesinin Kayseri’nin Pınarbaşı İlçesine bağlı Pazarören yakınlarındaki Yabanlı Pazarı ve İpek Yolu üzerindeki panayırda yapıldığı, kil topraktan ilk çek ve senedin, anlaşmaların, mal değişiminin yine burada yapıldığı, Kültepe’deki Kaniş ve Karum’un da bunların nişanesi olduğu, Kayseri’nin ticarete, sanata ve sanayiye yönelik olmasının altında da Ahi Evran gerçeğinin yattığı bilinmektedir.

Kayseri, ticareti ve esnafı ile bilinen bir şehirdir. Bu anlamda 80’li yıllarda şehir dönüşürken, Ahi Evran’ın zaviyesinin ve işyerinin bulunduğu alanın tespit edilerek burasının Ahiliği hatırlatması, ticaretteki ahlaki boyutu yansıtmak bakımından Ahi Evran ve geçmişteki esnafların hatırasına müze haline getirilmesi bugünkü nesiller için en azından geçmişe açılan bir pencere olmuştur.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri Esnaf Sanatkârlar Odalar Birliği’nin ortak çabası ile onarılan Ahi Evran Zaviyesi, ülkemizin ilk Esnaf ve Sanatkârlar Müzesi olarak açılmıştır. Müze, tarihin derinliklerinde kaybolmaya yüz tutan birçok zanaata ait kullanılan araçları ve eserleri ile zamana karşı meydan okumaktadır. Eskiden

esnaf ve sanatkarların kullandığı el aletleri ve imalat yaptıkları emtiaların nostaljik bir ortamda sergilendiği müze, cuma günleri haricinde haftanın 6 günü sabah 9.00-17.00 saatleri arasında ücretsiz olarak ziyaret edilebiliyor.

Ahilik kültürüne önem veren Kayserililer bugün bir mahallelerine de Ahi Evran’ın adını vermişlerdir. Yine Kayseri’de Ahi Evran Camisi, Ahi Evran Caddesi ve Ahi Evran Parkı da mevcuttur. Ayrıca her yıl bir esnaf yılın Ahisi olarak seçilmektedir. ■

STROTON®

gelecek için yalıtım

YALITIM DEĞİL...

DOĞRU YALITIM...

Mimarsinan O.S.B. 19. Cad. No:31 Melikgazi / Kayseri-Türkiye Tel: 0 352 333 3 666

KABAK ÇİÇEĞİ

dolması

HAZIRLANIŞI

Soğan, zeytinyağı, fıstık ve üzümü kavurun. Soğanlar kavrulunca, pirinci ekleyin kavurun. Tuz ve şekeri koyarak yarım kase su ile pirinci yarı pişmiş halde dinlendirin. Maydanoz, dereotu ve baharatları ekleyin. Kabak çiçeklerini semt pazarlarında bulabilirsiniz. Sabah erken toplanmış olanlarından alabilirsiniz henüz kapanmamış olurlar. Kapalı olsalar bile, su dolu bir kabın içinde bekletip açabilirsiniz. Çiçeklerin alt kısımlarından biraz kesin. Hazırladığımız iç dinlenip ılıklaşınca, çiçeklerin içine birer tatlı kaşığı olacak şekilde doldurun. Çiçek yapraklarını üstüne doğru kapatın. Çiçek dolmaları düzgünce tencereye dizin, yarım kase su, ilki kaşık kadar zeytinyağı gezdirerek kısık ateşte pişirin. Soğuduktan sonra servis yapın. Dilerseniz sarımsaklı yoğurtla servis edebilirsiniz. ■

afiyet olsun...

Malzemeler

- 30 adet kabak çiçeği
- 1 kase pirinç
- 2 adet soğan ince doğranmış
- 1 yemek kaşığı dolmalık fıstık
- 1 yemek kaşığı kuş üzümü
- 1 yemek kaşığı kuru nane
- 1 yemek kaşığı doğranmış maydanoz
- 1 yemek kaşığı doğranmış dereotu
- 1 çay kaşığı tarçın
- 1 çay kaşığı karabiber
- 1 çay kaşığı yeni bahar
- ½ limon suyu
- ½ çay bardağı zeytinyağı
- 1 çay kaşığı şeker
- Tuz

erguvan
CAFE & RESTAURANT

TALAS ERGUVAN RESTAURANT

(0555) 892 97 67

Tablakaya Mh. Demirkalaç Sk. No:10/2
Talas/Kayseri

f kayturkayseri

t kayturkayseri

ig kayturkayseri

www.kaytur.com.tr

Kültürden...

Basında Şehir Kültür Sanat

Erol Göka / 06 Ağustos 2017 / Yeni Şafak

Görünen köy kılavuz gerektirmiyor. Belediye-ciliğimizde, şehirleşmemizde, şehirliliğimizde büyük dertler var. Gelenek, modernlik, kültür ve medeniyet bağlarını bir türlü oturtabilmiş ona uygun bir yol haritası oluşturabilmiş değiliz. Lakin birçok belediyemiz, sadece yaptığı hizmetlerin tanıtımına neler başardıklarına odaklanıp dertleri görmezden geliyor. Sorsanız eleştirilecek hiçbir yanları yok, neye ellerini atmışlarsa fevkalade işler çıkarmışlar. Yapılanları takdir etmek, başarıları göstermeye çalışmak lazım doğru ama aynı ölçüde ıstışare ve öz-eleştiri bilinci de gerekli. Yığıldı öldür ama hakkını teslim et. Hiç böyle olmayanlar, neyi nasıl yapmaları gerektiği konusunda herkese kulak verenler, bunun için platformlar oluşturanlar da var. Kayseri Büyükşehir Belediyesi onlardan...

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, varlık, değer, bilgi, zaman, mekân ve siyaset başlıkları altında akademik seminerlerin yapıldığı “Şehir Akademisi” adlı bir eğitim ve kültür programının yanı sıra, “Şehir Kültür ve Sanat” ve “Düşünen Şehir” adlı, birbirinden nitelikli iki dergi yayınlıyor. Kayseri Belediyesi’nin internet sitesinden nüshalarına ulaşabileceğiniz ve kalitelerini görebileceğiniz bu dergilerin Genel Yayın Yönetmenliği’ni Dursun Çiçek yapıyor. Merhum kardeşimiz Akif Emre’nin de danışman olarak hayli emeği geçmiş.

“Düşünen Şehir” dergisi, ülkemizin çevre, şehir ve tarih alanında en değerli kalemlerine sayfalarını açarak gerçekten de düşündürüyor. Böyle eleştirel bir dergiye ev sahipliği yapma cesareti gösteren Kayseri Büyükşehir Belediyesi’nin hizmetlerine eşsiz bir gözetim ve denetim imkânı getiriyor. Konuyla ilgili nerdeyse tüm Kayserili akademisyenleri Yayın Kurulu’na katan dergi, diğer büyük şehir belediyelerine de güzel bir örnek teşkil ediyor, tabi yaptıklarını gözden geçirmenin önemine inanıp bunun için vakit ayırabilirlerse...

Birbirinden değerli birçok yazının yer aldığı “Düşünen Şehir” dergisinin içeriği hakkında bir örnek vermek ve nasıl birisi tarafından yönetildiğini görmek açısından Dursun Çiçek’in ilk sayıdaki “Şehirleşme bağlamında kavramsal bir tartışma” yazısından pasajlar sunmak istiyorum.

“Batı’daki şehir ve şehirleşme; rasyonelleşme, sekülerleşme ve modernleşme süreçlerinin sonucudur. Din ve gelenekten uzaklaşma anlamına gelen rasyonelleşme, dünyevileşmenin en temel göstergesidir... İslam’da ise şehir ve

şehirleşme (medine/medenileşme), pagan gele- nekten uzaklaşarak Tevhid’e (millet-i İbrahim’e) ve Risalet’e yönelmektir. İnsanın gayesi bağımsız bir birey olmak değil aksine Peygamber’in etrafında cemaatleşmek; tüketmek değil üretmek ve paylaşmaktır...

Batı’da insan, rasyonelleşerek, bireyselleşerek ve sekülerleşerek şehirli ve uygar olurken, İslam’da insan, temeddün ederek, vahyin ışığına, Risalet’in halkasına girerek şehirli ve medeni olur. Batılı anlamda medeniyet dinden soyutlanmak, İslami anlamda ise medeniyet dini sadece insana değil, zamana ve mekâna da giydirmektedir... Batılı paradigma çerçevesinde kentleşme-şehirleşme-uygarlaşma-medenileşme kavramları ile Hz. Peygamberimiz’in Yesrib’i Medine haline dönüştürmesi başka bir deyişle Medine’yi kurması üzerinden din, medeni, temeddün ve medineleşme kavramlarını tartışmak zorunlu ve gereklidir...

Peter Berger’e göre nasıl ki toplum ve kültürün sekülerizasyonundan bahsedebiliyorsak, aynı şekilde bilincin sekülerizasyonundan da bahsedebiliriz. Modern sanayi toplumu, yalnız alt-yapı düzeyinde değil aynı zamanda bilinç düzeyinde de, eğilimleri ve yürürlükteki toplumsal örgütlenmeleri, yüksek düzeyde bir rasyonelleşmeyi öngören çok büyük bilimsel ve teknolojik personel kadrolarının bulunmasını zorunlu kılar. Berger, modernleşmeyle birlikte dinin, dünyevileşmenin bağımlı değişkeni haline geldiğini belirtir ve dinin pazarlanması gerektiğinin altını çizer...

Turgut Cansever’in de ısrarla ve önemle vurguladığı gibi, İslam’ın mekân ve mimari anlayışında belirleyici unsur, Tevhid ilkesidir. Bütün varlık düzeylerine ait problemleri kapsamayan yaklaşımlar, İslami olmaktan çok fetişistiktir. İslam mimarisi; maddi, biyososyal, psikolojik ve ruhi-akli varlık düzeylerinin problemleriyle ilgili spesifik tutumlar ve uygun değerlendirme sistemlerine sahiptir. İslam’ın sanatsal ve kültürel başarılarına, İslam kozmolojisinin ve inanç sisteminin dışında kaynaklar icat etmeye çalışan her türlü tarihselcilik, tek taraflı kalmaya mahkûmdur...”

Şunu anlıyorum: Bizim şehirlerimiz, asla Batılı şehirlerin tıpkı basımı olamaz, olmamalı. Bu tamam ama sadece onlara benzemeye çalışıyoruz ve henüz titrek fotokopileri bile değiliz. Teşekkürler Kayseri Büyükşehir Belediyesi, teşekkürler Başkan Mustafa Çelik bu yürekli ve lüzumlu adımınız için...

Görünmez bir kent gibi içimizde taşıdığımız... / Leyla İpekçi / 27 Haziran 2017 / Yeni Şafak

Herkes gitti şimdi, ya memleketine ya tatile. Bu kez hatıralarıma eşlik eden bir dergi oldu: Düşünen Şehir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına merhum Akif Emre’nin danışmanlığında yayın hayatına başlamış olan genç bir dergi. Onun her sayfası görünmez kentlerimi bana hediye eden bir bayram hediyesi oldu bu kez.

Yapım aşamasından başından beri haberdar olmama rağmen, hatta yayıncısı Dursun Çiçek’in incelikli ve titiz çalışmasının ürününe daha pek çok başka çalışmalardan bilmeme rağmen, Düşünen Şehir’in sayfalarını çevirmek ilk kez bu kadar ilham verdi bana.

Beni düşünen bir şehir nasıl olurdu diye tahayyül etmeye başladığımda Sevda Tepesi’nden yükselen martı çığlıklarını ve yaz ikindilerinde Boğaz’ın serin poyrazını çağırdım bayramlık İstanbul’a. Sonra “şehri bizim sevmemiz yetmez, bizi seven şehir olmalı” diyen cumhurbaşkanının sözlerinden mülhem, beni seven şehirleri düşündüm. Çevirirken derginin sayfalarını, tevafuk işte, Italo Calvino’nun ‘Görünmez Kentleri’ üzerine Modern dünyada görüntünün egemenliğinden açılışını yapan şahane bir yazıyla çarpıştım. (Mustafa Söğüt.)

Calvino’nun bu çok sevdiğim eseriyle birlikte, 70’li yılların İstanbul’u andıran bir sessizlik, tenhalık ve kuş cıvıltıları içinde, açık pencereden duyulan horoz ötüşleri eşliğinde, bayramda şehrimin iç seslerini işitmeye başladım. Bu da beni sevdiğim şehirlerin gönlüme dokunan yüzlerinde bir gezintiye çıkardı. Şehir ki gönüldür, sevdiğe genişliyor, seviliyor, içine dahil ettikleri giderek aşık oluyor, maşuk oluyor.

Bütün modern kentler birbirine benzer diyordu Calvino. Söğüt’ün yazısından alıntılayarak devam edeyim: “Bu benzeyiş kentin simgesel ve sembolik anlamını yok eder. Kentin bir tarihi, hafızası, kültürel ve sanatsal değeri yoktur. Oysa Görünmez Kentler, zaman ve mekan açısından bağımsız fakat semiyotik bir bütünlük taşıyor. Kullanılan dil şiirsel ve her şey imgeler üzerinden hayat bulur. Kentler sadece binalar, sokaklar ve diğer fiziksel çevrelerden değil, aynı zamanda içinde anıları, arzuları ve hayalleri de barındıran duygusal birer yapıdan oluşur.”

Calvino muhayyilesindeki kentleri anılar, arzular, adlar, ölümler, gökyüzü, gizli kentler gibi farklı adlarda sınıflandırır. Her kent

bir insan. Kendi çeşitliliği içinde, her biri bir karaktere benzer. Benim görünmez kentlerim nasıldır acaba diye düşündürür her okuyanı. Kendi gönlünün en mahremine doğru bir gezintiye çıkarır. Çünkü her birimiz içimizde kendi manamızı bir kent gibi taşıyoruz.

Söğüt’ün sözleriyle yaklaşımının ardındaki insiyak şöyledir Calvino’nun: “Bu içinde taşıdığı kent, belki de mânâ aleminde yaşadığı, ruhunun yarattığı bir kente tekabül eder. Bunun için o hep tahayyül eder, rüya görür. Aslında hayal ve rüya ekseninde bize anlatmaya çalıştığı şey, kaybettiğimiz boyutumuzla ilgilidir. O kaybettiğimiz ruh dünyamızı, mana boyutumuzu ancak oluşturacağımız kentlere yansıtacağımızı düşünür.”

Peki bize hangi görünmezleri alenileştiriyor, hangi yabancıyı yâr ediyor, hangi rüyalarımızı tabir ediyor, hangi podyumlardan mahrem alana çekiyordu içimizdeki kentler?

Şehirlerin anası Mekke’nin uğultusu oldu ilk gönlüme gelen! Mekke’nin tozu top-rağı ve kuru sıcağındaki egzoz dumanlı tünelleri gönlümde hiç kesilmeyen bir uğultudur. Trafikte bekleyen arabaların kliması, motoru, siren sesi, yürüyenlerin bağırışı, iniltisi... Celalini temsil eder benim için.

Celali ve cemali Kabe ile birlemiştir hep inşa halindeki, hiçbir zaman tamamlanmayacak olan Mekke. Evet Mekke tamamlanamaz çünkü orada tastamam bir gönül vardır. Kabe. Zât. Mürşid-i hakiki. Oradan yayılır, her şeyi kapsar. Her şeyi içine alan, tam model! Alemlerin kalbi. Gönül efendi.

Kabe’ye varmak her daim meşakkatlidir. İlmin şehri olan Resulullah’a kapı olacak bir Ali’nin yetişmesi zahmetsiz değildir elbet. Gönül kapısı ibadet ve hizmetle açılmalı, celali ve cemali bir’lemeye çok meşakkatli bir eğitim gerek. Halifesi mürşidinin bir vassfını temsil eder şüphesiz. Yutup kursağından geçirdiği, dört elementten öte bir manadır çünkü kemâle erecek olan. Gönülden gönüle sözsüz emanet.

İşte Mekke’nin böyle her talibin içine bıraktığı sırlı bir görünmez kent vardır. Kabe’de cem olan, celal ve cemaliyle yoğrulmuş, dürülüp bükülen. Medine’nin hurma bahçelerinden Efendimiz’in (sav) Ravza’sına hep ol nefestir çektiğimiz. Görünmez kent. Bizi seven şehirdir o gönül. İlk zikir gibi kesintisiz devam eder. İçimizde kemâle aka aka bizi biriktiren mânâ olur!

Derin Tarih

Yerel Kimlik

Bilim Merkezi'nde Meteor Yağmuru Şöleni

Büyükşehir Belediyesi'nin Kayseri'ye kazandırdığı Kayseri Bilim Merkezi, çeşitli bilimsel aktivitelerle bilimi Kayseri gündemine getirmeye devam ediyor. Bilim Merkezi'nde hafta sonu meteor yağmuru şöleni vardı.

Sadece Kayseri'ye değil Anadolu'ya hizmet veren Kayseri Bilim Merkezi, düzenlediği bilim kampı ve eğitimlere bir yenisini daha ekledi. Bilim Merkezi'ndeki eğitime bu kez çocuklar aileleriyle birlikte katıldı.

Swift-Tuttle kuyruklu yıldızından arda kalan kalıntılardan oluşan ve 1992 yılından beri görülen Perseid Meteor Yağmurları Kayseri Bilim Merkezi'nde "Perseid Meteor Yağmuru" şöleni ile izlendi. Uzman personel eşliğinde, Türkiye'nin en büyük planetariumunda takım yıldızları ve meteor yağmuru eğitimi alan çocuklar, akşam da aileleriyle birlikte gökyüzünü inceleyerek bu şöleni takip ettiler. Katılımcılar, Kayseri'nin halka açık en büyük teleskopu ile gökyüzünü inceleme fırsatı da buldular.

Tarihi Destek

2014 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne kabul edilmiş olan Kültepe-Kaniş-Karum örenyeri kazı çalışmalarının desteklenmesi ve Kayseri tarihinin temel taşlarından olan bu yerleşkenin kültür turizmüne katkı sağlaması için Büyükşehir Belediyesi önemli bir destek daha veriyor. Sadece Kayseri tarihine değil Anadolu insanlık tarihine ışık tutan Kültepe'deki kazı çalışmalarına Büyükşehir Belediyesi'nin desteği devam ediyor. Kültepe-Kaniş-Karum örenyeri kazı çalışmalarını Büyükşehir Belediyesi'nin desteklemesi için protokol imzalandı.

Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Kazı Başkanı Prof. Dr. Fikri Kulakoğlu ile Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Hüseyin Beyhan arasında protokol imzalandı. Protokol kapsamında kazı çalışmalarının daha hızlı ilerleyebilmesi için Büyükşehir Belediyesi bir dizi kalemde destek verecek.

Verilecek olan destekle Kültepe'deki kazı çalışmaları hız kazanacak ve önemli bilim adamlarını bir araya getiren Uluslararası Kültepe toplantısı çok daha kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilecek.

Erciyes Teknopark'ta, ARDEB Proje Önerisi Yazma Eğitimi Düzenlendi

Erciyes Teknopark Erciyes Teknoloji Transfer Ofisi tarafından Sağlık Bilimleri alanında uygulamalı TÜBİTAK ARDEB proje önerisi yazma eğitimi düzenlendi.

Düzenlenen eğitimle ilgili açıklama yapan Erciyes Teknopark A.Ş. Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Hidayet Kiraz şunları söyledi: "ARDEB, üniversitelerden, kamu kuruluşlarından ve özel sektörden önerilen araştırma projelerine destek vermektedir. Erciyes Teknopark Erciyes Teknoloji Transfer Ofisi olarak amacımız Araştırma Destekleri Başkanlığına bağlı hibe fonları hakkında bilgilendirme yaparak akademisyenlerimizin proje yazma çalışmalarını destekleyebilmek ve teşvik etmektir."

Bu doğrultuda akademisyenleri proje yazmaya teşvik etmek için araştırmacıların projelerini uygun fona yönlendirme, yazım sonrası inceleme, ücretsiz birebir rehberlik hizmeti verme, proje önerisi yazma eğitimleri ve tecrübe paylaşımı çalışmaları hız kesmeden devam ediyor.

"Projesiz Akademisyen Kalmasın" hedefi doğrultusunda konuyla ilgili isim yapmış uzmanların eğitmenliğinde eğitimlerin devam edeceği belirtildi.

Doğal Ürünler Bahçesi ve Pazarı Açıldı

Teknoloji ve bilimsel gelişmeler insanoğlunun doğa ile en önemli iletişimi olan, yaşamak için gerekli besinlerini sağladığı tarım etkinliğinde büyük değişikliklere yol açtı. Günümüzde tarlalar adeta birer fabrikaya dönüşmüş durumda. Daha

sunduğunu belirtti. Büyükşehir Belediyesi'nin vizyonunu "Planlı Gelişim, Estetik Dönüşüm, Fonksiyonel Değişim" şeklinde açıkladıklarını ve alt yapıdan üst yapıya, çevreden ulaşımaya kadar tüm yatırımları bu vizyon doğrultusunda yaptıklarını ifade eden Başkan Çelik, Doğal Ürünler Bahçesi'nin de bu vizyonun bir örneği olduğunu kaydetti.

çok verim almak, daha çok ekonomik kazanç elde etmek için tarımsal ürünler artık giderek bir laboratuvar ürününe dönüştüler. Artık insanlar domates biber yerken, kimyanın geldiği son noktayla karşı karşıyalar. Meyve sebzelerin adında hayal bile edemeyeceğimiz bir değişim gerçekleşti. Günümüzde meyve sebzelere, ete, süte yumurtaya genetiği değiştirilmiş organizma adı veriliyor. Düne kadar kendi tarlamızda, bahçemizde yetiştirdiğimiz ürünler neredeyse bir çok hastalığın, gelecekte meçhul sonuçların sebebi haline geldi. Bu konularda insanların farkındalığı arttıkça elbette doğaya zarar vermeden dolayısıyla en doğal ürünlerin elde edilmesi yeniden önem kazandı. Organik tarım ürünleri aranan ürünler haline geldi.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin yatırımları devam ediyor.

Kayserili çiftçilere destek olmak, halka doğal beslenme alışkanlıkları kazandırmak amacıyla Anadolu Harikalar Diyarı içerisinde 54 bin metrekarelik bir alan üzerine "Doğal Ürünler Bahçesi ve Pazarı" kuruldu. Açılıшта Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik, Türkiye'de ilkleri ve tekleri yapan Büyükşehir Belediyesi'nin yine ilk ve tek olan bir projeyi hizmete

50 binden fazla fide ve yerli tohum ekildi.

Konuşmasında Doğal Ürünler Bahçesi ve Pazarı hakkında bilgiler de veren Başkan Mustafa Çelik, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Doğal Ürünler Bahçemiz toplam 60 bin metrekarelik bir alanda bulunuyor. Burada farklı büyüklüklerdeki 54 adet bahçemizde tamamen organik, tamamen doğal üretim yapılıyor. Projemizi Kapadokya Organik Tarım Üreticileri Birliği Derneği ile birlikte hayata geçirdik. İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nden yardım aldık. Buradaki üreticilerimize konusunda uzman akademisyenler getirerek 88 saatlik organik tarım eğitimi verdik. Her eğitim

sonunda değerlendirme sınavı yaparak sınavda belli bir seviyeye gelenlere bahçe tahsis yaptık. Belirlenen üreticilerimiz bu bahçelere yerli tohumlardan elde edilen fideleri diktiler. Ayrıca üreticilerimizin tıbbi aromatik bitki üretimini de teşvik ederek fidelerini temin ettik. 50 binden fazla fide ve tohumları dağıttık. Burada Büyükşehir'in demo bahçesi de var. Bu

bahçede ahududu, böğürtlen gibi ürünlerin deneme üretimlerini yapıyoruz. Doğal Ürünler Bahçemizde yüzde 100 yerli ürün üreteceğiz. Karahıdır'ın domatesinin, Yamula'nın patlıcanının, Cırgalan'ın biberrinin üretimlerini burada yapacağız. Hemşehrilerimiz 1500 metrekare kapalı pazar yeri ile 1300 metrekare açık pazar yerinde kurulacak olan pazardan bahçemizde yetişen ürünleri alabilecekler. Pazarımız cumartesi ve çarşamba günleri kurulacak. Doğal Ürünler Bahçemizde sadece sebze ve meyve olmayacak. Bahçemizde ayrıca doğal ürünlerin satışının yapılacağı 8 adet

dükkan bulunuyor. Hemşehrilerimiz bu dükkanlardan organik ekmek, salça, konserve, süt, yoğurt, peynir, yumurta, bal gibi gıda maddelerini temin edebilecek. Sağlıklı nesiller için sağlıklı kentler üretmemiz gerekiyor. Bu amaçla önce Kent Fırınına açarak ekmeğimizin kalitesini artırdık. Önümüzdeki günlerde Kent Ekmek büfelerinin sayısını artıracacağız. Tüm Türkiye'ye yaptığımız işlerle örnek olmaya devam edeceğiz."

Aile Boyu Spor

Günümüz şehir hayatı içerisinde insanın tabiatla ilişkisi giderek zayıflıyor. Modern şehirciliğin bir gereği olarak şehir içinde ihtiyacı karşılayacak parklar ve ağaçlandırma çalışmaları yapılırsa da doğal bir ortamın yerini tutması zor. Bu sebeple bütün dünyada 'Trekking' olarak adlandırılan doğa yürüyüşü insanların rağbet ettiği bir spor etkinliği haline geldi. Değişik zorluk dereceleri bulunan parkurlarda ekip halinde gerçekleştirilen bu spor son yıllarda ülkemizde de insanların ilgisini çekiyor. Kulüpler ve gruplar halinde gerçekleştirilen doğa yürüyüşlerine ilgi büyük. Büyükşehir Belediyesi Spor A.Ş.'de Kayseri'liler için doğa yürüyüşleri düzenliyor. Kayseri halkının büyük ilgi gösterdiği ve yoğun bir şekilde katıldığı doğa yürüyüşü, Ağırnas-Bağpınar'da sağlıklı yaşam yürüyüşü gerçekleştirdi.

Ağırnas-Bağpınar'daki doğa yürüyüşüne yaklaşık 3 bin kişi katıldı. 6 kilometrelik parkurda yapılan doğa yürüyüşünde Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik de hemşehrileriyle birlikteydi. Bağpınar'ın muhteşem doğal ortamında gerçekleştirilen yürüyüş boyunca vatandaşlarla sohbet eden Çelik, "Ailelerin bir arada katılımını sağlayan bu tür etkinliklerle tüm hemşehrilerimizi şehrimizin doğal güzellikleriyle buluşturuyoruz. Pusetteki bebekten yaşlılara kadar herkes yürüyüşümüze katılıyor. Ulaşım imkanı olmayan hemşehrilerimizi de şehrin farklı bölgelerinden servislerle etkinlik alanına taşıyoruz ve katılımlarını sağlıyoruz" dedi.

Hafta içindeki iş temposundan yorulan insanların stres atma ihtiyacı hissettiğini ve bu etkinliklerin bu imkanı sağladığını dile getiren Başkan Çelik, "Böyle güzel organizasyonlar yapınca karşılığını görüyorsunuz. Bu yıl Spor A.Ş.'nin etkinlikleriyle 300 bin kişiye ulaşıldı. Bu derecede geniş kitlelere ulaşan etkinlikler hiç bir şehirde yok." diye konuştu.

KAYMEK Bosna'da Türkiye'yi Tanıtıyor

Sanat ve mesleki eğitimde marka haline gelen KAYMEK, Bosna'da da önemli çalışmalar yapmaya devam ediyor. Bosna Hersek'in Mostar şehrinde yeni kurslarla hizmet ağını genişleten KAYMEK, düzenlediği Türk Mutfağı Akşamı ile ülkemizin tanıtımına da katkıda bulunuyor.

Bosna Hersek'in Mostar şehrinde Yunus Emre Enstitüsü ile başlattığı kurslarla Sırp, Hırvat ve Boşnak vatandaşlar arasında barış köprüsü kuran KAYMEK, Mostar'da adından söz ettiren bir eğitim ve kültür merkezi oldu.

KAYMEK Sanat ve Mesleki Eğitim Kursları ile Mostar Yunus Emre Enstitüsü'nün ortaklaşa düzenlediği iki ay süren Filografi ve Ebru kurslarının sergi ve sertifika törenleri yapıldı. Sergiye Mostar'da yaşayan Boşnak, Sırp ve Hırvatlar büyük ilgi gösterdi.

KAYMEK ayrıca, 'Türk Mutfağı Akşamı' adı altında bir etkinlik gerçekleştirdi. Katılan misafirlere "Türk Yemekleri Kursu" öğrencilerinin hazırladığı Türk mutfağının seçkin lezzetleri ikram edildi. Gecede kursiyerlere sertifikaları da takdim edildi.

AGÜ Bilgisayar Mühendisliği Öğrencileri Mobil Uygulama Geliştiriyor

Abdullah Gül Üniversitesi'nde (AGÜ) Bilgisayar Mühendisliği öğrencilerine, diğer tüm üniversitelerden farklı olarak, daha ikinci sınıfta iken "Mobil Programlama" dersi veriliyor. Bilgisayar Mühendisliği öğrencileri, mobil uygulama geliştiriyor. "Mobil Programlama" dersi kapsamında akıllı telefon, tablet ve giyilebilir elektronik cihazlar için uygulama geliştirmeyi öğrenen öğrenciler, 14 haftalık bir eğitim sonunda mobil teknolojiler konusunda tecrübe kazanıyor. Böylece öğrenciler, ikinci sınıfta yaz stajlarında birçok sektörün ihtiyacını karşılayan mobil uygulamalar geliştiriyor.

Bilgisayar Mühendisliği Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Şükrü Kuran yaptığı açıklamada, günümüzde yazılım sektöründe en çok rağbet gören alanlardan birinin mobil uygulama alanı olduğunu söyledi.

Bu nedenle öğrencilere diğer üniversitelerden farklı olarak "Mobil Programlama" dersi verdiklerini belirten Yrd. Doç. Dr. Kuran, bu dersi daha ikinci sınıftan itibaren verdiklerini vurguladı. Bilgisayar Mühendisliği öğrencilerinin böylelikle mobil uygulama geliştirmeyi öğrenerek kariyerlerinde hızlı bir başlangıç yaptıklarını dile getirdi.

11

EKİM 2017

ŞEHİR AKADEMİ BAŞLIYOR

❖ Konferanslar

❖ Seminerler

❖ Paneller, Çalıştaylar

ve sekiz dalda açtığı atölyelerle

Kayseri'de **FİKİR FIRTINASI** estirmeye

devam ediyor

ŞEHİR AKADEMİ SEMİNERLERİ GÜZ DÖNEMİ

Açılış Dersi:
Prof. Dr. Teoman Duralı

Varlık
Prof. Dr. Celal Türer
Yard. Doç. Dr. İbrahim Halil Üçer

Bilgi
Prof. Dr. Turan Koç
Doç. Dr. Cüneyd Kaya

Değer
Prof. Dr. Bilal Kemikli
Prof. Dr. Durmuş Günay

Zaman
Prof. Dr. Celaleddin Çelik
Dursun Çiçek

Mekân
Yard. Doç. Dr. Murat Şentürk
Prof. Dr. Köksal Alver

Siyaset
Dr. Savaş Ş. Barkın
Prof. Dr. Muharrem Akoğlu

ŞEHİR AKADEMİ KONFERANS
Şehir ve Selçuklu Sanatı
Prof. Dr. Ali Uzay Peker

ŞEHİR AKADEMİ PANEL
Fıkıh ve Şehir
Prof. Dr. Celaleddin Çelik
Prof. Dr. Yunus Apaydın
Prof. Dr. Murtaza Bedir
Prof. Dr. Vecdi Bilgin

ŞEHİR AKADEMİ ÇALIŞTAY
Göç ve Şehir
Çarşı ve Şehir

ŞEHİR AKADEMİ ATÖLYELER
Görsel Düşünme
Dursun Çiçek

Mekân Okumaları
Nihal Karaarslan

Sosyal Bilimlerde Saha Araştırması
Yrd. Doç. Dr. Aylin Yonca Gençoğlu

Akif Emre'nin İzinde İslam Coğrafyası
Dr. Faruk Karaarslan

Klasik Metin Okumaları
Doç. Dr. Davud İltaş

Çağdaş Arapça
Mehmet Çetinkaya

Etimolojik Kuran Kavramları
İlyas Aslan

Film Okumaları
İsmail Doğu

Seminer ve atölyeleri takip etmek için kayıt gerekmektedir. Güz Dönemi kayıtları 30 Eylül tarihine kadar devam edecektir. Kayıtlar için: Öğrencilerin www.kayseribusam.com adresindeki müracaat formunu doldurup sehirakademi@kayseri.bel.tr adresine göndermeleri gerekmektedir.

şehir akademi

Kayseri'nin Değeri, Dünyanın Değeri Oldu

Büyükşehir Belediyesi'nin her hafta bir biriminin faaliyetlerinin tanıtıldığı toplantıların üçüncüsü Erciyes'te yapıldı. Toplantıda, Büyükşehir Belediyesi'nin yatırımlarıyla dünyanın önemli kayak merkezlerinden birisi haline gelen Erciyes ile ilgili yatırımlar ve hedefler basınla ve kamuoyu ile paylaşıldı. Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik, Erciyes'in şehre daha fazla kâr getirmesi için çalıştıklarını belirtti.

Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki Kayseri Erciyes A.Ş.'nin tanıtıldığı toplantı Erciyes'te yapıldı. Toplantıda konuşan Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik, Erciyes'te Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan yatırımların 2005 yılında başlayan bir maziye sahip olduğunu belirtti.

Tanıtım Artıyor

Erciyes'te öncelikle altyapıların bitirilmesini hedeflediklerini dile getiren Başkan Çelik, dünyanın hiçbir yerinde belediyenin böyle bir yatırımla kış sporları merkezi yapmasının söz konusu olmadığını söyledi. Erciyes gibi bir değeri şehre değer katması için yatırım yaptıklarını vurgulayan Başkan Çelik, "Altyapı bitince yapılması gereken işler, tanıtım, reklam ve pazarlama faaliyetleriydi. Bizim yaptığımız şimdi bu. Ayrıca Erciyes'i sadece kış sezonunda

değil 12 ay boyunca kullanılabilir hale getirmek. Bunun için termal sıcak su sondaj çalışması başlattık. MTA'nın raporu doğrultusunda 2 bin 200 metre derinlikte sıcak su olabileceği belirtildi. İhtimali en yüksek yerde sondaja başladık. Bugün itibarıyla 180 metreler civarına ulaşıldı. Bu sene sonuna kadar sonuçlanmasını bekliyoruz. Hedefimiz daha fazla misafiri Erciyes'e çekmek. Geçen yıl sadece birkaç kanalda hava durumu sponsorluğu ile ziyaretçi sayısını %40 artırdık. Bu yıl çok daha fazla tanıtım yapacağız. Buraya ne

Erciyes'te. Suni karlama için yaklaşık 20 milyon avruluk bir yatırım yapıldı. Suni kar üretme teçhizatına sahip diğer merkezlere yabancılar tarafından "Kar Garantili Kayak Merkezi" adı veriliyor. Yabancılar bu teknik özelliklere çok önem veriyor. Bu tesisler olmadığı takdirde uluslararası müsabakalar da verilmiyor.

Ayrıca Erciyes'in yerli ve yabancı turistler tarafından tercih edilmesinin diğer nedenlerine de değinildi. Son teknoloji ürünü teleferikler, teknolojik altyapısı, güvenliği, suni karlama üniteleri, tek biletle dağın her tarafında kayak yapılabilmesi, şehir merkezinden Erciyes'e ulaşım kolaylığı ve dünya markası Kapadokya'nın yakınında bulunmak gibi avantajlar anlatıldı. Dünyanın diğer yerlerindeki kayak merkezleri ile karşılaştırıldığında Erciyes, tüm özellikleriyle hem yerli hem yabancı turistlere önemli ayrıcalıklar sunuyor.

Erciyes'te halen 10 otelde 1500 civarında yatak kapasitesi bulunuyor. Diğer otellerin inşaatı tamamlandığında 6 bin yatak kapasitesine ulaşılacak. Sunum sırasında şehir merkezinde bulunan otellerin de Erciyes'ten çok ciddi istifade ettikleri kaydedildi. Bunlarla birlikte Erciyes'te verilen kayak eğitimleri hakkında da bilgi verildi. Bu amaçla Snow Academia'nın kurulduğu, 78 kayak eğitmeni ile 4 bin 092 kişiye kayak dersi verildiği belirtildi.

"Moskova-Kayseri Uçak Seferleri Başlayacak"

Erciyes'te düzenlenen uluslararası müsabakalardan da bahsedilen sunumda, uluslararası müsabakaların Erciyes'in markalaşmasına katkı sağladığı vurgulandı. Geçtiğimiz yıllarda gerçekleştirilen Dünya Snowbopard Kupası'nı yeniden Erciyes'te yapmak için çalışmaların sürdüğü dikkat çekilen konulardan biriydi. Yabancı turistlerin Erciyes'le tanıştırılması konusunda Rusya pazarına yönelik önemli çalışmalar yapıldığı belirtildi. Bu doğrultuda bu yıl Moskova-Kayseri uçağının sefere başlayacağı, Berlin ve Dubai fuarlarına katılarak böylelikle Erciyes'in bölgede bilinir hale getirileceği de anlatıldı. Erciyes'te yapılan kamping, dağ yürüyüşü, dağ bisikleti, atlı yürüyüş gibi etkinlikler hakkında da bilgiler verildi.

kadar çok ziyaretçi çekersek şehrin ekonomisine de o kadar çok katkı sağlayacağız. Erciyes'i şehrimize daha fazla kâr ettirir noktaya getirmek için çalışıyoruz" dedi.

Kar Garantili Kayak Merkezi

Erciyes A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı da Erciyes ile ilgili detaylı bir sunum yaptı. Sunumda Erciyes'te bulunan tesisler ve hizmetler hakkında bilgiler verildi. Bu bilgilerden bazıları şöyle; Büyükşehir Belediyesi'nin yatırımlarıyla Erciyes'in geldiği nokta hakkında bilgi verdi. Erciyes'te 23,75 kilometre mekanik tesis bulunuyor. Şu anda 26-27 bin insanı bir saat içinde taşıyabiliyor. 102 km. kayak pisti mevcut. Bu pistler hemen her gün kar ezme makineleriyle kayakseverlere hazırlanıyor. 154 suni kar makinesi mevcut. Türkiye'de en gelişmiş suni kar üretim tesisi

FİLM AKADEMİSİ BAŞLIYOR

14 EKİM 2017

❖ AKİF KAYA
❖ AYHAN ERGÜRSEL
❖ ALTAN GÖRDÜM
❖ Prof. Dr. AYTEKİN CAN
❖ BENGİ İDİL URAS
❖ BURÇAK EVREN
❖ DİLEK TEKİNTAŞ
❖ ENGİN ALTAN DÜZYATAN
❖ ERÇİN KARABULUT
❖ ERDEM DİNÇOL
❖ ERTUĞRUL KARSLIOĞLU
❖ FAYSAL SOYSAL
❖ GÖKÇE ÖZYOL
❖ GÜNEŞ EMİR

❖ GÜNEŞ HAYAT
❖ HACI MEHMET DURANOĞLU
❖ HAKAN SAVRAN
❖ HAKKI METİN GÜNAY
❖ HASAN BASRİ ÖZDEMİR
❖ HÜLYA DARCAN
❖ İSMAİL DOĞU
❖ KADİR TURNA
❖ KERİM ABANOZ
❖ KERİME SENYÜCEL
❖ LEYLA İPEKÇİ
❖ MARYNA GORBACH ER
❖ MEHMET AKSİN
❖ MEHMET BAHADIR ER

❖ MEHMET BOZDAĞ
❖ MEHMET CANSIZ
❖ MURAT ÜNALMIŞ
❖ MÜJGAN TANER
❖ OSMAN YALÇIN
❖ ÖZDEMİR EGEMEN
❖ SEMİH KAPLANOĞLU
❖ Prof. Dr. SEMİR ASLANYÜREK
❖ SEYİD ÇOLAK
❖ SİNAN SERTEL
❖ SİNAN YABGU ÜNAL
❖ TEVFIK ŞENOL
❖ UĞUR İÇBAK
❖ VOLKAN ÖNCEL

ATÖLYELER
Belgesel Film Atölyesi (Hasan Basri Özdemir)
Kısa Film Atölyesi (Akif Kaya)
Oyunculuk Atölyesi (Kadir Turna)
Senaryo Yazarlığı Atölyesi (Osman Yalçın)

Seminer ve atölyeleri takip etmek için kayıt gerekmektedir. Güz Dönemi kayıtları 30 Eylül tarihine kadar devam edecektir. Mülakatlarımız 1-2 Ekim tarihleri arasında BÜSAM Film Akademisinde yapılacaktır. (Beştepeler Kayseri Evi)
Kayıtlar için: Öğrencilerin www.kaysribusam.com adresindeki müracaat formunu doldurup sehirakademi@kayseri.bel.tr adresine göndermeleri gerekmektedir.

şehir akademi

“Kayseri İle Kardeş Olmak Şanstır”

Büyükşehir Belediyesi, birikimlerini paylaşmaya devam ediyor. “Gönül Köprü

KELİME AVI

L Q A U H N U P D S Q P M E G N Z I Z H
 U R J H V M A N K L I Y F Q S I D N E T
 H N K F O Q C T Z F X X G R B Q R F I N
 J P Y M A S E U P W S F I T R B A H B M
 S M Q H H B R T F N N W N A M C R G K K
 N U G F L A Z U R G B X C F P I I A R L
 S D N J H N C B J M Y X I S D B S V D D
 H I K N L N U G N C I O F N Q K T I R A
 P N X F X A Z B R J Q U I R W U A J Y B
 A I G H I H D S A Z B H L B Z A K A P K
 C H E T L E T W W S D J L L X Y V L N C
 R I P N P M G V Y Y H P I U E A O A J S
 S Ç L K S H R O E Z I R R X Z D M A V N
 X A X I A V S A L Y G U Y W Y I C Z L B
 G L I Z W M D K P R K L D S T R X K U T
 Z G I G P H V V İ D İ L L İ K G F W S E
 P I U V G M V F K L F H K G D I F C L X
 D G D K Q Y J F W Z J F D D W S K P Z Q
 J T P B W X Y I T J X W O R D S K A H N
 Q F X T I M A H D Y N K C T M S I V J I

Harflerin arasına saklanmış Kayseri'ye has kelimeleri bulabilecek misiniz bakalım?

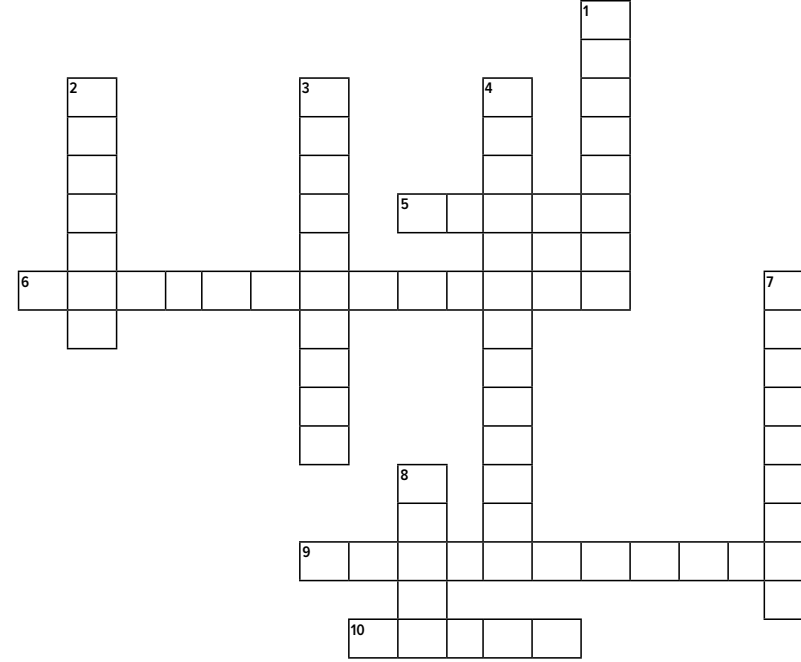
ACER (Yeni)
 ALAAZ (Geveze)
 ARISTAK (Tavan)
 BANNAH (Parmak)

ÇALGI (Süpürge)
 DİLLİK (Saadet)
 GINCIFILLI (Süslü)
 HINDIRHIT (Orta karar)

YADIRGI (Yabancı)
 YELPİK (Öksürük)

BULMACA

Kayseri'yi ne kadar tanıyorsunuz?

YATAY

5) Türkiye'nin hemen her bölgesinde yapılmakla birlikte Kayseri mutfağının vazgeçilmez tatlılarındandır. Un, toz şeker, tereyağı ve su kullanılarak hazırlanır.

6) Gürcüler Mahallesi, BuyurkanSokağı üzerinde yer almakta olup hâlen kullanılan tarihi çeşme. Çeşme nişi içerisinde bulunan inşa kitabesine göre H 1185 (M 1771) yılında inşa edilmiş olup yine üzerindeki başka bir kitabeye göre H 1296 (M 1878) yılında da onarılmıştır.

9) Kayseri şehir merkezinin batısında bulunan Selçuklu Dönemi'nde inşa edilmiş saray. Kocasınan ilçesinde, şehrin batısında Kibad Dağı'nın eteğindeki Şeker Gölü'nün doğu-kuzey kıyısında ve gölün ortasındaki ada üzerinde bulunmaktadır. Sarayın bir bölümünün üzerine Cumhuriyet Dönemi'nde Şeker Fabrikası inşa edilmiştir.

10) Adı Kayseri ile özdeşleşen; içine çeşitli baharatlar konularak yoğrulan sığır ya da manda eti kıymasının, şişirilerek kurutulmuş koyun bağırsağına doldurulmasıyla yapılan, ızgarada ya da yağda pişirilerek yenen yiyecek.

DİKEY

1) Kayseri'ye 16 km uzaklıkta, Adana yolu üzerinde bulunan ve romatizmal hastalıkların tedavisi için tercih edilen, Türkiye'nin tek volkanik kaplıcasıdır. Suyu misk tipli termo mineralli, 39 derece sıcaklığa sahiptir.

2) Kayseri'nin en eski ve en köklü yerel gazetelelerinden Ülker Gazetesi'nin sahibi olan, şehrimizde gazeteciliğin gelişmesinde büyük katkıları bulunan, kısa süre önce yitirdiğimiz Ahmet ön adlı gazetecimizin soyadı.

3) Nuh Mehmet ön adlı hayırsever iş adamımızın soyadı. Ticaret hayatına küçük yaşlardan itibaren manifatura mağazasında çıracı olarak başladı. 1952 yılında bir grup arkadaşıyla beraber Birlik Mensucat Fabrikasının kurdu. 2002 yılında aramızdan ayrılan iş adamımız özellikle eğitim alanında yaptığı hayırlarla anılmaktadır.

4) Ön adı Halit olan 28 Nisan 1945 yılı Kayseri doğumlu diş hekimi, araştırmacı ve yazar. 1969 yılında da İstanbul Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi'nden mezun oldu. Kayseri'de serbest diş hekimi olarak çalıştı. Kayseri Belediyesi Meclis üyeliği, Kayseri Dişhekimleri Odası kurucu üyeliği ve başkanlığının yanı sıra pek çok vakıf ve dernekte aktif olarak görev aldı. Geniş Kayseri Tarihi, Geçmişte Ticaret, Konaklama ve Kayseri, Kayseri Bağcılığı gibi birbirinden kıymetli eserleriyle Kayseri tarihine ışık tutmaya devam ediyor.

7) Adını Selçuklular döneminde kurulan Yabancı Pazarı'ndan alan, Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine bağlı, Kayseriye 65 km, Pınarbaşı'na 22 km uzaklık-taki kasabamızın adı.

8) Türkiye'nin ilk meyve suyu fabrikalarından biridir. 1970 yılında Kayseri-Ankara kara yolu üzerinde kuruldu. İsmi uzun yıllar Türkiye'de paketlenmiş meyve sularının genel adı olarak kullanıldı.

SUDOKU

Sudoku Nasıl Oynanır

Toplamda 9×9=81 kare olan kümelere 1'den 9'a kadar rakamlar yerleştirilir. Her bir rakam, her bir satırda ve her bir sütunda sadece bir kez kullanılabilir. Her bir rakam, 3×3=9 kareden oluşan bloklarda da sadece bir kez kullanılabilir. Bulmacayı tamamlamak için tabloyu öyle bir şekilde doldurmalısınız ki dokuz kareden oluşan her satır, her sütun ve her blok 1'den 9'a kadar bütün rakamları içersin, hiçbir rakam tekrarlanmasın ve eksik kalmasin. Bazı rakamlar bulmacaya zaten yerleştirilmiş olacaktır. Bu rakamlar ne kadar artarsa bulmaca o kadar kolaylaşır.

Zorluk: ★★

		3	8	4		5	2	
2	8		5	1		3		
5	7			3		6		4
9		7		6		2		
		8			2	7		
3		6	7	8	1	4	9	5
				9	5		4	6
	6	9	3		4		5	
1	4	5	6			9		2

Zorluk: ★★★★★

	7							
3	5						8	
			3	5	9	4	7	
	4					1		6
	8		7		6			
1	2		9			8		
6				3	7			
	1		4				5	3
8				9				

Cevaplar sayfa 96'da...▼

Kayseri kadar güzel
56 fotoğraf

4. Ulusal Fotoğraf Yarışması Kitabı çıktı.

CEVAPLAR

KELİME AVI

L	Q	A	U	H	N	U	P	D	S	Q	P	M	E	G	N	Z	I	Z	H
U	R	J	H	V	M	A	N	K	L	I	Y	F	Q	S	I	D	N	E	T
H	N	K	F	O	Q	C	T	Z	F	X	X	G	R	B	Q	R	F	I	N
J	P	Y	M	A	S	E	U	P	W	S	F	I	T	R	B	A	H	B	M
S	M	Q	H	H	B	R	T	F	N	N	W	N	A	M	C	R	G	K	K
N	U	G	F	L	A	Z	U	R	G	B	X	C	F	P	I	I	A	R	L
S	D	N	J	H	N	C	B	J	M	Y	X	I	S	D	B	S	V	D	D
H	I	K	N	L	N	U	G	N	C	I	O	F	N	Q	K	T	I	R	A
P	N	X	F	X	A	Z	B	R	J	Q	U	I	R	W	U	A	J	Y	B
A	I	G	H	I	H	D	S	A	Z	B	H	L	B	Z	A	K	A	P	K
C	H	E	T	L	E	T	W	S	D	J	L	L	X	Y	V	L	N	C	R
R	I	P	N	P	M	G	V	Y	Y	H	P	I	U	E	A	O	A	J	S
S	C	L	K	S	H	R	O	E	Z	I	R	R	X	Z	D	M	A	V	N
X	A	X	I	A	V	S	A	L	Y	G	U	Y	W	Y	I	C	Z	L	B
G	L	I	Z	W	M	D	K	P	R	K	L	D	S	T	R	X	K	U	T
Z	G	I	G	P	H	V	V	I	D	I	L	L	I	K	G	F	W	S	E
P	I	U	V	G	M	V	F	K	L	F	H	K	G	D	I	F	C	L	X
D	G	D	K	Q	Y	J	F	W	Z	J	F	D	D	W	S	K	P	Z	Q
J	T	P	B	W	X	Y	I	T	J	X	W	O	R	D	S	K	A	H	N
Q	F	X	T	I	M	A	H	D	Y	N	K	C	T	M	S	I	V	J	I

BULMACA

																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											</
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----

SUDOKU

6	9	3	8	4	7	5	2	1
2	8	4	5	1	6	3	7	9
5	7	1	2	3	9	6	8	4
9	5	7	4	6	3	2	1	8
4	1	8	9	5	2	7	6	3
3	2	6	7	8	1	4	9	5
7	3	2	1	9	5	8	4	6
8	6	9	3	2	4	1	5	7
1	4	5	6	7	8	9	3	2
4	7	9	6	8	1	3	2	5
3	5	1	2	7	4	6	8	9
2	6	8	3	5	9	4	7	1
5	4	7	8	2	3	1	9	6
9	8	3	7	1	6	5	4	2
1	2	6	9	4	5	8	3	7
6	9	4	5	3	7	2	1	8
7	1	2	4	6	8	9	5	3
8	3	5	1	9	2	7	6	4

KEPSAŞ,
KAMU SERMAYELİ
ELEKTRİK TEDARİK
ŞİRKETİDİR.

KEPSAS

"1928'den beri elektrik veriyoruz"

ÇAĞRI MERKEZİ
444 7 186

[/kepsas](#)

[/kepsas](#)

[/kepsaskayseri](#)

www.kepsas.com.tr

A STAR ALLIANCE MEMBER

20
YEARS

**TURKISH
AIRLINES**

**ENJOY OUR FREE BICYCLE ALLOWANCE
WHEN YOU FLY TO KAYSERI ERCIYES**

TURKISHAIRLINES.COM

